

**PRIEKŠLIKUMI
SPECIALIZĒTO AUDŽUĢIMEŅU IEVIEŠANAI
LATVIJĀ**

Biedrība "Latvijas SOS-bērnu ciematu asociācija"

Rīgā, 2017.gada jūnijs

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

AĢ Aģentūra – audžuģimeņu aģentūra

AĢAP – audžuģimenes attīstības plāns

Bērna IAP – bērna individuālās attīstības plāns

Ilgtermiņa AĢ – audžuģimene

ĪAĢ mazuļiem – īstermiņa audžuģimene mazuļiem

ĪAĢ ar krīzes risinājumu – īstermiņa audžuģimene ar krīzes risinājumu

SAC – sociālās aprūpes centrs

SD – sociālais dienests

VBTAI – Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija

VSAC – valsts sociālās aprūpes centrs

SATURS

Izmantoto saīsinājumu saraksts	2
Ievads	6
Priekšlikumu izstrādē iesaistītās personas	10
 1.nodaļa. PRIEKŠLIKUMS Nr.1. Audžuģimeņu specializāciju izveide.....	13
1/1 Konceptuāls ietvars audžuģimeņu specializācijām.....	13
1/2 Esošā situācija un nepieciešamības pamatojums	15
1/3 Īstermiņa audžuģimenes ar krīzes risinājumu.....	16
1/4 Īstermiņa audžuģimenes mazuļiem.....	21
1/5 Specializēto audžuģimeņu skaita un atrašanās vietas regulēšana	25
 2.nodaļa. PRIEKŠLIKUMS Nr.2. Uzlabojumi ilgtermiņa audžuģimenēm	28
2/1 Nepieciešamības pamatojums.....	28
2/2 Piedāvātie uzlabojumi un izmaiņas <i>Ilgtermiņa AĢ</i>	30
2/2/1 palielināta atlīdzība par audžuģimenes pienākumu pildīšanu	30
2/2/2 sociālās garantijas	31
2/2/3 apdrošināšanas stāžs	31
2/2/4 AĢ Aģentūras atbalsts audžuģimenēm.....	31
2/2/5 maksimālā bērnu skaita samazināšana audžuģimenē.	32
2/2/6 papildus atbalsts audžuģimenēm, kuras aprūpē par bērnu ar invaliditāti	32
 A nodaļa. Audžuģimeņu atlīdzību un sociālo garantiju sistēma	33
A.1. Atlīdzības par audžuģimenes pienākumu pildīšanu izmaksas veids.....	33
A.2. Atlīdzības par audžuģimenes pienākumu pildīšanu apmērs	35
A.3. Sociālās apdrošināšanas iemaksas un apdrošināšanas stāžs audžuģimenēm	37
A.4. Līdzekļi bērnu uzturam	38
A.5. Piemaksa par bērnu ar invaliditāti kopšanu	39
A.6. Pabalsti inventāra iegādei un atjaunošanai.....	40
A.7. Apmaksāts atpūtas laiks atsevišķām audžuģimeņu grupām	42
A.8. Neapliekamais minimums par audžubērniem	43
A.9. Priekšlikumos ietvertu izmaiņu ietekme uz valsts un pašvaldību budžetiem	43

3.nodaļa. PRIEKŠLIKUMS Nr.3. Audžuģimeņu atbalsta sistēmas pilnveidei – audžuģimeņu aģentūras izveide.....	44
3/1 Esošā situācija un nepieciešamības pamatojums	44
3/2 Audžuģimeņu aģentūra un tās darbības modelis	49
3/2/1 Audžuģimeņu aģentūras darbības principi	49
3/2/2 Audžuģimeņu aģentūras pakalpojumu grozs.....	50
3/2/3 Audžuģimeņu aģentūras darbības modelis	51
3/3 Audžuģimeņu aģentūru finansēšanas principi un modelis	57
3/3/1 Audžuģimeņu aģentūru finansēšanas principi	57
3/3/2 Audžuģimeņu aģentūras darbībai nepieciešamais finansējums.....	58

4.nodaļa. PRIEKŠLIKUMS Nr.4. Audžuģimeņu sagatavošanas un tālākapmācības sistēmas pilnveide	60
4/1 Konceptuāls ietvars audžuģimeņu sagatavošanai un tālākapmācībai.....	60
4/2 Esošā situācija un nepieciešamības pamatojums	62
4/3 Kvalitātes kritēriji audžuģimeņu apmācības programmām	64
4/4 Audžuģimeņu sagatavošanas un tālākapmācības programmu mērķi	66
4/5 <i>AIRIvecākiem</i> programmas piedāvājums audžuģimeņu sagatavošanai un tālākapmācībai	67
4/6 Papildus apmācības īstermiņa audžuģimenēm ar krīzes risinājumu un īstermiņa audžuģimenēm mazuļiem	71

B nodaļa. Bērna un viņa vajadzībām vispiemērotākās audžuģimenes savietošana .	72
--	-----------

C nodaļa. Priekšlikumu īstenošanas izmaksu pārskats.....	76
C.1. Nepieciešamais audžuģimeņu skaita pieaugums	76
C.2. <i>Ilgtermiņa AĢ</i> darbības nodrošināšanai nepieciešamais finansējums: MAX modelis.....	79
C.3. <i>Ilgtermiņa AĢ</i> darbības nodrošināšanai nepieciešamais finansējums: MIN-1 modelis.....	81
C.4. <i>Ilgtermiņa AĢ</i> darbības nodrošināšanai nepieciešamais finansējums: MIN-2 modelis.....	82
C.5. <i>ĪAĢ mazuļiem</i> darbības nodrošināšanai nepieciešamais finansējums.....	83
C.6. <i>ĪAĢ ar krīzes risinājumu</i> darbības nodrošināšanai nepieciešamais finansējums.....	85

C.7. Nepieciešamais finansējums bērnu ar invaliditāti pārvietošanai no SAC uz audžuģimenēm	87
C.8. AĢ Aģentūras darbībai nepieciešamais finansējums.....	88
C.9. Priekšlikumu realizācijai nepieciešamā finansējuma kopskats.....	89

D nodaļa. Audžuģimeņu aģentūras pilotprojekts un nepieciešamā finansējuma

aprēķins.....	90
D.1. Pilotprojekta apraksts un principi	90
D.2. Pilotprojekta aktivitātes.....	91
D.3. Pilotprojekta izmaksu aprēķins	92

Izmantotie avoti.....	94
------------------------------	-----------

Pielikumi

Pielikums Nr.1. Statistikas dati par audžuģimenēm un aizbildņiem Latvijā	98
Pielikums Nr.2. Pārskats par darba vizītēm Čehijā un Somijā	103
Pielikums Nr.3. Audžuģimeņu veidi – starptautiskās pieredzes apkopojums	138
Pielikums Nr.4. Audžuģimeņu aģentūras darbība audžuģimeņu dzīves cikla skatījumā	148
Pielikums Nr.5. SOS BCA ģimenes modeļa aprūpes pamata novērtējuma veidlapa	150
Pielikums Nr.6. Vadlīnijas jauniešu no ārpusģimenes aprūpes atbalstam sekmīgai patstāvīgas dzīves uzsākšanai	163
Pielikums Nr.7. Audžuģimenes attīstības plāns (AĢAP)	168
Pielikums Nr.8. Apmācību programmu salīdzinājums	176
Pielikums Nr.9. <i>AIRIvecākiem</i> programmas raksturojums un audžuģimeņu sākotnējās un tālākmācības piedāvājums.....	183

IEVADS

Vēsturiski biedrība “Latvijas SOS - bērnu ciematu asociācija” (turpmāk tekstā – Asociācija) ir atpazīstama kā ilgtermiņa sociālās aprūpes pakalpojuma nodrošinātāja bērniem, kuri palikuši bez vecāku gādības. Tā ir joma, kurā Asociācija uzkrājusi vislielāko pieredzi un, pateicoties starptautiskās SOS organizācijas atbalstam, pastāvīgi strādājusi pie pakalpojumu kvalitātes pilnveides. Pēdējā desmitgadē Asociācija piedzīvo iekšējo pārkārtošanos un arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta darbam ar ģimenēm un bērniem, ieguldot resursus pakalpojumos un aktivitātēs, kuru mērķis ir darīt visu iespējamo, lai bērns netiktu šķirts no ģimenes. Tāpat arī tiek pārskatīts ārpusģimenes aprūpes koncepts, paplašinot un dažādojot šīs jomas pakalpojumus, tai skaitā arī attīstot ārpusģimenes aprūpes pakalpojumus ārpus SOS bērnu ciematiem.

Paplašinot savu darbību, Asociācija ikdienas darbā redz, cik nozīmīgs ir sociālā darba politikas ietvars, kā arī valsts un nevalstiskā sektora sadarbība. Asociācijas ikdienas prakse, daudzu gadu darba pieredze un starptautiskās organizācijas atbalsts ir tie resursi, kurus varam ieguldīt, veidojot kvalitatīvāku, ģimenēm un bērniem draudzīgu sistēmu. Tāpēc 2016.gadā Asociācija uzrunāja Labklājības ministriju un izteica piedāvājumu izstrādāt priekšlikumus plānotajām izmaiņām audžuģimeņu aprūpes jomā, kurus tālāk var izmantot politikas lēmumu pieņemšanas procesā. Priekšlikumu izstrāde kļuva iespējama 2017.gada sākumā, pateicoties starptautiskas labdarības organizācijas "OAK Foundation" Asociācijai piešķirtajam līdzfinansējumam projekta “SOS Resursu un kompetences centra prakse uz bērnu vērstas pieejas ieviešanai Latvijā, 2017-2019” īstenošanai.

Latvijas Nacionālās attīstības plāns 2014.-2020.gadam¹, Labklājības ministrijas apstiprinātā “Konceptija par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu”², Rīcības plāns deinstitucionalizācijas īstenošanai³, Latvijas Republikas tiesībsarga 2016.gada ziņojums⁴, ANO Bērnu tiesību komitejas 2016.gada ieteikumi Latvijai par ANO Bērnu tiesību

¹ Latvijas Nacionālās attīstības plāns 2014.-2020.gadam (apstiprināts Saeimā 20.12.2012), 41-43 lpp. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/4247>.

² 09.03.2015. Ministru kabineta rīkojums Nr.114 Par koncepciju "Par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu". Pieejams <https://likumi.lv/ta/id/272710-par-koncepciju-par-adopcijas-un-arpusgimenes-aprupes-sistemu-pilnveidosanu>.

³ 15.07.2015. Labklājības ministra rīkojums Nr.63 “Rīcības plāns deinstitucionalizācijas īstenošanai”. Pieejams http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/2015_15_07_ricplans_final.pdf.

⁴ Latvijas Republikas tiesībsarga 2016.gada ziņojums. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs_lmp.nsf/0/c3fc1a784bd89cc0c22580e500313e68/\\$FILE/Tiesibsarga_zinojums_2016.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs_lmp.nsf/0/c3fc1a784bd89cc0c22580e500313e68/$FILE/Tiesibsarga_zinojums_2016.pdf).

konvencijas izpildi ģimenes vides un alternatīvās aprūpe attīstības jomā⁵ u.c. dokumenti norāda uz nepieciešamību nodrošināt ģimeniskas vides pakalpojumu pieejamību bērniem, kuri tiek šķirti no ģimenēm, un paredz, ka tuvākajos gados samazināsies bērnu skaits, kuri nonāk institūcijās.

Sākotnējais pasūtījums priekšlikumu izstrādei bija piedāvājuma specializēto audžuģimeņu ieviešanai sagatavošana. Taču darba gaitā (2017.gada pirmajā pusē) tika secināts, ka prioritāri ir jāuzlabo pamatlīnijas – audžuģimeņu atbildības un sociālo garantiju jautājumi, atbalsts, sagatavošana un atlase, jāievieš īstermiņa/krīzes audžuģimenes un jārod iespēja mazajiem bērniem nonākt ģimeniskā vidē nevis sociālās aprūpes centros. Tādējādi daļa no priekšlikumiem skar priekšnosacījumus audžuģimeņu pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai, kā arī paredz sistēmiskus risinājumus, kuru īstenošana attiecas uz visu ārpusģimenes aprūpes sistēmu.

Priekšlikumu izstrāde balstīta uz nepieciešamību risināt šobrīd Latvijā **aktuālās problēmas**:

- Bērnu nonākšana institūcijās;
- Mazo bērnu un bērnu ar invaliditāti nonākšana valsts sociālās aprūpes centros;
- Nepietiekams audžuģimeņu skaits;
- Kopš 2014.gada audžuģimeņu skaits (īpaši aktīvo audžuģimeņu) nepieaug un pat nedaudz samazinās;
- Nekonkurētspējīgs audžuģimeņu atalgojums un neaizsargātība pret sociālajiem riskiem;
- Nepietiekama audžuģimeņu aprūpes kvalitāte;
- Bērna un audžuģimenes vajadzībām pielāgota pastāvīga atbalsta trūkums;
- Nav mehānisma un metodikas, lai bērns nokļūtu viņa vajadzībām un situācijai vispiemērotākajā audžuģimenē, tā rezultātā pastāv bērnu retraumatizācijas un atkārtotas aprūpes formu maiņas risks;
- Elastīgas un vajadzībās pamatotas audžuģimeņu tālākapmācības programmas/pieejas trūkums;
- Šobrīd audžuģimene bieži kļūst par ilgtermiņa aprūpes formu un pietrūkst resursu un organizatoriskā ietvara audžuģimeņu aprūpi skatīt kā pagaidu īstermiņa risinājumu,

⁵ ANO Bērnu tiesību komitejas 2016. gada 29.janvāra noslēguma apsvērumi par Latvijas Republikas konsolidēto (trešo, ceturto un piekto) kārtējo ziņojumu par Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989.gada 20.novembra Bērnu tiesību konvencijas izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2004.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 30.jūnijam. Pieejams http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/crc_c_lva_co_3-5_22983_e_lv_final-2.pdf.

kura laikā bērnam tiek meklēta pastāvīgas aprūpes iespēja – bērna un ģimenes atkalapvienošana, aizbildnība, adopcija;

- Nav ģimeniskas vides pakalpojumu pieejamības bērniem, kas tiek šķirti no ģimenes krīzes situācijā vai uz īsu laiku;
- Atbalsts audžuģimenei un bērnam ir atkarīgs no pašvaldības resursiem un izpratnes, līdz ar to notiek bērnu diskriminācija atkarībā no pašvaldības, kas pieņemusi lēmumu par bērna ievietošanu audžuģimenē.

Ierosināto priekšlikumu uzskaitījums:

- Ieviest **īstermiņa audžuģimenes ar krīzes risinājumu**;
- Ieviest **īstermiņa audžuģimenes mazuļiem**;
- Ieviest audžuģimenēm **piemaksu par bērnu ar invaliditāti** aprūpi;
- Uzlabot audžuģimeņu **atlīdzības sistēmu** un **sociālās garantijas**;
- Uzlabot audžuģimeņu **sagatavošanas, atlases, tālākapmācību** pieejamību un kvalitāti;
- Uzlabot audžuģimeņu **atbalsta pakalpojumu sistēmu**;
- Piedāvāt **audžuģimeņu aģentūras pilotprojekta** īstenošanu;
- Ilgtermiņā piedāvāt audžuģimenēm apgūt specializētas zināšanas un prasmes, lai **labāk savietotu bērna vajadzības ar ģimenes zināšanām un iespējām**.

Priekšlikumu izstrādes gaitā ir konstatētas vairākas problēmjas un aktualitātes ārpusģimenes aprūpes sistēmā, kas ir cieši saistītas un ietekmē piedāvāto priekšlikumu īstenošanu, tomēr šī dokumenta ietvaros nav analizētas detalizētāk:

- **Aizbildņu un adoptētāju iekļaušana** vienotā sagatavošanas, apmācību un atbalsta sistēmā;
- **Jauniešu sagatavošana** patstāvīgai dzīvei un atbalsts pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas;
- **Sociālo darbinieku trūkums** – jaunu speciālistu apmācības nepieciešamība;
- Audžuģimeņu un tur ievietoto bērnu **tiešsaistes datubāzes** izveide;
- **Sasaiste ar citām valsts un Eiropas Savienības atbalstītām iniciatīvām** un programmām, piemēram, Latvijas administratīvi teritoriālo reformu; pasākumiem, kas tiek īstenoti, ieviešot “Profesionāla sociālā darba attīstības pamatnostādnes 2014.-

2020.gadam”⁶; pasākumiem, kas tiek īstenoti, ieviešot “Rīcības plānu deinstitucionalizācijas īstenošanai 2015.-2020.gadam”⁷ u.c.

Priekšlikumu izstrādes metodika

Lai izstrādātu priekšlikumus, ir izmantota un analizēta informācija, kas iegūta no :

- 1) Dokumentiem: starptautiskajiem un nacionālajiem normatīviem aktiem, politikas plānošanas dokumentiem, bērnu tiesību vadlīnijām, rokasgrāmatām;
- 2) Statistikas pārskatiem (sk. *Pielikums nr. 1*);
- 3) Pētījumiem;
- 4) Starptautiskās ekspertes Marijas Dančevas (*Maria Dantcheva, SOS Children's Villages International*) divu dienu semināra par audžuģimeņu sistēmas attīstību Eiropas valstīs;
- 5) Darba vizītēm Čehijā, Somijā un Lietuvā, lai iepazītos ar šo valstu audžuģimeņu aprūpes sistēmu, kurās piedalījās arī Labklājības ministrijas, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas, Rīgas pašvaldības un nodibinājuma "Sociālo pakalpojumu aģentūra" pārstāvji (sk. *Pielikums nr. 2*);
- 6) Darba grupu diskusijām, kurās piedalījās bērnu ārpusģimenes aprūpes jomas eksperti - bāriņtiesu, sociālo dienestu, nevalstisko organizāciju, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas, Labklājības ministrijas pārstāvji un audžuģimenes, kas dalījās pieredzē un sniedza viedokli par priekšlikumos piedāvātajiem risinājumiem;
- 7) Konsultācijām ar advokātu biroja “TGS Baltic” un “Rödl & Partner” juristiem un nodokļu konsultantiem.

Rezultātā šajā dokumentā ir formulēti **četri** šobrīd būtiskākie **priekšlikumi** (attiecīgi sk. nodaļas 1.-4.), kā arī izveidotas četras **papildus nodaļas** (nodaļas A-D), kas sevī ietver sīkākus juridiskus skaidrojumus, priekšlikumu finansiālo pamatojumu, vai kā citādi pamato izvirzītos priekšlikumus. Pievienoti arī deviņi pielikumi ar pieredzes apkopojumu un salīdzinājumu, metodikas un labās prakses ieteikumiem, statistikas dati u.c. papildinoša informācija.

⁶ 18.12.2013. Ministru kabineta rīkojums Nr.652 “Profesionāla sociālā darba attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam”.Pieejams:

http://www.lm.gov.lv/upload/tiesibu_aktu_projekti_2/iesibu_aktu_projekti_3/lmpamatn_140613_sd.pdf .

⁷ 15.07.2015. Labklājības ministra rīkojums Nr.63 “Rīcības plāns deinstitucionalizācijas īstenošanai”. Pieejams http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/2015_15_07_ricplans_final.pdf.

PRIEKŠLIKUMU IZSTRĀDĒ IESAISTĪTĀS PERSONAS

A. Biedrības “Latvijas SOS – bērnu ciematu asociācija” priekšlikumu izstrādes grupas dalībnieki:

1. **Linda Zīverte**, priekšlikumu izstrādes grupas vadītāja/ SOS BCA programmu attīstības direktore
2. **Ilze Žagare**, SOS BCA Resursu un kompetences centra vadītāja
3. **Irēna Štokmane**, finanšu speciālists, aizbildne
4. **Linda Skutāne**, jurists, bērnu interešu aizstāvības speciālists
5. **Ilze Paleja**, SOS BCA nacionālā direktore
6. **Inese Fecere-Antipina**, *AIRIvecākiem* programmas trenere, aizbildne
7. **Sandra Braunere**, SOS BCA ģimeņu atbalsta programmas speciāliste

B. Priekšlikumu izstrādes gaitā notika 11 jomas ekspertu diskusijas par priekšlikumu saturu, kurās piedalījās un savu viedokli izteica šādas personas:

Audžuģimenes

1. **Olga Apse**, audžuģimene
2. **Dzintra Ābola**, audžuģimene
3. **Daila Balcere**, audžuģimene
4. **Olga Glaudāne**, audžuģimene
5. **Laima Grante**, audžuģimene
6. **Jānis Grantiņš**, audžuģimene
7. **Margita Grulle**, audžuģimene
8. **Raita Karabeško**, audžuģimene
9. **Sanita Kokenberga**, audžuģimene
10. **Antoņina Kravcune**, audžuģimene
11. **Iveta Kupča**, audžuģimene
12. **Marika Martiņenko**, audžuģimene
13. **Inese Meirāne**, audžuģimene
14. **Benita Muceniece**, audžuģimene
15. **Marija Pupiņa**, audžuģimene
16. **Gunta Reniņa**, audžuģimene
17. **Lilita Seržāne**, audžuģimene
18. **Arta Šomase**, audžuģimene
19. **Rita Vahoņina**, audžuģimene

Valsts pārvaldes un pašvaldību iestādes

1. **Valentīna Gluščenko**, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija
2. **Ivita Krastiņa**, Labklājības ministrija
3. **Sandra Rancāne**, Rīgas pašvaldība
4. **Baiba Stankēviča**, Labklājības ministrija

Bāriņtiesas

1. **Inga Cauņa**, Daugavpils pilsētas bāriņtiesas priekšsēdētāja
2. **Rudīte Krūmiņa**, Balvu novada bāriņtiesas priekšsēdētāja
3. **Baiba Meldere**, Saulkrastu novada bāriņtiesas priekšsēdētāja
4. **Inga Ozoliņa**, Alūksnes novada bāriņtiesas priekšsēdētāja
5. **Marina Ozoliņa**, Salaspils novada bāriņtiesas priekšsēdētāja
6. **Ilze Pētersone**, Krimuldas novada bāriņtiesas priekšsēdētāja vietniece
7. **Olga Rudaka**, Jelgavas novada bāriņtiesas priekšsēdētāja
8. **Sarma Trumpekoja**, Ķekavas novada bāriņtiesas priekšsēdētāja
9. **Aurika Zīvere**, Smiltenes novada bāriņtiesas priekšsēdētāja

Sociālie dienesti

1. **Ina Balgalve**, Tukuma novada sociālā dienesta vadītāja
2. **Kristīne Freiberga**, Siguldas novada sociālā dienesta vadītāja
3. **Ināra Gaile**, Aizkraukles novada sociālā dienesta vadītāja
4. **Ina Jankeviča**, Vecumnieku novada sociālā dienesta vadītāja
5. **Sarmīte Ozoliņa**, Ogres novada sociālā dienesta vadītāja
6. **Lāsma Pūce**, Rojas novada sociālā dienesta vadītāja
7. **Inguna Smildziņa**, Baldones novada sociālā dienesta vadītāja
8. **Sarmīte Strode**, Ozolnieku novada sociālā dienesta vadītāja
9. **Līga Taurene**, Rīgas pilsētas pašvaldības Sociālā darba nodaļas vadītāja vietniece

Nevalstiskās organizācijas

1. **Linda Balčūne**, Alternatīvās bērnu aprūpes alianse
2. **Gundega Filatova**, nodibinājums "Sociālo pakalpojumu aģentūra"
3. **Ārija Martukāne**, Latvijas profesionālo audžuģimeņu apvienība "Terēze"
4. **Ilze Rudzīte**, biedrība "Latvijas Pašvaldību savienība"

C. Priekšlikumu izstrādes gaitā notika 3 ārvalstu darba vizītes uz Čehiju, Somiju un Lietuvu, kurās piedalījās šādas personas:

1. **Līga Āboliņa**, Labklājības ministrija (Čehija, Somija)
2. **Dace Beināre**, biedrība "Latvijas SOS – bērnu ciematu asociācija" (Lietuva)
3. **Sandra Braunere**, biedrība "Latvijas SOS – bērnu ciematu asociācija" (Lietuva)
4. **Gundega Filatova**, nodibinājums "Sociālo pakalpojumu aģentūra" (Čehija, Somija)
5. **Valentīna Gluščenko**, Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija (Čehija, Somija)
6. **Kaspars Jasinkevičs**, Rīgas pašvaldība (Čehija, Somija)
7. **Ruta Klimkāne**, Rīga pašvaldība (Čehija, Somija)
8. **Ivita Krastiņa**, Labklājības ministrija (Somija)
9. **Ilze Paleja**, biedrība "Latvijas SOS – bērnu ciematu asociācija" (Somija, Lietuva)
10. **Linda Skutāne**, biedrība "Latvijas SOS – bērnu ciematu asociācija" (Čehija, Somija)
11. **Baiba Stankēviča**, Labklājības ministrija (Somija)
12. **Linda Zīverte**, biedrība "Latvijas SOS – bērnu ciematu asociācija" (Čehija, Somija)
13. **Ilze Žagare**, biedrība "Latvijas SOS – bērnu ciematu asociācija" (Lietuva)

D. Priekšlikumu izstrādes gaitā konsultācijas par nodokļu un juridiskajiem jautājumiem sniedza šādas personas:

1. **Elīna Putniņa**, "*Rödl & Partner*"
2. **Rūdolfs Vilsons**, advokātu birojs "TGS Baltic"

1.nodaļa. PRIEKŠLIKUMS Nr.1. AUDŽUĢIMEŅU SPECIALIZĀCIJU IZVEIDE

Saturs:

- 1/1 Konceptuāls ietvars audžuģimeņu specializācijām
- 1/2 Esošā situācija un nepieciešamības pamatojums
- 1/3 Īstermiņa audžuģimenes ar krīzes risinājumu
- 1/4 Īstermiņa audžuģimenes mazuļiem
- 1/5 Specializēto audžuģimeņu skaita un atrašanās vietas regulēšana

PIEKŠLIKUMS Nr.1

Izveidot un ieviest īstermiņa audžuģimenes ar krīzes risinājumu un īstermiņa audžuģimenes mazuļiem.

Saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu⁸ Latvijā ir viena veida audžuģimenes un nepastāv audžuģimeņu iedalījums.

1/1 KONCEPTUĀLS IETVARS AUDŽUĢIMEŅU SPECIALIZĀCIJĀM

1/1/1 Analizējot dažādu valstu audžuģimeņu aprūpes modeļus, redzams, ka audžuģimeņu aprūpes veidi tiek dalīti pēc dažādiem kritērijiem (mērķis, intervences veids un ilgums, finansējums un statuss utt.) un dažādiem skatu punktiem (bērna vajadzības, bioloģiskās ģimenes situācija, audžuvecāku profils u.tml.). Tomēr pamatpieeja ir izdalīt **īstermiņa** un **ilgtermiņa** audžuģimeņu aprūpi, un tālāk jau šī dalījuma ietvaros var attīstīt dažādas specifiskas modifikācijas.

1/1/2 Īstermiņa audžuģimeņu aprūpes mērķis ir sniegt profesionālu un gādīgu atbalstu bērniem, kuri tiek šķirti no ģimenes (vai aprūpētāja) laika periodā, kamēr tiek rasts pastāvīgas aprūpes risinājums. Parasti maksimālais bērna uzturēšanās laiks īstermiņa audžuģimenē ir

⁸ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 36.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096> ; Bāriņtiesu likuma 25.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/139369-barintiesu-likums>; 19.12.2006 Ministru kabineta noteikumi Nr.1036 "Audžuģimenes noteikumi". Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=150734> .

līdz vienam gadam, taču šis termiņš dažādās valstīs var atšķirties. Īstermiņa audžuģimenei ir svarīgi veicināt bērna un viņa izcelsmes ģimenes attiecību saglabāšanu, regulāri sadarboties ar izcelsmes ģimenes sociālo darbinieku, kā arī, ja nenotiek ģimenes atkalapvienšanās, sagatavot bērnu pārejai uz pastāvīgu ilgtermiņa aprūpi. Īstermiņa audžuģimenes aprūpē ietilpst arī krīzes audžuģimenes pakalpojums.

1/1/3 Īstermiņa audžuģimenes ietver arī atbalstu krīzes situācijās, kad bērnam ir nepieciešams atrasties audžuģimenē no dažām stundām līdz dažām dienām, kamēr tiek rasts tālākais situācijas risinājums. Ir valstis, kurās tiek veidota atsevišķa audžuģimeņu forma – krīzes audžuģimenes. Krīzes audžuģimenēs audžuvecāki bērnu var uzņemt praktiski jebkurā laikā (arī naktīs un nedēļas nogalēs, tā ir 24/7 pieejamība ar ļoti īsu paziņošanas jeb sagatavošanās laiku), nodrošinot bērnam nepieciešamo drošību, aprūpi un emocionālo atbalstu.

1/1/4 Ilgtermiņa audžuģimene nereti kļūst par pastāvīgas aprūpes risinājumu, ja nav iespējama bērna atgriešana viņa izcelsmes ģimenē, nodošana aizbildnībā vai adopcijā. Prakse liecina par to, ka ir ļoti reti gadījumi, kad bērni no ilgtermiņa audžuģimenēm atgriežas savās izcelsmes ģimenēs.

Plašāk par audžuģimeņu veidiem dažādās valstīs skatīt *Pielikumu Nr.3*

Starptautiskajos dokumentos noteiktie principi par audžuģimeņu specializācijām

Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi⁹

- Alternatīvā aprūpe bērniem, kas jaunāki par 3 gadiem, jānodrošina ģimenēs (22.pants);
- Jānodrošina visdažādāko alternatīvās aprūpes iespēju pieejamība atbilstīgi ārkārtas, īstermiņa un ilgtermiņa aprūpei (54.pants);
- Jāizvairās no biežas pārmaiņas aprūpes vidē, kas kaitē bērna attīstībai un spējai veidot attiecības (60.pants);
- Īstermiņa risinājumi jāpieņem ar mērķi radīt apstākļus piemērota pastāvīga risinājuma rašanai (60.pants);
- Pastāvīgs risinājums jārod bez kavēšanās (60.pants).

Quality4Children Standarti bērnu ārpusģimenes aprūpei Eiropā¹⁰

- Bērniem ar īpašām vajadzībām tiek nodrošināta piemērota aprūpe. Aprūpētāji saņem nepārtrauktu un specifisku papildus apmācību un atbalstu, lai spētu apmierināt viņu aprūpē esošo bērnu īpašās vajadzības.

⁹ 24.02.2010 ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcija 64/142. Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi.

Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/akti/guidelines.pdf.

¹⁰ Quality4Children Standarti bērnu ārpusģimenes aprūpei Eiropā. Pieejams: http://www.bti.gov.lv/lat/arpusgimenes_aprupe/quality4children/.

1/2 ESOŠĀ SITUĀCIJA UN NEPIECIEŠAMĪBAS PAMATOJUMS

1/2/1 Šobrīd lielākā daļa bērnu, kuri pastāvīgi vai uz laiku zaudējuši aprūpētāju un kuriem nekavējoties nav iespējams nodrošināt jaunu aprūpes sniedzēju, **tiek ievietoti krīzes centros vai bērnu namos uz laiku, kamēr viņiem tiek atrasts un apstiprināts jauns aprūpētājs.** Lielākajai daļai šādā situācijā nonākušu bērnu būtu vēlams rast iespēja šajā laikā tikt aprūpētiem ģimeniskā vidē.

1/2/2 Bērna interesēs vairumā gadījumu ir augt savā izcelsmes ģimenē, ja vien tas ir iespējams. **Audžuģimenes ne vienmēr ir pietiekoši sagatavotas un motivētas sadarbībai ar bērna izcelsmes ģimeni un dažādu institūciju speciālistiem, lai veicinātu bērna atgriešanos viņa izcelsmes ģimenē.** Gadījumos, kad bāriņtiesas vērtējumā ir paredzams, ka bērns 12 mēnešu laikā varētu atgriezties savā izcelsmes ģimenē, viņam būtu vēlams aprūpe audžuģimenē, kura ir īpaši sagatavota, lai sekmētu bērna atgriešanos pie vecākiem, kā arī orientēta uz sadarbību ar bērna izcelsmes ģimeni un speciālistiem.

1/2/3 Līdzšinējais normatīvais regulējums paredzēja, ka valsts apmaksā mazo bērnu (0-2 g.v.) uzturēšanos ārpusģimenes aprūpē valsts sociālas aprūpes centros. Kopš 2017.gada februāra no valsts budžeta finansētais mazo bērnu uzturēšanās periods valsts sociālas aprūpes centros ir samazināts uz 6 mēnešiem¹¹. Šīs izmaiņas ir pozitīvi vērtējamas, jo motivēs pašvaldības aktīvi meklēt risinājumus, lai mazajiem bērniem nodrošinātu ģimeniskas vides aprūpi, tai skaitā ievietošanu audžuģimenēs. Priekšlikumu izstrādes gaitā organizētajās darba grupu diskusijās tika minēts prakses piemērs, ka pašvaldība uz bāriņtiesu izdara spiedienu, lai bāriņtiesa pieņemtu pašvaldībai finansiāli izdevīgāku lēmumu par mazo bērnu ievietošanu valsts sociālas aprūpes centros, tādējādi faktiski rīkojoties pretēji bērnu interesēm.

1/2/4 Tā kā maza bērna aprūpe prasa pastāvīgu klātbūtni un to ir grūti apvienot ar algotu darbu, daļa audžuģimeņu nepiekrīt uzņemt mazuļus līdz bērnudārza vecumam. Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas 2012.gadā apkopotie dati¹² par to, kāda vecuma bērnu audžuģimenes ir gatavas uzņemt, parāda, ka no 92 audžuģimenēm 15% bija gatavas uzņemt bērnu vecumā līdz 2 gadiem.

¹¹ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9.¹pants 1.sadaļas 6.punkts. Pieejams <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>.

¹² Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas pārskats "Audžuģimenes, kas var uzņemt bērnus (2012.gada novembris)". Pieejams: http://www.bti.gov.lv/lat/arpusgimenes_aprupe/?doc=3052&page.

1/2/5 Pētot iemeslus 80 mazo bērnu (dati uz 01.11.2016) ievietošanai valsts sociālās aprūpes centros, tiesībsargs¹³ ir konstatējis, ka **atbildīgās institūcijas nevelta pietiekamu uzmanību ģimeniskās vides risinājumu rašanai.**

1/2/6 2016.-2017.gadā biedrība “Latvijas SOS - bērnu ciematu asociācija” veica bērnu izvērtēšanu Rīgas plānošanas reģiona valsts sociālās aprūpes centros¹⁴. **Kopumā tika izvērtēti 45 bērni vecumā no 0-2 gadiem, kuri vērtēšanas brīdī atradās valsts sociālās aprūpes centros.** Apkopojot datus par vērtētāju ieteiktajām aprūpes formām, gandrīz visiem šīs vecuma grupas bērniem (41 bērnam no 45) par vēlamo aprūpes formu tika ieteikta kāda no ģimenes aprūpei pielīdzināmām aprūpes formām (aizbildnība vai audžuģimene) vai ģimenes atkalpavienošana. Gandrīz visiem šiem bērniem par piemērotām tika atzītas un ieteiktas vairākas aprūpes formas: 33 gadījumos ģimenes atkalpavienošana, 6 gadījumos aizbildnība, 31 gadījumā audžuģimene, tai skaitā specializētā audžuģimene 11 gadījumos, no kuriem 6 gadījumos specializētā audžuģimene bērniem ar funkcionāliem traucējumiem.

1/2/7 2016.gada beigās dažāda veida sociālās aprūpes institūcijās atradās aptuveni 110 mazuļi vecumā no 0 līdz 3 gadiem (neieskaitot)¹⁵. Šie mazuļi veido **pamata mērķa grupu**, kuriem būtu nepieciešama aprūpe īstermiņa audžuģimenēs mazuļiem laikā, kamēr viņiem tiek atrasts ilgtermiņa aprūpes risinājums.

1/3 ĪSTERMIŅA AUDŽUĢIMENES AR KRĪZES RISINĀJUMU (turpmāk tekstā – *ĪAĢ ar krīzes risinājumu*)

1/3/1 *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* darbības principi

1/3/1/1 *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* ir jaunizveidots audžuģimeņu veids.

¹³ Latvijas Republikas tiesībsarga 2016.gada ziņojums, 47–48 lpp. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs_lmp.nsf/0/c3fc1a784bd89cc0c22580e500313e68/\\$FILE/Tiesibsarga_zinojums_2016.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs_lmp.nsf/0/c3fc1a784bd89cc0c22580e500313e68/$FILE/Tiesibsarga_zinojums_2016.pdf).

¹⁴ Eiropas Sociāla fonda projekts “Deinstitucionalizācija un sociālie pakalpojumi personām ar invaliditāti un bērniem” Nr. 9.2.2.1./15/I/002, kura ietvaros tika veikta individuālo vajadzību izvērtēšana un individuālo sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas plānu izstrāde ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem un jauniešiem līdz 17 gadu vecumam (ieskaitot), kuri saņem valsts vai pašvaldības finansētus bērnu ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju pakalpojumus. Pieejams: <http://www.cfla.gov.lv/lv/es-fondi-2014-2020/projektu-istenosana/9-2-2-1-deinstitucionalizacija>.

¹⁵ Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas Pārskats par bāriņtiesu darbu 2016.gadā. Pieejams: <http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/?doc=4738&page=>.

1/3/1/2 *ĪAG ar krīzes risinājumu* ieviešana paredzēta gan kā krīzes risinājums, gan īstermiņa risinājums. Tas nozīmē, ka netiek veidotas atsevišķas krīzes audžuģimenes, bet šī funkcija tiek iekļauta *ĪAG ar krīzes risinājumu* darbībā.

1/3/1/3 *ĪAG ar krīzes risinājumu* nonāk bērni, kad tie zaudējuši aprūpētāju (bērns izņemts no ģimenes, audžuģimenes, pārtraukta aizbildnība vai uzturēšanās adoptētāja aprūpē), un uzturas tajā tik ilgi, kamēr viņiem tiek meklēta iespēja saņemt ilgtermiņa aprūpi (bērna un ģimenes atkalapvienošana, aizbildnība, adopcija, *Ilgtermiņa AG*).

1/3/1/4 *ĪAG ar krīzes risinājumu* paredz mobilizēt resursus situācijās, kad bērns nonāk ārpusģimenes aprūpē, un fokusēti strādāt, lai bērnam rastu iespēju atgriezties viņa izcelsmes ģimenē, pie aizbildņa vai adopcijā.

1/3/1/5 *ĪAG ar krīzes risinājumu* ir īpaši sagatavota un tās darba specifika ir saistīta ar prasmi sniegt atbalstu bērnam krīzes situācijā, sagatavot bērnu pārejai pastāvīgā aprūpē, intensīvu komandas darbu pastāvīgas aprūpes risinājuma rašanai un bērna atbalstam, sadarbību ar bērna izcelsmes ģimeni un tuviniekiem.

1/3/1/6 *ĪAG ar krīzes risinājumu* bērni tiek ievietoti ar ļoti īsu paziņošanas laiku (1-2 stundas).

1/3/1/7 *ĪAG ar krīzes risinājumu* nav tiesības nepamatoti atteikties no bērna uzņemšanas. Atteikums būtu pieļaujams izņēmuma gadījumos, ja konkrētā bērna uzņemšana varētu būt pretrunā ar jau esoša audžubērna drošību, piemēram, atteikums uzņemt zēnu pusaudža vecumā, ja viņam būtu jāguļ vienā istabā ar ģimenē ievietotu mazu meiteni. Atteikuma gadījumā tā pamatotību izvērtē attiecīgās audžuģimenes bāriņtiesa sadarbībā ar AG Aģentūru. Pēc 1-2 nepamatotiem atteikumiem uzņemt bērnu audžuģimene zaudē *ĪAG ar krīzes risinājumu* statusu, taču var turpināt bērnu aprūpi *Ilgtermiņa AG* statusā.

1/3/1/8 *ĪAG ar krīzes risinājumu* ir jānodrošina pakalpojuma nepārtraukta pieejamība visu diennakti septiņas dienas nedēļā, t.i., 24/7 režīmā. Lai visām *ĪAG ar krīzes risinājumu* visu laiku nebūtu jādarbojas 24/7 dienu režīmā, AG Aģentūras var noteikt un koordinēt *ĪAG ar krīzes risinājumu* dežūrlaikus, kad 24/7 režīmā strādā tikai daļa *ĪAG ar krīzes risinājumu*, pēc tam mainoties.

1/3/1/9 Maksimālais bērna uzturēšanās laiks *ĪAG ar krīzes risinājumu* ir 12 mēneši.

1/3/1/10 Balstoties uz ārvalstu pieredzi (Čehija, Somija), plānojams, ka vidējais bērna uzturēšanās laiks *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* būs aptuveni 6 mēneši.

1/3/1/11 Latvijā *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* ietver arī pakalpojuma sniegšanu krīzes situācijās. Tas nozīmē, ka daļa bērnu, kuri *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* nonāks krīzes situācijā, tur pavada maksimāli 30 dienas.

1/3/1/12 Lai pēc iespējas ātrāk *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* nonākušam bērnam rastu pastāvīgas aprūpes risinājumu, bāriņtiesa regulāri, bet ne retāk, kā reizi 3 mēnešos, pārskata *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* ievietotā bērna individuālās attīstības plānu.

1/3/1/13 *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* tiešsaistes reģistru uztur AĢ Aģentūras, nodrošinot, lai informācija par *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* būtu pastāvīgi pieejama bāriņtiesām un citām institūcijām, kuru darbiniekiem var rasties nepieciešamība ievietot bērnus *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* (valsts un pašvaldības policija, sociālais dienests).

1/3/1/14 *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* specifiskie darba uzdevumi:

1/3/1/14/1 ja vien iespējams, saglabāt bērnam ierasto vidi – vest bērnu uz viņa bērnudārzu, skolu, interešu izglītības nodarbībām u.tml.;

1/3/1/14/2 vest bērnu pie psihologa, uz konsultācijām un izmeklējumiem pie veselības aprūpes speciālistiem, lai iegūtu pilnvērtīgu priekšstatu par bērna veselības stāvokli un attīstību, kā arī nodrošinātu ārstēšanas un rehabilitācijas pakalpojumus, ja tādi nepieciešami;

1/3/1/14/3 mērķtiecīgi sadarboties ar sociālā dienesta un bāriņtiesas speciālistiem, kā arī bērna izcelsmes ģimeni, ja tas ir bērna interesēs, nodrošinot regulāras tikšanās ar vecākiem, brāļiem, māsām, radniekiem un citām personām, ar kurām bērnam bijušas labas un pastāvīgas attiecības;

1/3/1/14/4 sagatavot bērnu pārejai uz pastāvīgu aprūpi vai atgriešanai izcelsmes ģimenē un sadarboties ar jauno bērna aprūpētāju, piemēram, adoptētāju, aizbildni, audžuģimeni, izcelsmes ģimeni.

1/3/2 Galvenie nosacījumi *ĪAG ar krīzes risinājumu*

1/3/2/1 Ģimenei, kura vēlas kļūt par *ĪAG ar krīzes risinājumu*, vispirms jāiegūst audžuģimenes statuss, ko piešķir bāriņtiesa. Pēc tam audžuģimenei, kas pretendē uz *ĪAG ar krīzes risinājumu* statusu, jāapgūst papildu specializēta 16 h apmācību programma, kas fokusēta uz bērna sākotnējo aprūpi, vajadzībām un atbalsta sniegšanu pēc izņemšanas no ģimenes, komandas darbu, sadarbības veicināšanu ar speciālistiem un izcelsmes ģimeni.

1/3/2/3 Katra *ĪAG ar krīzes risinājumu* pēc izvēles un iespējām var nodrošināt vietas vismaz diviem, bet ne vairāk kā 3 audžubērniem. Izņēmumi pieļaujami, ja audžuģimenei ir vēlme un iespējas uzņemt lielākas māsu un brāļu grupas – šādos gadījumos maksimālais bērnu skaits ģimenē nav ierobežots.

1/3/2/4 Kopējais bērnu skaits ģimenē (bioloģiskie bērni + audžubērni) nepārsniedz 5 bērnus. Šis nosacījums nav attiecināms uz gadījumiem, ja audžuģimenē tiek uzņemti brāļi un māsas.

1/3/2/5 *ĪAG ar krīzes risinājumu* bioloģisko bērnu vecums nedrīkst būt mazāks par 8 gadiem. Šāds nosacījums piemērojams, jo aprūpe krīzes un īstermiņa risinājumā saistīta ar lielu audžubērnu mainību un emocionāliem pārdzīvojumiem, kurus varētu būt grūtāk izprast un smagāk pārdzīvot jaunākiem audžuģimenes bioloģiskajiem bērniem.

1/3/2/6 Pārejas noteikumos jāparedz iespēja pašreizējām audžuģimenēm pārkvalificēties par *ĪAG ar krīzes risinājumu*, saglabājot tajās jau ievietotos bērnus, ja to pieļauj bērnu skaita ierobežojums. Katrā šādā gadījumā bāriņtiesa izvērtē audžuģimenes lēmuma atbilstību audžuģimenē ievietoto bērnu interesēm un pieņem lēmumu par *ĪAG ar krīzes risinājumu* statusa piešķiršanu.

1/3/3 *ĪAG ar krīzes risinājumu* piedāvātais atalgojuma un atbalsta pakalpojumu pārskats

1/3/3/1 **Garantēta motivējoša atlīdzība par *ĪAG ar krīzes risinājumu* pienākumu pildīšanu.** Tā kā šis audžuģimenes veids prasa no audžuģimenes nepārtrauktu pieejamību un gatavību uzņemt bērnus, tad vismaz vienam no audžuvecekākiem šis statuss nav savienojams ar citu pilna laika nodarbošanos. Turklāt, salīdzinājumā ar *Īlgttermiņa AG* un *ĪAG mazuļiem*, šis audžuģimenes veids no aprūpētāja viedokļa ir vissmagākais, jo *ĪAG ar krīzes risinājumu* ir visintensīvākā bērnu mainība un vislielākais bērnu emocionālais traumatisms pēc aprūpētāja

maiņas. Papildus tam *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* darba specifika paredz arī intensīvāku sadarbību ar speciālistiem un bērnu izcelsmes ģimenēm. Paredzams arī lielāks ieguldāmais laika resurss, nogādājot bērnus uz viņu ierastajām skolām, bērnudārziem, interešu izglītības nodarbībām, pie psihologa un pēc vajadzības arī pie citiem speciālistiem. Līdz ar to ir paredzēts, ka *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* saņem relatīvi vislielāko atlīdzību par *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* pienākumu pildīšanu. Atlīdzību *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* maksā arī laikā, kad ģimenē nav ievietoti bērni, jo audžuģimenei nepārtraukti jāsaglabā pieejamība uzņemt jaunus bērnus. Paredzētais atlīdzības apmērs piesaistīts valstī noteiktajai minimālajai darba algai un atkarīgs no aprūpēto audžubērnu skaita (sk. tabula nr. 1):

Tabula Nr.1

Atkarībā no ievietoto bērnu skaita:	Prop. no min algas	Atlīdzība
<i>minimālais garantētais (0 bērni)</i>	1,50	570
<i>vidēji 1 bērns</i>	2,00	760
<i>vidēji 2 bērni</i>	2,25	855
<i>vidēji 3 bērni</i>	2,50	950
<i>piemaksa par katru nākošo bērnu</i>	0,20	76

1/3/3/2 Sociālās garantijas. Audžuģimeņu pakalpojuma nodrošināšana sniedz atbalstu bez vecāku aprūpes palikušajiem bērniem un tādējādi ir vērtējama kā ieguvums valstij kopumā. Daudzām audžuģimenēm tā ilgtermiņā ir pilna laika nodarbošanās, kuru nav bijis iespējams apvienot ar algota darba strādāšanu, tādējādi izslēdzot audžuvecākus no valsts sociālās drošības sistēmas. Priekšlikumi paredz sociālo apdrošināšanu visām audžuģimenēm saskaņā ar šādiem sociālās apdrošināšanas veidiem: valsts pensiju apdrošināšana, invaliditātes apdrošināšana, maternitātes un slimības apdrošināšana, vecāku apdrošināšana. Sociālās iemaksas kā atsevišķs maksājums veicamas proporcionāli atlīdzībai par audžuģimenes pienākumu pildīšanu, nosakot iekļautajiem riskiem atbilstošu sociālo iemaksu likmi.

1/3/3/3 Apdrošināšanas stāžs. Lai nodrošinātu atbilstošu pensijas aprēķinu audžuvecākiem, priekšlikumi paredz iekļaut apdrošināšanas stāžā laiku, kurā audžuģimene ir pildījusi *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* vai *ĪAĢ mazuļiem* pienākumus, kā arī laiku, kad *Ilgtermiņa AĢ* aprūpē ir bijuši bērni, veicot attiecīgas izmaiņas likuma "Par valsts pensijām" 9. pantā.

1/3/3/4 Apmaksāts atpūtas laiks. Ņemot vērā intensīvo darba slodzi, sniedzot krīzes un īstermiņa aprūpes pakalpojumu, *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* ir nepieciešams nodrošināt atpūtas laiku. Tas īstenojams, piedāvājot *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* apmaksātu aukles pakalpojumu 25 h mēnesī (300 h gadā) par laiku, kad ģimenē ievietoti audžubērni. AĢ Aģentūra koordinē aukles pakalpojuma nodrošināšanu *ĪAĢ ar krīzes risinājumu*. Katrai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu*

ir tiesības izmantot šo pakalpojumu sev vēlamā laikā un veidā - no dažām stundām līdz pat vairākām dienām. Aukles pakalpojuma izmantošana ir brīvprātīga. Atpūtas stundas audžuģimenei ir jāizmanto kalendārā gada ietvaros, neizmantojot atpūtas stundas uz nākošo gadu netiek pārceltas un netiek kompensētas nauda.

1/3/3/5 AĢ Aģentūras atbalsts. Audžuģimeņu atbalstam izveidotās AĢ Aģentūras slēdz sadarbības līgumu ar *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* un nodrošina tām atbalstu un dažādus pakalpojumus – sociālā darbinieka atbalstu, psihologa un jurista konsultācijas, ikgadējās tālākapmācības, atbalsta grupas u.c. AĢ Aģentūru atbalsts sīkāk izklāstīts 3.nodaļā “Audžuģimeņu atbalsta sistēmas pilnveide: Audžuģimeņu aģentūru izveide”.

1/4 ĪSTERMIŅA AUDŽUĢIMENES MAZUĻIEM (turpmāk tekstā – *ĪAĢ mazuļiem*)

1/4/1 *ĪAĢ mazuļiem* darbības principi

1/4/1/1 *ĪAĢ mazuļiem* ir jaunizveidots audžuģimeņu veids.

1/4/1/2 *ĪAĢ mazuļiem* tiek ievietoti bērni vecumā no 0 – 3 gadiem (no dzimšanas līdz trīs gadu vecuma sasniegšanai).

1/4/1/3 Mazulis tiek ievietots *ĪAĢ mazuļiem*, ja viņš ir zaudējis vecāku gādību un viņam nav iespējams nodrošināt kādu no ilgtermiņa aprūpes formām – adopciju, aizbildnību vai aprūpi *Ilgtermiņa AĢ*.

1/4/1/4 *ĪAĢ mazuļiem* ir pagaidu ģimeniskas aprūpes forma, līdz mazulim tiek rasts pastāvīgas aprūpes risinājums. Tiklīdz rodas iespēja mazuli aprūpēt kādā no ilgtermiņa aprūpes formām, mazulis pamet *ĪAĢ mazuļiem*.

1/4/1/5 Lai *ĪAĢ mazuļiem* funkcionētu atbilstoši savam mērķim, kā pagaidu risinājums mazuļa, kuram nav iespējams piemeklēt ilgstošo aprūpi, aprūpei ģimeniskā vidē, bāriņtiesai ir uzdevums regulāri, bet ne retāk kā reizi 3 mēnešos, pārskatīt *ĪAĢ mazuļiem* ievietotā bērna aprūpes risinājumu.

1/4/1/6 Mazuļa uzturēšanās ilgums *ĪAĢ mazuļiem* ir pēc nepieciešamības – sākot no dažām dienām līdz 2 gadiem, bet izņēmuma gadījumos, ja nav iespējams atrast citu ģimenisku ilgtermiņa aprūpes formu, līdz pat 3 gadiem.

1/4/1/7 Ja mazulim, kurš atrodas *ĪAG mazuļiem*, nav rasts cits pastāvīgas aprūpes risinājums, bet tiek meklēta *Ilgtermiņa AG*, mazuli aprūpējošai *ĪAG mazuļiem* ir iespēja mainīt savu statusu uz *Ilgtermiņa AG*, lai turpinātu rūpēties par mazuli jau cita regulējuma ietvaros.

1/4/1/8 Mazuļi *ĪAG mazuļiem* tiek ievietoti ar relatīvi īstu paziņošanas laiku (1-2 dienas). Deinstitutionalizācijas procesa ietvaros sākotnēji mazuļi *ĪAG mazuļiem* visbiežāk tiktu ievietoti no institūcijām, savukārt mazuļi, kas tikko zaudējuši vecāku gādību un kam nepieciešama ārpusģimenes aprūpe – no savām izcelsmes ģimenēm un *ĪAG ar krīzes risinājumu*.

1/4/1/9 *ĪAG mazuļiem* nav tiesības nepamatoti atteikties no mazuļa uzņemšanas. Mazuļa veselības stāvoklis nevar būt par pamatu atteikumam, ja veselības aprūpes speciālisti secinājuši, ka mazuļa aprūpe *ĪAG mazuļiem* ir bērna interesēs un praktiski īstenojama (priekšlikumi paredz, ka apmēram 10% bērnu smaga veselības stāvokļa dēļ aprūpes nodrošināšanu audžuģimenē nebūtu iespējams kvalitatīvi īstenot un šie bērni audžuģimenēm netiks piedāvāti). Atteikuma gadījumā tā pamatotību izvērtē attiecīgās audžuģimenes bāriņtiesa sadarbībā ar AG Aģentūru. Pēc 1-2 nepamatotiem atteikumiem uzņemt bērnu audžuģimene zaudē *ĪAG mazuļiem* statusu, taču var turpināt bērnu aprūpi *Ilgtermiņa AG* statusā.

1/4/1/10 *ĪAG mazuļiem* specifiskie darba uzdevumi:

1/4/1/10/1 vest mazuļus uz konsultācijām un izmeklējumiem pie veselības aprūpes speciālistiem, lai iegūtu pilnvērtīgu priekšstatu par bērnu veselības stāvokli un attīstību, kā arī nodrošinātu ārstēšanas un rehabilitācijas pakalpojumus, ja tādi nepieciešami;

1/4/1/10/2 aktīvi sadarboties ar sociālā dienesta un bāriņtiesas speciālistiem, kā arī pēc nepieciešamības ar bērna izcelsmes ģimeni, nodrošinot regulāras tikšanās ar vecākiem, brāļiem un māsām;

1/4/1/10/3 sagatavot mazuli pārejai uz pastāvīgu aprūpi un sadarboties ar jauno ilgtermiņa aprūpētāju vai bērna izcelsmes ģimeni, ja notiek ģimenes atkalapvienošana.

1/4/2 Galvenie nosacījumi *ĪAG mazuļiem*

1/4/2/1 Ģimenei, kura vēlas kļūt par *ĪAG mazuļiem*, vispirms jāiegūst audžuģimenes statuss, ko piešķir bāriņtiesa. Pēc tam audžuģimenei, kas pretendē uz *ĪAG mazuļiem* statusu, jāapgūst papildu specializēta 16 h apmācību programma, kas fokusēta uz mazuļu vajadzību

apmierināšanu un attīstības nodrošināšanu, īpašu aprūpi mazuļiem ar biežāk sastopamajiem veselības traucējumiem, kā arī sadarbību ar dažādiem speciālistiem un ar bērna izcelsmes ģimeni.

1/4/2/2 Vienam no audžuvecākiem *ĪAĢ mazuļiem* pakalpojuma sniegšana ir pilna laika nodarbošanās, jo *ĪAĢ mazuļiem* ir jābūt pieejamai tiklīdz rodas nepieciešamība, proti, ar 1-2 dienu paziņošanas laiku gatavai uzņemt un aprūpēt ģimenē ievietotos mazuļus. Vismaz vienam no audžuvecākiem mazuļu aprūpes nodrošināšana nebūtu savienojama ar citu pilna laika darbu.

1/4/2/3 Katra *ĪAĢ mazuļiem* pēc izvēles var nodrošināt aprūpi 1 vai 2 mazuļiem līdz 3 gadu vecumam. Ja ģimenei ir iespējas un vēlēsianās, tā papildus var uzņemt un aprūpēt arī ievietoto mazuļu māsas un brāļus. Māsu un brāļu uzņemšanas gadījumā maksimālais bērnu skaits audžuģimenē nav ierobežots.

1/4/2/4 Kopējais bērnu skaits *ĪAĢ mazuļiem* (bioloģiskie bērni + audžubērni) nepārsniedz 5 bērnus. Šis nosacījums nav attiecināms uz gadījumiem, ja audžuģimenē tiek uzņemti brāļi un māsas.

1/4/2/5 *ĪAĢ mazuļiem* bioloģisko bērnu vecums nedrīkst būt mazāks par 8 gadiem. Šāds nosacījums piemērojams, jo mazuļu aprūpe prasa pastiprinātas rūpes un uzmanību, kura nepieciešama arī mazākiem audžuģimenes bioloģiskajiem bērniem, kā arī, lai pasargātu jaunākus bioloģiskos bērnus no emocionālas traumas, bieži mainoties *ĪAĢ mazuļiem* aprūpē esošajiem bērniem.

1/4/2/6 Ņemot vērā aprūpējamo mazuļu vajadzības un intensīvo darba slodzi, mazuļi *ĪAĢ mazuļiem* tiek ievietoti līdz aprūpētāja 55 gadu vecuma sasniegšanai. *ĪAĢ mazuļiem* statusa iegūšanai nepieciešamā apmācība tiek nodrošināta vēlākais līdz aprūpētāja 53 gadu vecumam, tādējādi dodot iespēju sniegt *ĪAĢ mazuļiem* pakalpojumu vismaz 2 gadus. Pēc šīs vecuma sasniegšanas audžuvecāki var turpināt audžubērnu aprūpi, mainot audžuģimenes statusu uz *Ilgtermiņa AĢ*.

1/3/2/6 Pārejas noteikumos jāparedz iespēja pašreizējām audžuģimenēm pārkvalificēties par *ĪAĢ mazuļiem*, saglabājot tajās jau ievietotos bērnus, ja to pieļauj bērnu skaita ierobežojums. Katrā šādā gadījumā bāriņtiesa izvērtē audžuģimenes lēmuma atbilstību audžuģimenē ievietoto bērnu interesēm un pieņem lēmumu par *ĪAĢ mazuļiem* statusa piešķiršanu.

1/4/3 *ĪAĢ mazuļiem* piedāvātais atalgojuma un atbalsta pakalpojumu pārskats

1/4/3/1 Garantēta motivējoša atlīdzība par *ĪAĢ mazuļiem* pienākumu pildīšanu. Tā kā šis audžuģimenes veids prasa no audžuģimenes nepārtrauktu pieejamību un gatavību uzņemt bērnus, tad vismaz vienam no audžuvecākiem šis statuss nav savienojams ar citu pilna laika nodarbošanos. Salīdzinājumā ar *Ilgtermiņa AĢ*, šis audžuģimenes veids no aprūpētāja viedokļa ir relatīvi smagāks, jo mazuļu aprūpe ir intensīva un var būt nogurdinoša, turklāt mazuļu mainība ģimenē ir daudz biežāka nekā bērnu mainība *Ilgtermiņa AĢ*. Papildus tam *ĪAĢ mazuļiem* darba specifika paredz arī intensīvāku sadarbību ar speciālistiem un bērnu izcelsmes ģimenēm. Paredzams arī lielāks ieguldāmais laika resurss bērnu veselības aprūpes nodrošināšanā. Līdz ar to ir paredzēts, ka *ĪAĢ mazuļiem* saņem relatīvi lielāku atlīdzību par *ĪAĢ mazuļiem* pienākumu pildīšanu. Atlīdzību *ĪAĢ mazuļiem* maksā arī laikā, kad ģimenē nav ievietoti mazuļi, jo audžuģimenei nepārtraukti jā saglabā pieejamība mazuļu uzņemšanai. Paredzētais atlīdzības apmērs piesaistīts valstī noteiktajai minimālajai darba algai un atkarīgs no aprūpēto audžubērnu skaita (sk. tabulu nr.2):

Tabula Nr.2

Atkarībā no ievietoto bērnu skaita: Prop. no min algas			Atlīdzība
<i>minimālais garantētais (0 bērni)</i>	1,00		380
<i>vidēji 1 bērns</i>	1,50		570
<i>vidēji 2 bērni</i>	2,00		760
<i>piemaksa par katru nākošo bērnu</i>	0,20		76

1/4/3/2 Sociālās garantijas. Audžuģimeņu pakalpojuma nodrošināšana sniedz atbalstu bez vecāku aprūpes palikušajiem bērniem un tādējādi ir vērtējama kā ieguvums valstij kopumā. Daudzām audžuģimenēm tā ilgtermiņā ir pilna laika nodarbošanās, kuru nav bijis iespējams apvienot ar algota darba strādāšanu, tādējādi izslēdzot audžuvecākus no valsts sociālās drošības sistēmas. Priekšlikumi paredz sociālo apdrošināšanu visām audžuģimenēm saskaņā ar šādiem sociālās apdrošināšanas veidiem: valsts pensiju apdrošināšana, invaliditātes apdrošināšana, maternitātes un slimības apdrošināšana, vecāku apdrošināšana. Sociālās iemaksas kā atsevišķs maksājums veicamas proporcionāli atlīdzībai par audžuģimenes pienākumu pildīšanu, nosakot iekļautajiem riskiem atbilstošu sociālo iemaksu likmi.

1/4/3/3 Apdrošināšanas stāžs. Lai nodrošinātu atbilstošu pensijas aprēķinu audžuvecākiem, priekšlikumi paredz iekļaut apdrošināšanas stāžā laiku, kurā audžuģimene ir pildījusi *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* vai *ĪAĢ mazuļiem* pienākumus, kā arī laiku, kad *Ilgtermiņa AĢ* aprūpē ir bijuši bērni, veicot attiecīgas izmaiņas likuma "Par valsts pensijām" 9. pantā.

1/4/3/4 Apmaksāts atpūtas laiks. Ņemot vērā intensīvo darba slodzi, aprūpējot mazus bērnus, *ĪAĢ mazuļiem* ir nepieciešams nodrošināt atpūtas laiku. Tas īstenojams, piedāvājot *ĪAĢ mazuļiem* apmaksātu aukles pakalpojumu 25 h mēnesī (300 h gadā) par laiku, kad ģimenē ievietoti audžubērni. AĢ Aģentūra koordinē aukles pakalpojuma nodrošināšanu *ĪAĢ mazuļiem*. Katrai *ĪAĢ mazuļiem* ir tiesības izmantot šo pakalpojumu sev vēlamā laikā un veidā - no dažām stundām līdz pat vairākām dienām. Aukles pakalpojuma izmantošana ir brīvprātīga. Atpūtas stundas audžuģimenei ir jāizmanto kalendārā gada ietvaros, neizmantotās atpūtas stundas uz nākošo gadu netiek pārceltas un netiek kompensētas naudā.

1/4/3/5 AĢ Aģentūras atbalsts. Audžuģimeņu atbalstam izveidotās AĢ Aģentūras slēdz sadarbības līgumu ar *ĪAĢ mazuļiem* un nodrošina tām atbalstu un dažādus pakalpojumus – sociālā darbinieka atbalstu, psihologa un jurista konsultācijas, ikgadējās tālākapmācības, atbalsta grupas u.c. AĢ Aģentūru atbalsts sīkāk izklāstīts 3.nodaļā “Audžuģimeņu atbalsta sistēmas pilnveide: Audžuģimeņu aģentūru izveide”.

1/5 *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* un *ĪAĢ mazuļiem* SKAITA UN ATRAŠANĀS VIETAS REGULĒŠANA

1/5/1 Tā kā *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* un *ĪAĢ mazuļiem* atalgojums un sociālās garantijas tiek nodrošinātas arī laikā, kad šī veida audžuģimenēs nav ievietoti bērni, ir **nepieciešama iespēja regulēt šo audžuģimeņu skaitu**, lai visos valsts reģionos būtu pietiekams brīvo *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* un *ĪAĢ mazuļiem* skaits jaunu bērnu uzņemšanai, bet tajā pašā laikā tas nekļūtu pārmērīgi liels, ja pieprasījums pēc šo audžuģimeņu pakalpojumiem samazinās un tukšo audžuģimeņu proporcija kļūst pārāk liela, piemēram, gadījumā, ja arvien vairāk *Ilgtermiņa AĢ* izsaka gatavību uzņemt mazuļus. Turklāt jānodrošina, ka abu veidu specializētās audžuģimenes ir izvietotas, reģionāli aptverot visu Latvijas teritoriju proporcionāli iedzīvotāju skaitam, lai nerastos nepieciešamība pārvietot bērnus tālu no viņu izcelsmes ģimenēm un pierastās vides. Aprēķinos paredzēts, ka papildus bērnu ievietošanai nepieciešamo audžuģimeņu skaitam, 10% *ĪAĢ mazuļiem* un 30% *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* tiek turētas brīvas rezervē, lai tajās vienmēr būtu iespēja ievietot jaunus bērnus. Šāda apjoma rezerve nepieciešama, jo bērnu mainība šajās audžuģimenēs ir vislielākā, kā arī lai izvairītos no situācijām, kad bērna dzīvesvietas tuvumā nav nevienas brīvas specializētās audžuģimenes.

1/5/2 Priekšlikumi paredz specializēto audžuģimeņu **nepieciešamā skaita un atrašanās vietas koordinēšanu nodot 5 reģionālo AĢ Aģentūru pārziņā**, kas, apkopojot un analizējot informāciju no audžuģimeņu datubāzes par esošo audžuģimeņu skaitu, atrašanās vietu un noslogojumu, kā arī iegūstot informāciju no bāriņtiesu speciālistiem, plānotu un regulētu specializēto audžuģimeņu skaitu savā reģionā.

1/5/3 Specializēto audžuģimeņu skaita regulēšanas mehānisms, kura pamatā ir audžuģimenes statusa apstiprināšana 3 līmeņos:

1/5/3/1 ikviena audžuģimene vispirms iegūst ***Ilgtermiņa AĢ statusu***, ko ar savu lēmumu piešķir bāriņtiesa;

1/5/3/2 audžuģimene, kuras vēlas specializēties un sniegt *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* pakalpojumu, piesakās savā bāriņtiesā, kura izvērtē audžuģimenes atbilstību *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* kritērijiem - audžuvecāka vecums, bioloģisko bērnu vecums, gatavība nodrošināt pilna laika pieejamību utt. Pozitīva bāriņtiesas izvērtējuma rezultātā AĢ Aģentūra nodrošina šai audžuģimenei *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* papildapmācības kursu. Bāriņtiesa pieņem lēmumu par *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu statusa piešķiršanu* audžuģimenei. Šis statuss sākotnēji ir pasīvs un nozīmē, ka audžuģimenei ir tiesības kļūt par aktīvu *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu*;

1/5/3/3 reizi gadā 5 reģionālās AĢ Aģentūras izvērtē esošo *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* skaitu un reģionālo izvietojumu, kā arī bērnu skaitu tajās, un slēdz līgumus ar *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* statusu ieguvušajām audžuģimenēm uz nākošo gadu. Tikai tās *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu*, ar kurām ir noslēgts līgums par *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* pakalpojuma sniegšanu, kļūst par **aktīvām ĪAĢ mazuļiem vai ĪAĢ ar krīzes risinājumu** uz nākošo 12 mēnešu periodu un saņem atbilstošu atalgojumu un tām pienākošos atbalsta pakalpojumus.

1/5/4 Gadījumā, ja ikgadējās specializēto audžuģimeņu skaita izvērtēšanas rezultātā vai jebkurā citā brīdī tiek konstatēts, ka **konkrētā reģionā ĪAĢ mazuļiem vai ĪAĢ ar krīzes risinājumu skaits ir nepietiekams**, AĢ Aģentūra piesaista, apmāca un pēc *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* statusa iegūšanas slēdz līgumus ar jaunām *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* līdz tiek sasniegts nepieciešamais specializēto audžuģimeņu skaits reģionā ar atbilstošu teritoriālo pārklājumu.

1/5/5 Gadījumā, ja ikgadējās specializēto audžuģimeņu skaita izvērtēšanas rezultātā tiek konstatēts, ka **konkrētā reģionā ĪAĢ mazuļiem vai ĪAĢ ar krīzes risinājumu ir par daudz**, AĢ Aģentūras kompetencē ir samazināt aktīvo specializēto audžuģimeņu skaitu, pagarinot sadarbības līgumus tikai ar nepieciešamo *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* skaitu. Izvērtējot, ar kurām specializētajām audžuģimenēm sadarbības līgumi ir pagarināmi, varētu tikt izmantoti šādi kritēriji:

1/5/5/1 audžubērnu esamība *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* (prioritāri pagarināmi līgumi ar audžuģimenēm, kurās šobrīd ievietoti bērni);

1/5/5/2 audžuģimenes aktīvā darba pieredze (gados);

1/5/5/3 par priekšrocību uzskatāms, ja viens no audžuvecākiem ir ieguvis augstāko izglītību sociālajā darbā, sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas jomā, pedagoģijā vai psiholoģijā, vai profesionālo vidējo izglītību sociālās vai veselības aprūpes jomā;

1/5/5/4 apgūtie tālākapmācību kursi;

1/5/5/5 *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* statusa iegūšanas laiks (hronoloģiski statusa iegūšanas secībā);

1/5/5/6 sadarbības pieredze ar bāriņtiesu, sociālo dienestu, AĢ Aģentūras speciālistiem;

1/5/5/7 audžuģimenes, kuras līdz šim aktīvi darbojušās *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* statusā – atteikumi uzņemt bērnu un to pamatotība.

1/5/6 Audžuģimenes, kuras konkrētā periodā nav kļuvušas par aktīvām *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu*, var turpināt sniegt pakalpojumu un uzņemt bērnus *Ilgtermiņa AĢ* statusā, kā arī pieteikties aktīvā *ĪAĢ mazuļiem* vai *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* statusa iegūšanai nākamajā sadarbības līgumu slēgšanas periodā.

2.nodaļa. PRIEKŠLIKUMS Nr.2. UZLABOJUMI ILGTERMIŅA AUDŽUĢIMENĒM

Saturs:

2/1 Nepieciešamības pamatojums

2/2 Piedāvātie uzlabojumi un izmaiņas *Ilgtermiņa AĢ*:

2/2/1 palielināta atlīdzība par audžuģimenes pienākumu pildīšanu

2/2/2 sociālās garantijas

2/2/3 apdrošināšanas stāžs

2/2/4 AĢ Aģentūras atbalsts audžuģimēnēm

2/2/5 maksimālā bērnu skaita samazināšana audžuģimēnē

2/2/6 papildus atbalsts audžuģimēnēm, kuras aprūpē bērnu ar invaliditāti

PRIEKŠLIKUMS Nr.2

Uzlabot finansiālo motivāciju un atbalstu esošajām un jaunajām audžuģimēnēm.

2/1 NEPIECIEŠAMĪBAS PAMATOJUMS

2/1/1 2016.gada beigās Latvijā bija 500 aktīvas audžuģimenes, kurās ievietoti 1193 bērni. Tomēr šis audžuģimeņu skaits ir nepietiekams, jo aptuveni tikpat daudz – **1216 bērni - tika aprūpēti ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās**¹⁶.

2/1/2 Lielākajai daļai šo bērnu būtu vēlams rast iespēju tikt aprūpētiem ģimeniskā vidē, tāpēc priekšlikumi paredz **uzlabot arī esošo *Ilgtermiņa AĢ* atlīdzību, apmācību, atbalsta pakalpojumu un darbības sistēmu.**

2/1/3 Jāņem vērā, ka liela daļa (46%) no šobrīd **aktīvajām audžuģimēnēm** savu darbību uzsāka vismaz pirms 10 gadiem¹⁷ un šobrīd šie audžuģimēnē jau nereti ir **sasnieguši pensijas vecumu.**

2/1/4 Statistikas dati liecina, ka kopš 2014.gada **audžuģimeņu skaits** (īpaši aktīvo audžuģimeņu) **nepieaug un pat nedaudz samazinās.**^{18 19 20}

¹⁶ Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas Pārskats par bāriņtiesu darbu 2016.gadā. Pieejams: <http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/?doc=4738&page=>.

¹⁷ Nodibinājuma "Sociālo pakalpojumu aģentūra" pētījums "Specializētās audžuģimenes – ārpusģimenes aprūpes modeļa attīstība Latvijā", 71 lpp. Pieejams: <http://www.krize.lv/petijums-par-latvijas-audzugimenem/>.

2/1/5 Šī brīža **atlīdzība par audžuģimenes pienākumu pildīšanu** ir 113 EUR²¹ un tās apmērs nav atkarīgs no audžuģimenē ievietoto bērnu skaita, **nav atbilstošs un samērīgs darbam, ko audžuvecāki iegulda**, uzņemoties rūpes par bērniem, kas palikuši bez aprūpes nodrošinātāja.

2/1/6 Īpaši svarīgi ir panākt jaunu audžuģimeņu izveidi, jo pretējā gadījumā ir iespējama situācija, ka institūcijās aprūpēto bērnu skaits tuvākajā laikā nevis samazināsies, bet gan pieaugs. Priekšlikumos norādītie uzlabojumi nepieciešami, lai **vairotu sabiedrības interesi un palielinātu prasībām atbilstošu un motivētu ģimeņu iespējas kļūt par audžuģimenēm**.

2/1/7 2015.gada beigās valsts sociālās aprūpes centros tika nodrošināta aprūpe 275 bērniem ar invaliditāti un pašvaldību sociālās aprūpes centros 75 bērniem ar invaliditāti, kas palikuši bez vecāku aprūpes²². Savukārt uz 2017.gada maiju, saskaņā ar VBTAI informāciju, audžuģimenēs tika aprūpēti aptuveni 150 bērni ar invaliditāti. Apzinot dažādu nozares speciālistu viedokļus, kā arī analizējot ārvalstu pieredzi, tika secināts, ka **vēlamais aprūpes modelis bērniem ar invaliditāti**, kuru aprūpe audžuģimenē no medicīniskā un bērna interešu viedokļa būtu iespējama, ir aprūpe *Ilgttermiņa AG* vai *ĪAG mazuļiem*, retos gadījumos arī *ĪAG ar krīzes risinājumu*. Specializētas audžuģimeņu kategorijas izveide bērnu ar invaliditāti aprūpei nebūtu vēlama sekojošu iemeslu dēļ:

2/1/7/1 Bērniem ar invaliditāti, ja vien iespējams, nevajadzētu tikt koncentrētiem vienkopus;

2/1/7/2 Audžuģimenēm varētu būt grūti vienlaikus rūpēties par vairākiem bērniem ar invaliditāti un nodrošināt katram no viņiem nepieciešamās aprūpes kvalitāti;

2/1/7/3 Ņemot vērā ļoti atšķirīgo aprūpes specifiku bērniem ar invaliditāti, šai mērķgrupai specializētu audžuģimeņu administrēšanas sistēma varētu izrādīties ļoti

¹⁸ Valsts bērnu tiesības aizsardzības inspekcijas Pārskats par bāriņtiesu darbu 2014.gadā kopsavilkums. Pieejams: <http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/?doc=3938&page=>.

¹⁹ Valsts bērnu tiesības aizsardzības inspekcijas Pārskats par bāriņtiesu darbu 2015.gadā kopsavilkums. Pieejams: <http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/?doc=4345&page=>.

²⁰ Valsts bērnu tiesības aizsardzības inspekcijas Pārskats par bāriņtiesu darbu 2016.gadā kopsavilkums. Pieejams: <http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/?doc=4738&page=>.

²¹ 22.12.2009 Ministru kabineta noteikumi Nr.1549 "Kārtība, kādā piešķir un izmaksā atlīdzību par audžuģimenes pienākumu pildīšanu". Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=202717>.

²² Valsts statistikas pārskatu kopsavilkums par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu 2015.gadā (VSPARK 27710015), Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departaments, 2016.

sarežģīta – varētu rasties grūtības, nosakot pieļaujamo bērnu skaitu katrā audžuģimenē, nepieciešamo aprūpes intensitāti un slodzi, bērnu savstarpējo savietojamību utt.

2/2 PIEDĀVĀTIE UZLABOJUMI UN IZMAIŅAS ILGTERMIŅĀ AUDŽUĢIMENĒM

2/2/1 Palielināta atlīdzība par audžuģimenes pienākumu pildīšanu. Priekšlikumi paredz:

- **piesaistīt audžuģimeņu atlīdzības apmēru minimālajai darba algai**, tādējādi nodrošinot aizsardzību pret inflāciju;
- **piesaistīt audžuģimeņu atlīdzības apmēru aprūpēto bērnu skaitam**, jo katrs ģimenē ievietotais bērns prasa audžuvecāku rūpes un ieguldītu darbu;
- **palielināt audžuģimeņu atlīdzības apmēru**, lai dotu iespēju pieteikties jaunām audžuģimenēm, kuras būtu motivētas veikt šo darbu, bet līdz šim to neuzskatīja par iespējamu finansiālu apsvērumu dēļ.

Priekšlikumu ietvaros tiek piedāvāti 3 iespējamie *Ilgtermiņa AG* atlīdzības modeļi.

2/2/1/1 Maksimālais modelis – vēlamā *Ilgtermiņa AG* atlīdzība ilgtermiņā

Tabula Nr. 3

Ilgtermiņa AG izmaksas: MAX modelis, EUR/mēnesī	Prop. no min. algas	Atlīdzība
<i>minimālais garantētais (0 bērni)</i>	-	-
<i>vidēji 1 bērns</i>	1	380
<i>vidēji 2 bērni</i>	1,5	570
<i>vidēji 3 bērni</i>	2	760
<i>vidēji 4 bērni</i>	2,25	855
<i>piemaksa par katru nākamo bērnu</i>	0,2	76

Minimālais-1 modelis un Minimālais-2 modelis atspoguļo *Ilgtermiņa AG* atlīdzības apmēru pārejas periodā, ja no valsts budžeta viedokļa uzreiz nav iespējams maksāt Maksimālajā modelī norādīto atlīdzību.

2/2/1/2 Minimālais-1 modelis

Tabula Nr.4

Ilgtermiņa AĢ izmaksas: MIN-1 modelis, EUR/mēnesī	Prop. no min. algas	Atlīdzība
<i>minimālais garantētais (0 bērni)</i>	-	-
<i>vidēji 1 bērns</i>	0,5	190
<i>vidēji 2 bērni</i>	0,7	266
<i>vidēji 3 bērni</i>	0,9	342
<i>vidēji 4 bērni</i>	1,1	418
<i>piemaksa par katru nākamo bērnu</i>	0,2	76

2/2/1/3 Minimālais-2 modelis

Tabula Nr.5

Ilgtermiņa AĢ izmaksas: MIN-2 modelis, EUR/mēnesī	Prop. no min. algas	Atlīdzība
<i>minimālais garantētais (0 bērni)</i>	-	-
<i>vidēji 1 bērns</i>	0,75	285
<i>vidēji 2 bērni</i>	1	380
<i>vidēji 3 bērni</i>	1,2	456
<i>vidēji 4 bērni</i>	1,3	494
<i>piemaksa par katru nākamo bērnu</i>	0,1	38

2/2/2 Sociālās garantijas. Audžuģimeņu pakalpojuma nodrošināšana sniedz atbalstu bez vecāku aprūpes palikušajiem bērniem un tādējādi ir vērtējama kā ieguvums valstij kopumā. Daudzām audžuģimenēm tā ilgtermiņā ir pilna laika nodarbošanās, kuru nav bijis iespējams apvienot ar algota darba strādāšanu, tādējādi izslēdzot audžuvecākus no valsts sociālās drošības sistēmas. Priekšlikumi paredz sociālo apdrošināšanu visām audžuģimenēm saskaņā ar šādiem sociālās apdrošināšanas veidiem: valsts pensiju apdrošināšana, invaliditātes apdrošināšana, maternitātes un slimības apdrošināšana, vecāku apdrošināšana. Sociālās iemaksas kā atsevišķs maksājums veicamas proporcionāli atlīdzībai par audžuģimenes pienākumu pildīšanu, nosakot iekļautajiem riskiem atbilstošu sociālo iemaksu likmi.

2/2/3 Apdrošināšanas stāžs. Lai nodrošinātu atbilstošu pensijas aprēķinu audžuvecākiem, priekšlikumi paredz iekļaut apdrošināšanas stāžā laiku, kurā audžuģimene ir pildījusi *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* vai *ĪAĢ mazuļiem* pienākumus, kā arī laiku, kad *Ilgtermiņa AĢ* aprūpē ir bijuši bērni, veicot attiecīgas izmaiņas likuma "Par valsts pensijām" 9. pantā.

2/2/4 AĢ Aģentūras atbalsts audžuģimenēm. Audžuģimeņu atbalstam izveidotās AĢ Aģentūras slēdz sadarbības līgumu ar *Ilgtermiņa AĢ* un nodrošina tām atbalstu un dažādus pakalpojumus – sociālā darbinieka atbalstu, psihologa un jurista konsultācijas, ikgadējās

tālākpmācības, atbalsta grupas u.c. AĢ Aģentūru atbalsts sīkāk izklāstīts 3.nodaļā “Audžuģimeņu atbalsta sistēmas pilnveide: Audžuģimeņu aģentūru izveide”.

2/2/5 Maksimālā kopējā bērnu skaita samazināšana audžuģimenē no 6 (kā to nosaka spēkā esošie normatīvais regulējums) uz 5 un maksimālā audžubērnu skaita samazināšana uz 4. Ieviešot audžuģimenē vienas ģimenes brāļus un māsas, bērnu skaita ierobežojums nav piemērojams. Palielinot audžuģimeņu atlīdzību, ieviešot sociālās garantijas un atbalstu, kā arī piesaistot jaunas audžuģimenes, vienlaikus ir samazināms ģimenē aprūpējamo bērnu skaits, lai audžuvecāki spētu veltīt katram bērnam pietiekošu individuālu uzmanību. Pārejas noteikumos jāparedz, ka audžuģimenēs, kurās uz izmaiņu spēkā stāšanās brīdi ir vairāk nekā 5 bērni vai 4 audžubērni, šie audžubērni var palikt audžuģimenē un viņus nebūtu jāpārvieto. Jaunais regulējums būtu attiecināms uz jauno bērnu ievietošanu, savukārt esošajās audžuģimenēs ievietoto bērnu skaits pamazām samazinātos, bērniem izaugot vai tiekot nodotiem citā prioritārākā aprūpes risinājumā.

2/2/6 Papildus atbalsts audžuģimenēm, kuras aprūpē bērnu ar invaliditāti. Lai motivētu un atbalstītu audžuģimenes, kuras uzņemas bērnu ar invaliditāti aprūpi, priekšlikumi paredz ieviest papildus ikmēneša piemaksu par bērnu ar invaliditāti aprūpi. Piemaksas apmērs audžuģimenei būtu nosakāms ne mazāks par 50 EUR mēnesī par katru bērnu ar invaliditāti. Piemaksa maksājama gan audžuģimenēm, kuras jau šobrīd rūpējas par audžubērniem ar invaliditāti, gan audžuģimenēm, kuras bērnu ar invaliditāti aprūpi uzņemsies pēc attiecīga regulējuma ieviešanas.

Detalizētu priekšlikumu izklāstu sk. nodaļā "A. Audžuģimeņu atlīdzību un sociālo garantiju sistēma".

A nodaļa. AUDŽUĢIMENŅU ATLĪDZĪBU UN SOCIĀLO GARANTIJU SISTĒMA

Saturs:

- A.1. Atlīdzības par audžuģimenes pienākumu pildīšanu izmaksas veids
- A.2. Atlīdzības par audžuģimenes pienākumu pildīšanu apmērs
- A.3. Sociālās apdrošināšanas iemaksas un apdrošināšanas stāžs audžuģimenēm
- A.4. Līdzekļi bērnu uzturam
- A.5. Piemaksa par bērnu ar invaliditāti kopšanu
- A.6. Pabalsti inventāra iegādei un atjaunošanai
- A.7. Apmaksāts atpūtas laiks atsevišķām audžuģimeņu grupām
- A.8. Neapliekamais minimums par audžubērniem
- A.9. Priekšlikumos ietverto izmaiņu ietekme uz valsts un pašvaldību budžetiem

A.1. ATLĪDZĪBAS PAR AUDŽUĢIMENES PIENĀKUMU PILDĪŠANU

IZMAKSAS VEIDS

Priekšlikumu izstrādes ietvaros sadarbībā ar advokātu biroja “TGS Baltic” un „Rödl & Partner” juristiem un nodokļu konsultantiem ir izskatīti trīs iespējamie atlīdzības izmaksu veidi audžuģimenēm:

A.1.1. Atlīdzība uz darba tiesisko attiecību pamata. Izvērtējot audžuģimeņu sociālās lomas un pienākumu specifiku, konstatējama **Darba likuma tvēruma neatbilstība audžuģimeņu tiesiskajam statusam un vajadzībām pēc būtības.** Veidojas virkne pretrunu starp audžuģimeņu faktiskajiem pienākumu veikšanas apstākļiem un Darba likuma²³ normām, piemēram, uz audžuģimenēm nevar tikt attiecinātas Darba likuma normas par darba laiku, atpūtas laiku, atvaļinājumiem, noteiktu darba kārtību un subordināciju darba devējam, tajā skaitā pakļaušanos darba devēja iekšējās kārtības noteikumiem un rīkojumiem. Audžuģimenes atšķirību no tradicionālas ģimenes nosaka apstāklis, ka audžuģimenei ir piešķirts īpašs statuss un ka audžuģimene sniedz aprūpi bērniem, kuriem uz laiku vai pastāvīgi atņemta viņu ģimeniskā vide. Tomēr pašos pamatos audžuģimene tomēr primāri funkcionē kā sabiedrības pamatstruktūrvienība - ģimene, un tāpēc pie pastāvošā darba

²³ Darba likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>.

tiesisko attiecību regulējuma uz audžuģimeni nebūtu juridiski un loģiski pamatoti attiecināt Darba likuma regulējumu, tajā skaitā noteikt audžuģimenes atlīdzību kā darba samaksu par audžuģimenes pienākumu pildīšanu.

A.1.2. Atlīdzība uz uzņēmuma līguma pamata. Lai arī Civillikums neierobežo tā normu piemērošanu attiecībā uz uzņēmuma līguma slēgšanas iespējām ar audžuģimenēm par audžuģimeņu pakalpojuma nodrošināšanu, **šis modelis finansiāli valstij būtu visdārgākais ikvienā no zemāk minētajiem iespējamajiem risinājumiem:**

A.1.2.1. AĢ Aģentūra slēdz ar audžuģimeni uzņēmuma līgumu par audžuģimenes pakalpojumu sniegšanu, nosakot tajā atlīdzību par sniegto pakalpojumu valsts noteiktajā atlīdzības apmērā. Atlīdzība būtu pielīdzināma ienākumam no algota darba un izmaksas brīdī no tās ieturams un nomaksājams gan iedzīvotāju ienākuma nodoklis,²⁴ gan valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas²⁵. Attiecīgi šādā gadījumā audžuģimenes tiktu pakļautas vispārīgam regulējumam par valsts sociālo apdrošināšanu - sociālo iemaksu veikšana, pabalstu saņemšana, nodarbinātības periodi. Šādā modelī, lai neradītu papildus pienākumus un administratīvo slogu audžuģimenēm, atbildība par nodokļu ieturēšanu un ziņošanu būtu nododama izmaksātājam – AĢ Aģentūrai;

A.1.2.2. Audžuvecāks Valsts ieņēmumu dienestā reģistrējas kā saimnieciskās darbības veicējs un slēdz uzņēmuma līgumu ar AĢ Aģentūru par audžuģimenes pakalpojumu sniegšanu. Arī šajā gadījumā finansējums audžuģimenes atlīdzībai ir no valsts, bet to administrē un izmaksā AĢ Aģentūra. Šajā modelī grāmatvedības organizēšanas un nodokļu nomaksas pienākums pāriet uz audžuģimenēm, kas tām prasītu papildus laika ieguldījumu, kā arī radītu papildus izdevumus un administratīvo slogu. Arī šajā modelī audžuģimenes tiktu pakļautas vispārīgam regulējumam par valsts sociālo apdrošināšanu - sociālo iemaksu veikšana, pabalstu saņemšana, nodarbinātības periodi;

A.1.2.3. Lai saglabātu sākotnējo prioritāro uzstādījumu, ka audžuģimenēm ir akūti nepieciešama sociālā drošība, mikrouzņēmuma nodokļa maksātāja statuss audžuģimeņu gadījumā nebūtu piemērots un atbalstāms risinājums.

A.1.3. Valsts sociālais pabalsts. Tā kā audžuģimenes pilda sociāli atbildīgu un valstiski svarīgu funkciju, kuras pamatideja nav saistīta ar nodarbinātību vai saimnieciskās darbības

²⁴ Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 2.panta pirmais punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/56880-par-iedzivotaju-ienakuma-nodokli>.

²⁵ Likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1.panta otrās daļas d)punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=45466>.

īstenošanu peļņas gūšanas nolūkā, **atlīdzības par audžuģimenes pienākumu pildīšanu izmaksa arī turpmāk būtu veicama pastāvošā valsts sociālo pabalstu modeļa ietvaros**, saglabājot atlīdzību par audžuģimenes pienākumu pildīšanu kā Valsts sociālo pabalstu likumā²⁶ noteiktu valsts sociālo pabalstu, kura izmaksu administrē un nodrošina Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra. Šī modeļa darbība ir metodiski izstrādāta, praksē ilgtermiņā aprobēta, audžuģimenēm zināma un pierasta, kā arī nerada papildus izmaksas valsts budžetam vai lieku administratīvo slogu audžuģimenēm.

Tādējādi priekšlikumu izstrādātāju vērtējumā ir saglabājams līdzšinējais atlīdzības par audžuģimenes pienākumu pildīšanu izmaksas veids sociālā pabalsta formā, kā arī pastāvošā atlīdzības administrēšanas un izmaksas kārtība.

A.2. ATLĪDZĪBAS PAR AUDŽUĢIMENES PIENĀKUMU PILDĪŠANU APMĒRS

A.2.1. Atlīdzība par audžuģimenes pienākumu pildīšanu saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma²⁷ 3.panta pirmās daļas 5.punktu ir regulāri izmaksājama valsts sociālais pabalsts, kura apmērs (113,83 EUR) ir noteikts 22.12.2009 Ministru kabineta noteikumu Nr.1549 “Kārtība, kādā piešķir un izmaksā atlīdzību par audžuģimenes pienākumu pildīšanu”²⁸ 2.punktā un nav ticis mainīts kopš 2014.gada. Atlīdzības par audžuģimenes pienākumu pildīšanu izmaksu administrēšanu nodrošina Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra. Lai ilgtermiņā veidotu motivējošu, pozitīvi dinamisku, ar makro un mikro ekonomiskajiem procesiem saistītu audžuģimeņu atlīdzības sistēmu, šo priekšlikumu ietvaros tiek izvirzīti šādi priekšlikumi:

A.2.2.1. Palielināt atlīdzības apmēru par audžuģimenes pienākumu pildīšanu, saglabājot līdzšinējo atlīdzības izmaksu administrēšanas kārtību. Pašreizējais atlīdzības apmērs nav uzskatāms par motivējošu un atbilstošu audžuģimenes ieguldītā darba apjomam, uzņemoties rūpes par audžubērniem. Atlīdzības palielināšana dotu iespēju un palielinātu motivāciju pieteikties jaunām audžuģimenēm, kuras līdz šim audžuģimenes pienākumu uzņemšanos uzskatīja par neiespējamu finansiālu apsvērumu dēļ. Audžuģimeņu atlīdzības apmērs balstāms uz šādiem principiem:

²⁶ Valsts sociālo pabalstu likuma 3.panta pirmās daļas 5.punkts un 11.pants. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68483>.

²⁷ Turpat.

²⁸ 22.12.2009 Ministru kabineta noteikumi Nr.1549 “Kārtība, kādā piešķir un izmaksā atlīdzību par audžuģimenes pienākumu pildīšanu”. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=202717>.

- **atlīdzības apmērs piesaistīts minimālās mēneša darba algas apmēram**, tādējādi nodrošinot aizsardzību pret inflāciju nākotnē;
- **atlīdzības apmērs piesaistīts audžuģimenē ievietoto bērnu skaitam**, jo katrs ģimenē ievietotais bērns prasa audžuģimenes rūpes un ieguldītu darbu.

A.2.2.2. Vēlamā ikmēneša atlīdzības apmēra priekšlikumi dažādu tipu audžuģimenēm:

A.2.2.2.1. Ilgtermiņa AĢ tiek piedāvāti 3 atlīdzības varianti: MAX modelis atspoguļo vēlamo audžuģimeņu atlīdzības apmēru ilgtermiņā, savukārt abi MIN modeļi – atlīdzības apmēru pārejas periodā, ja no valsts budžeta viedokļa uzreiz nav iespējams maksāt MAX modelī norādīto atlīdzību. MIN-1 modelis piedāvā zemāku sākotnējo atlīdzību, kas straujāk pieaug līdz ar ievietotā bērnu skaita pieaugumu, savukārt MIN-2 modelī sākotnējā atlīdzība par viena bērna aprūpi ir nedaudz augstāka, bet pieaugums par katru nākošo bērnu – zemāks.

Tabula Nr.6

MAX modelis, EUR/mēnesī	Prop. no min. algas	Atlīdzība
minimālais garantētais (0 bērni)	-	-
vidēji 1 bērns	1	380
vidēji 2 bērni	1.5	570
vidēji 3 bērni	2	760
vidēji 4 bērni	2.25	855
piemaksa par katru nākamo virs 4	0.2	76

Tabula Nr.7

MIN-1 modelis, EUR/mēnesī	Prop. no min. algas	Atlīdzība
minimālais garantētais (0 bērni)	-	-
vidēji 1 bērns	0.5	190
vidēji 2 bērni	0.7	266
vidēji 3 bērni	0.9	342
vidēji 4 bērni	1.1	418
piemaksa par katru nākamo virs 4	0.2	76

Tabula Nr.8

MIN-2 modelis, EUR/mēnesī	Prop. no min. algas	Atlīdzība
minimālais garantētais (0 bērni)	-	-
vidēji 1 bērns	0.75	285
vidēji 2 bērni	1	380
vidēji 3 bērni	1.2	456
vidēji 4 bērni	1.3	494
piemaksa par katru nākamo virs 4	0.1	38

A.2.2.2.2. ĪAĢ ar krīzes risinājumu atlīdzībai rekomendējama pieeja, saskaņā ar kuru *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* saņem ienākumus arī laikā, kad audžuģimenē nav ievietoti bērni, un atlīdzība ir piesaistīta aprūpēto audžubērnu skaitam audžuģimenē. Šāds risinājums priekšlikumu izstrādātāju ieskatā ir audžuģimenes motivējošāks un godīgāks. Tomēr, ņemot vērā, ka *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* bērnu skaits svārstīsies straujāk nekā *ilgtermiņa AĢ* vai *ĪAĢ mazuļiem*, ir izskatāma arī pieeja maksāt *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* vienotu fiksētu atlīdzību neatkarīgi no vidējā aprūpēto audžubērnu skaita. Par šī risinājuma priekšrocību uzskatāma vieglāka atlīdzības administrēšana - nav nepieciešams ik mēnesi uzskaitīt vidējo *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* ievietoto bērnu skaitu un laiku, ko bērni pavadījuši šajā audžuģimenē. Savukārt šīs pieejas negatīvais aspekts saistīts ar iespējamo audžuģimeņu neapmierinātību ar nevienlīdzīgo slodzes sadalījumu, piemēram, ja kādā *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* gada garumā gandrīz nepārtraukti uzturas 3 audžubērni, šī audžuģimene saņem tādu pašu atlīdzību, kā cita, kurā gada laikā audžubērni tikuši ievietoti ļoti reti un uz īsu laiku. Ņemot vērā šo apstākli, tiek izvirzīts priekšlikums ieviest atlīdzības modeli, kurā *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* atlīdzība piesaistīta bērnu skaitam ģimenē.

Tabula Nr.9

EUR/mēnesī:	Prop. no min algas	Atlīdzība
minimālais garantētais (0 bērni)	1.50	570
vidēji 1 bērns	2.00	760
vidēji 2 bērni	2.25	855
vidēji 3 bērni	2.50	950
par katru nākamo bērnu virs 3	0.20	76
VAI: Fiksēta atlīdzība:	2.25	855

A.2.2.2.3. ĪAĢ mazuļiem tiek piedāvāts viens atlīdzības modelis, kurā *ĪAĢ mazuļiem* saņem ienākumus arī laikā, kad audžuģimenē nav ievietoti bērni, un atlīdzība ir proporcionāla ievietoto bērnu skaitam.

Tabula Nr.10

Atkarībā no ievietoto bērnu skaita:	Prop. no min algas	Atlīdzība
minimālais garantētais (0 bērni)	1,00	380
vidēji 1 bērns	1,50	570
vidēji 2 bērni	2,00	760
piemaksa par katru nākošo bērnu	0,20	76

A.3. SOCIĀLĀS APDROŠINĀŠANAS IEMAKSAS UN APDROŠINĀŠANAS STĀŽS AUDŽUĢIMENĒM

A.3.1. Sociālās apdrošināšanas iemaksas par audžuģimenēm šobrīd netiek veiktas, un audžuģimenes to norāda kā vienu no būtiskākajām problēmām.²⁹ Ģimenes, kas audžuģimenes statusā ilgstoši nodarbojas ar pilna laika audžubērnu aprūpi, pakļauj sevi riskam nebūt pietiekami nodrošinātiem vecumdienās, nesaņemot ieguldītajam darbam atbilstošu pensiju.

A.3.2. Lai iekļautu audžuģimenes vienotajā valsts sociālās drošības sistēmā, piemērojot analogiju ar pastāvošo regulējumu^{30,31} attiecībā uz personām, kuras saņem atlīdzību par adoptējamā bērna aprūpi, tiek izvirzīts priekšlikums **papildus atlīdzībai par audžuģimenes pienākumu pildīšanu veikt sociālās apdrošināšanas iemaksas par audžuģimenēm atbilstoši šādiem sociālās apdrošināšanas veidiem: valsts pensiju apdrošināšana, invaliditātes apdrošināšana, maternitātes un slimības apdrošināšana, vecāku apdrošināšana.** Iepriekšminētā īstenošanai nepieciešams:

²⁹ Nodibinājuma Sociālo pakalpojumu aģentūra pētījums “Specializētās audžuģimenes-ārpusģimenes aprūpes modeļa attīstība Latvijā”. 57, 58 lpp. Pieejams: <http://www.krize.lv/petijums-par-latvijas-audzugimenem/>

³⁰ Likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 5.panta pirmā daļa. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=45466>.

³¹ Likuma “Par valsts pensijām” 9.panta trešās daļas 6.punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=38048>.

A.3.2.1. Noteikt, ka audžuģimenes ir sociālajai apdrošināšanai obligāti pakļautas personas, par kurām no valsts pamatbudžeta tiek veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas pret šādiem riskiem - slimību, invaliditāti, maternitāti, vecumu, bērna kopšanu;

A.3.2.2. Noteikt, ka sociālās apdrošināšanas iemaksu apmērs ir proporcionāls atlīdzības apmēram par audžuģimenes pienākumu pildīšanu;

A.3.2.3. Audžuģimenes pienākumu pildīšanas laiku, par kuru no valsts pamatbudžeta ir izdarītas sociālās apdrošināšanas iemaksas, iekļaut apdrošināšanas stāžā;

A.3.2.4. Ņemot vērā audžuģimenes pienākumu īpašo specifiku, noteikt, ka atlīdzības par audžuģimenes pienākumu pildīšanu saņemšana vienlaicīgi ir savienojama ar citu pabalstu saņemšanu.

A.4. LĪDZEKĻI BĒRNU UZTURAM

A.4.1. MK noteikumu “Audžuģimenes noteikumi”³² 43.punkts nosaka minimālo pabalsta bērna uzturam apmēru, kuru audžuģimene saņem par katru tajā ievietoto bērnu. Šī pabalsta apmērs saskaņā ar MK noteikumu “Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam”³³ regulējumu ir atkarīgs no bērna vecuma un nedrīkst būt mazāks par:

- bērnam no piedzimšanas līdz 7 gadu vecumam – 25 % apmērā no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas (šobrīd 95 EUR);
- bērnam no 7 gadu līdz 18 gadu vecumam – 30 % apmērā no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas (šobrīd 114 EUR).

A.4.2. Katra pašvaldība nosaka pabalsta bērna uzturam apmēru pēc savām iespējām un ieskatiem. Praksē šī pabalsta apmērs ļoti būtiski atšķiras atkarībā no pašvaldības un vairumā gadījumu pārsniedz MK noteikumos noteikto minimālo apmēru, piemēram, Rīgā pabalsts bērna uzturam ir 285 EUR³⁴, Kuldīgā – 190 EUR³⁵, Daugavpilī – 115 EUR³⁶. Tik

³² 19.12.2006 Ministru kabineta noteikumi Nr.1036 “Audžuģimenes noteikumi”. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=150734>.

³³ 15.01.2013 Ministru kabineta noteikumi Nr.37 “Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam”. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=254128>.

³⁴ 08.12.2009 Rīgas domes saistošie noteikumi Nr.32 “Par Rīgas pilsētas pašvaldības palīdzību audžuģimenei”. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=203474>.

³⁵ 26.11.2015 Kuldīgas novada pašvaldības saistošie noteikumi Nr.2015/18 “Par materiālo atbalstu Kuldīgas novada iedzīvotājiem”. Pieejams: http://socialais.kuldiga.lv/wp-content/uploads/2014/12/Noteikumi-nr.2015_18-Par-materiālo-atbalstu.pdf.

³⁶ 10.12.2015 Daugavpils pilsētas domes saistošie noteikumi Nr.48 “Daugavpils pilsētas pašvaldības sociālās garantijas bārenim un bez vecāku gādības palikušajam bērnam”. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=279417>.

neviendabīga pabalsta bērna uzturam noteikšanas prakse sekmē nepieļaujamu bērnu diskrimināciju atkarībā no teritoriālās piederības, jo audžuģimenes nereti labprātāk izvēlas ņemt audžubērnus no tām pašvaldībām, kuras maksā lielāku pabalstu bērna uzturam. Tāpēc, lai mazinātu šo nevienlīdzību gan attiecībā uz audžuģimenēm, gan bērniem, priekšlikumi paredz **palielināt minimālā pabalsta bērna uzturam apmēru** sekojoši:

- bērnam no piedzimšanas līdz 7 gadu vecumam – 50 % apmērā no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas (šobrīd 190 EUR);
- bērnam no 7 gadu līdz 18 gadu vecumam – 60 % apmērā no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas (šobrīd 228 EUR).

Tādējādi palielinātais minimāli noteiktais pabalsta apmērs tiktu pietuvināts šobrīd reāli maksātajam pabalstam bērna uzturam, mazinot atšķirības starp dažādu pašvaldību noteiktajiem šī pabalsta apmēriem. Šāda pieeja nodrošinātu taisnīgāku finansiālo atbalstu visām audžuģimenēm un tajās ievietotajiem bērniem.

A.4.3. Saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu³⁷ pašvaldībām, kuru bāriņtiesas lemj par bērnu ievietošanu valsts sociālās aprūpes centros, sešus mēnešus nav jāmaksā par šo bērnu uzturēšanos tajos, jo šīs izmaksas sedz valsts. Savukārt, ievietojot bērnu audžuģimenē, finansējums bērna uzturam ir jāsedz no pašvaldības līdzekļiem. Šāds maksāšanas pienākuma sadalījums starp valsti un pašvaldību šobrīd finansiāli motivē pašvaldības izdarīt izvēli par labu mazo bērnu ievietošanai valsts sociālās aprūpes centros nevis audžuģimenēs, kas vairumā gadījumu no bērna vajadzību un interešu perspektīvas būtu vēlamāka aprūpes forma. Lai šo tendenci novērstu, priekšlikumu izstrādātāji piedāvā **vienādot uztura līdzekļu finansētāju** visiem ārpusģimenes aprūpē ievietotajiem bērniem, **nosakot, ka turpmāk visu šo bērnu uzturēšanu finansē bērna pašvaldība, arī gadījumos, kad bērns tiek aprūpēts valsts sociālās aprūpes centros.**

A.5. PIEMAKSA PAR BĒRNU AR INVALIDITĀTI KOPŠANU

A.5.1. 2015.gada beigās valsts sociālās aprūpes centros tika nodrošināta aprūpe 275 bērniem ar invaliditāti un pašvaldību sociālās aprūpes centros 75 bērniem ar invaliditāti, kas palikuši

³⁷ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 9¹.panta pirmās daļas 6.punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>.

bez vecāku aprūpes³⁸. Uz šo priekšlikumu sagatavošanas brīdi saskaņā ar VBTAI sniegtajiem datiem audžuģimenēs tika aprūpēti aptuveni 150 bērni ar invaliditāti.

A.5.2. Apzinot dažādu nozares speciālistu viedokļus, kā arī analizējot ārvalstu pieredzi, tika secināts, ka vēlmais aprūpes modelis bērniem ar invaliditāti, kuru aprūpe audžuģimenē no medicīniskā un bērna interešu viedokļa būtu iespējama, ir aprūpe *Ilgtermiņa AĢ* vai *ĪAĢ mazuļiem*, retos gadījumos arī *ĪAĢ ar krīzes risinājumu*. Specializētas audžuģimeņu kategorijas izveide bērnu ar invaliditāti aprūpei nebūtu vēlama sekojošu iemeslu dēļ:

- Bērniem ar invaliditāti, ja vien iespējams, jāaug “parastās” ģimenēs starp “parastiem” bērniem un nevajadzētu tikt koncentrētiem vienkopus;
- Audžuģimenēm varētu būt grūti vienlaikus rūpēties par vairākiem bērniem ar invaliditāti un nodrošināt katram no viņiem atbilstošu aprūpi;
- Ņemot vērā darba specifiku ar bērniem ar invaliditāti, šīs audžuģimenes būtu sevišķi pakļautas izdegšanas riskam, savukārt bērni – aprūpētāja maiņas riskam;
- Ņemot vērā ļoti atšķirīgo aprūpes specifiku bērniem ar invaliditāti, šai mērķgrupai specializētu audžuģimeņu administrēšanas sistēma varētu izrādīties ļoti sarežģīta – varētu rasties grūtības, nosakot pieļaujamo bērnu skaitu katrā audžuģimenē, bērnu aprūpes „smaguma pakāpi”, bērnu savstarpējo savietojamību utt.

A.5.3. Bērnu ar invaliditāti aprūpe parasti ir saistīta ar papildus slodzi aprūpētājam un tieši tāpēc tik daudzi bērni ar invaliditāti joprojām tiek aprūpēti institūcijās. Lai motivētu un atbalstītu audžuģimenes, kuras uzņemas bērnu ar invaliditāti aprūpi, **priekšlikumi paredz ieviest papildus ikmēneša piemaksu audžuģimenēm par bērnu ar invaliditāti aprūpi. Piemaksas apmērs audžuģimenei būtu nosakāms ne mazāks par 50 EUR mēnesī par katru bērnu ar invaliditāti.** Piemaksa maksājama gan audžuģimenēm, kuras jau šobrīd rūpējas par audžubērniem ar invaliditāti, gan audžuģimenēm, kuras bērnu ar invaliditāti aprūpi uzņemsies pēc attiecīga regulējuma ieviešanas.

A.6. PABALSTI INVENTĀRA IEGĀDEI UN ATJAUNOŠANAI

A.6.1. Šobrīd papildus ikmēneša pabalstam bērna uzturam pašvaldības maksā audžuģimenēm pabalstu bērna apģērba un mīkstā inventāra iegādei un atjaunošanai. Šī pabalsta forma,

³⁸ Valsts statistikas pārskatu kopsavilkums par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu 2015.gadā (VSPARK 27710015), Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departaments, 2016.

apmērs un izmaksas principi dažādās pašvaldībās ir atšķirīgi - dažviet tās ir ikgadējas izmaksas naudā vai bērnam nepieciešamajās lietās (apgārbs, apavi, citas bērnam nepieciešamās lietas), dažviet vienreizēji maksājumi, ievietojot bērnu audžuģimenē. Priekšlikumi paredz izveidot valstī vienotu sistēmu audžuģimenēs ievietotajiem bērniem nepieciešamā inventāra iegādei un atjaunošanai, tādējādi mazinot audžuģimeņu diskrimināciju atkarībā no pašvaldībai pieejamajiem resursiem. Šāda pieeja vairumā gadījumu būtu arī efektīvāka, jo audžuģimene saņemtu regulāru atbalstu neatkarīgi no tā, cik bieži tajā mainās audžubērni. Tā kā šobrīd lielākoties šo pabalstu audžuģimenei izmaksā tad, kad tajā tiek ievietots jauns bērns, tad ieguvējas ir tās ģimenes, kurās bērni bieži mainās, savukārt ģimenes, kurās bērni uzturas ilgstoši, atkārtotus pabalstus nesaņem. **Ar šiem priekšlikumiem tiek piedāvāts pabalstu mīkstā inventāra iegādei izmaksāt katrai audžuģimenei, uzsākot darbu, un turpmāk pabalstu inventāra atjaunošanai maksāt ik gadu, kamēr ģimene veic aktīvu audžuģimenes darbu, nosakot, ka ikgadējā pabalsta izmaksa nav atkarīga no tā, vai ģimenē tiek ievietoti jauni audžubērni, vai tiek aprūpēti jau esošie.**

A.6.2. Sākotnējais vienreizējais pabalsts inventāra iegādei paredzēts, lai audžuģimene aprīkotu savu dzīvesvietu un pielāgotu to audžubērnu uzņemšanai, iepērkot gultas, matračus, bērnu krēsliņus, ratus, gultas veļu u.c. nepieciešamās lietas. Šo pabalstu audžuģimene saņem, uzsākot audžuģimenes pakalpojuma sniegšanu, un pabalsta apmērs ir atkarīgs no audžuģimenes tipa un vietu skata, kas konkrētai ģimenei būtu pieejams bērnu ievietošanai:

- *ĪAG ar krīzes risinājumu* - **200 EUR** par katru bērnu vietu. Piemēram, ģimenei ar 2-3 bērnu vietām 400/600 EUR. Maksā valsts;
- *ĪAG mazuļiem* - **300 EUR** par katru bērnu vietu. Piemēram, ģimenei ar 1-2 bērnu vietām 300/600 EUR. Maksā valsts;
- *Ilgttermiņa AG* - **200 EUR** par katru bērnu vietu. Piemēram, ģimenei ar 2-3 bērnu vietām 400/600 EUR. Maksā pašvaldība.

Lielāks *ĪAG mazuļiem* izmaksājamā pabalsta apmērs ir saistīts ar vajadzību pēc specifiskā mazuļu inventāra - rati, pārtinamie galdi, bērnu krēsliņi, autosēdekliņi. Gadījumā, ja audžuģimene tā arī neuzsāk audžuģimenes pienākumu veikšanu vai arī viena gada laikā to pārtrauc, audžuģimene atmaksā saņemto sākotnējo pabalstu inventāra iegādei.

A.6.3. Ikgadējais pabalsts inventāra atjaunošanai maksājams reizi gadā, sākot no nākošā gada kopš audžuģimenes darbības uzsākšanas (pirmajā gadā audžuģimene saņem sākotnējo

pabalstu inventāra iegādei). Šo pabalstu izmaksā visām aktīvajām *ĪAG ar krīzes risinājumu* un *ĪAG mazuļiem*, kā arī *Ilgtermiņa AG*, kurās gada laikā vismaz sešus mēnešus ir bijuši ievietoti audžubērni. Pabalsts paredzēts bērniem nepieciešamā inventāra atjaunošanai un papildināšanai – matraču nomaiņai, gultas veļai u.c. vajadzībām. Šī pabalsta apmērs ir fiksēts un nav atkarīgs no audžuģimenē ievietoto bērnu skaita:

- *ĪAG ar krīzes risinājumu* - **400 EUR**. Maksā valsts;
- *ĪAG mazuļiem* - **400 EUR**. Maksā valsts;
- *Ilgtermiņa AG* - **300 EUR**. Maksā pašvaldība.

Lielāks *ĪAG ar krīzes risinājumu* un *ĪAG mazuļiem* izmaksājamā pabalsta apmērs ir saistīts ar lielāku bērnu skaita apgrozību un līdz ar to lielāku inventāra nolietojuma pakāpi.

A.6.4. Ņemot vērā, ka *ĪAG ar krīzes risinājumu* un *ĪAG mazuļiem* bērni tiktu ievietoti no dažādām pašvaldībām, abi iepriekšminētie pabalsti šīm specializēto audžuģimeņu grupām izmaksājami no valsts budžeta. Savukārt *Ilgtermiņa AG* šos pabalstus joprojām maksā pašvaldība, jo *Ilgtermiņa AG* visbiežāk tiktu ievietoti attiecīgās pašvaldības bērni.

A.7. APMAKSĀTS ATPŪTAS LAIKS ATSEVIŠKĀM AUDŽUĢIMEŅU GRUPĀM

A.7.1. Ņemot vērā darba slodzi un intensitāti, kas paredzama *ĪAG ar krīzes risinājumu* (pieejamība 24/7, bērnu mainība) un *ĪAG mazuļiem* (jaundzimušo un mazu bērnu aprūpe, darbs naktīs), priekšlikumi paredz šīm divām audžuģimeņu specializācijām iespēju izmantot apmaksātu atpūtas laiku, lai mazinātu izdegšanas risku. Tas visvienkāršāk īstenojams, piedāvājot audžuģimenēm apmaksātu aukles pakalpojumu 25 stundas mēnesī, kas apjoma ziņā ir aptuveni pielīdzināms algotu darbu strādājošas personas ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma laikam.

A.7.2. Aukles pakalpojuma organizēšana un koordinēšana ir AG Aģentūru funkcija. Atpūtas laiks ir audžuģimenes brīvprātīga izvēle un izmantojams saskaņā ar katras audžuģimenes vēlēšanos un ieskatiem – no dažām stundām līdz pat vairākām dienām. Aukles pakalpojuma stundas audžuģimenei pienākas par tiem mēnešiem, kad audžuģimenē ir ievietoti bērni, un neattiecas uz audžuģimenes dīkstāves periodiem. Uzkrātās aukles pakalpojuma stundas audžuģimenei jāizmanto kalendārā gada ietvaros, neizmantotās stundas uz nākošo gadu nav pārceļamas un netiek kompensētas, tādējādi motivējot audžuģimenes izmantot piedāvāto atpūtas laiku un mazināt izdegšanas risku.

A.8. NEAPLIEKAMĀS MINIMUMS PAR AUDŽUBĒRNIEM

A.8.1. Saskaņā ar likuma “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 13. panta 1. punkta e) apakšpunktu strādājošiem audžuvecākiem ir tiesības uz palielinātu nepaliekamo minimumu iedzīvotāju ienākuma nodokļa nomaksas aprēķinā par katru ģimenē augošu audžubērnu³⁹.

A.8.2. No audžuģimeņu darba grupās iegūtās informācijas secināms, ka ne visas audžuģimenes par šo iespēju ir informētas un to izmanto, kā arī dažādas Valsts ieņēmumu dienesta nodaļas dažādi interpretē šādas audžuģimeņu tiesības. Tāpēc audžuģimeņu informēšanas nolūkā par tām pieejamiem nodokļu atvieglojumiem būtu īstenojama informatīva kampaņa, kā arī papildus sniedzams metodiskais atbalsts valsts iestāžu darbiniekiem, lai nodrošinātu vienotu pieeju šajā jautājumā un palīdzētu audžuģimenēm pilnvērtīgi izmantot normatīvajos aktos paredzētās tiesības.

A.9. PRIEKŠLIKUMOS IETVERTO IZMAIŅU IETEKME UZ VALSTS UN PAŠVALDĪBU BUDŽETIEM

Tabula Nr.11

Maksājums	Šobrīd finansē	Nākotnē finansē	Izmaiņas nepieciešamā finansējuma apjomos		Komentāri
			Valstij	Pašvaldībām	
Atlīdzība ĪAG ar krīzes risinājumu	-	valsts	↑	-	izmaksājama VSAA pabalsta veidā
Atlīdzība ĪAG mazuliem	-	valsts	↑	-	izmaksājama VSAA pabalsta veidā
Atlīdzība Ilgtermiņa AG	valsts	valsts	↑	-	pieaug izmaksājama VSAA pabalsta veidā, kā līdz šim
Sociālās iemaksas visām AG	-	valsts	↑	-	izmaksājamas caur VSAA kā atsevišķs maksājums
Līdzekļi bērna uzturam VSAC	valsts	pašvaldība	↓	↑	lai nemotivētu pašvaldības prioritāri ievietot bērnus VSAC
Līdzekļi bērna uzturam AG	pašvaldība	pašvaldība	-	↑	MIN 50% no minimālās algas līdz 7 g.v.; 60% no minimālās algas no 7 g.v.
Dažādi papildu pabalsti AG no pašvaldībām	pašvaldība	pašvaldība	-	-	varētu tikt samazināti, palielinot maksājamos līdzekļus bērnu uzturam
VSAC darbības uzturēšanas izmaksas	valsts	valsts	↓	-	no institūcijām uz AG kopumā plānots pārvietot ~ 800 bērnus
Pašvaldību ilgstošas aprūpes iestāžu izmaksas	pašvaldība	pašvaldība	-	↓	no institūcijām uz AG kopumā plānots pārvietot ~ 800 bērnus
Krīzes centru darbības uzturēšanas izmaksas	valsts/pašvaldība	valsts/pašvaldība	↓	↓	plānots izveidot ĪAG ar krīzes risinājumu ar 243 bērnu vietām
Piemaksas par bērnu ar FT aprūpi AG	-	valsts	↑	-	izmaksājama VSAA pabalsta veidā
Vienreizējais pabalsts inventāram, ievieojot bērnu AG	pašvaldība	-	-	↓	tīktu aizvietots ar pabalstu, izveidojot jaunu AG un ikgadējo pabalstu
Vienreizējais pabalsts inventāram, izveidojot jaunu AG:					
ĪAG ar krīzes risinājumu, ĪAG mazuliem	-	valsts	↑	-	aizvietotu pabalstu, ievieojot katru jaunu bērnu AG
Ilgtermiņa AG	-	pašvaldība	-	↑	aizvietotu pabalstu, ievieojot katru jaunu bērnu AG
Ikgadējais pabalsts inventāra atjaunošanai:					
ĪAG ar krīzes risinājumu, ĪAG mazuliem	-	valsts	↑	-	aizvietotu pabalstu, ievieojot katru jaunu bērnu AG
Ilgtermiņa AG	-	pašvaldība	-	↑	aizvietotu pabalstu, ievieojot katru jaunu bērnu AG
Audžuģimeņu aģentūru pakalpojums	-	valsts	↑	-	fiksēts gada/mēneša maksājums Aģentūrai par katru apkalpoto AG tipu
Citas bērna vajadzības	pašvaldība	pašvaldība	-	→	individuālām bērnu papildus vajadzībām izglītības un veselības jomā
Jauno AG apmācība	valsts	valsts	-	→	sākumposmā palielināšies, kamēr AG skaits būs pieaudzis līdz vajadzīgajam
AG tālāpmācība	valsts/pašvaldība	valsts	→	→	valsts maksā caur Aģentūras pakalpojumu, pašvaldības pēc savas iniciatīvas

Vispārējās veselības aprūpes (VA) sistēmas izmaksas un noslodze	valsts	valsts	↑	-	VA pakalpojumi, kas tika sniegti VSAC, pāries uz VA speciālistiem citur
Ienākumi no atbrīvotām aprūpes institūciju ēkām	valsts/pašvaldība	-	-	-	ēkas būtu iespējams izīrēt vai pārdot, radot papildus budžeta ieņēmumus

³⁹ Likums “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=56880>.

3.nodaļa. PRIEKŠLIKUMS Nr.3. AUDŽUĢIMEŅU ATBALSTA SISTĒMAS PILNVEIDE – AUDŽUĢIMEŅU AĢENTŪRAS IZVEIDE

Saturs:

- 3/1** Esošā situācija un nepieciešamības pamatojums
- 3/2** Audžuģimeņu aģentūra un tās darbības modelis
 - 3/2/1** Audžuģimeņu aģentūras darbības principi
 - 3/2/2** Audžuģimeņu aģentūras pakalpojumu grozs
 - 3/2/3** Audžuģimeņu aģentūras darbības modelis
- 3/3** Audžuģimeņu aģentūru finansēšanas principi un modelis
 - 3/3/1** Audžuģimeņu aģentūru finansēšanas principi
 - 3/3/2** Audžuģimeņu aģentūru darbībai nepieciešamais finansējums

PRIEKŠLIKUMS Nr.3

Izveidot vienotu valsts finansētu audžuģimeņu atbalsta pakalpojumu sistēmu, ko nodrošina audžuģimeņu aģentūru (AĢ Aģentūru) ieviešana.

3/1 ESOŠĀ SITUĀCIJA UN NEPIECIEŠAMĪBAS PAMATOJUMS

3/1/1 Šobrīd Latvijā **nav izveidota vienota audžuģimeņu atbalsta sistēma**, nav arī skaidri definēts, kas ietilpst audžuģimenēm nepieciešamo atbalsta pakalpojumu grozā. Atbalsta pakalpojumu nodrošināšanu šobrīd savā starpā dala valsts un pašvaldības. Šāda dalījuma rezultātā atbalsta pakalpojumu pieejamība ir nevienlīdzīga, kā arī būtiski atšķiras pakalpojumu kvalitāte. Turklāt esošā pieeja nenodrošina atbalsta pakalpojumu plānošanu un piemērošanu konkrētās audžuģimenes individuālajām vajadzībām.

3/1/2 Valsts budžeta līdzekļus audžuģimeņu atbalstam nodrošina valsts programma “Bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanai”, kuras mērķis ir sekmēt bērnu un ģimeņu stāvokļa uzlabošanu, kā arī īstenot mērķtiecīgus uz bērnu tiesību aizsardzību un nodrošināšanu vērstus pasākumus. Programmas ietvaros tiek sniegts atbalsts arī adoptētājiem, audžuģimenēm, aizbildņiem, viesģimenēm, ģimenēm ar bērniem krīzes situācijā, kā arī bez vecāku gādības palikušiem bērniem. Galvenie programmas ietvaros īstenotie atbalsta un apmācību pasākumi ir:

Tabula Nr.12

Atbalsta pakalpojumi un apmācības	2015.g. ⁴⁰	2016.g. ⁴¹	2017.g. ⁴²
Psihologa konsultācijas (plānotais konsultāciju skaits)	2500	2500	4607
Atbalsta grupas (plānotais grupu skaits mēnesī)	15	15	50
Potenciālo audžuģimeņu apmācību programma (plānotais dalībnieku skaits)	70	70	70
Audžuģimeņu zināšanu pilnveides programma (plānotais dalībnieku skaits)	100	200	150
Potenciālo adoptētāju apmācības (plānotais dalībnieku skaits)	70	70	395
Kopējais finansējums (EUR)	78 615	93 500	633 115

Diemžēl publiski nav pieejami dati par reālo ikgadējo programmas ietvaros sniegto pakalpojumu izvērtējumu. Nav datu, cik tieši pakalpojumus, piemēram, psihologa konsultācijas, atbalsta grupu pakalpojumus, ir saņēmušas audžuģimenes, jo šo pakalpojumu mērķa grupa ir arī aizbildņi, adoptētāji, viesģimenes, ģimenes. Trūkst arī padziļināta izvērtējuma par sniegto atbalsta un apmācību pakalpojumu kvalitāti, atbilstību pakalpojumu saņēmēju vajadzībām.

3/1/3 Audžuģimeņu viedokli par valsts programmas ietvaros sniegtajiem atbalsta pakalpojumiem – psihologa konsultācijām un atbalsta grupām, sniedz nodibinājuma “Sociālo pakalpojumu aģentūra” 2016.gadā veiktais pētījums⁴³, kura ietvaros tika aptaujātas 413 audžuģimenes. Pētījuma dati liecina, ka audžuģimeņu visbiežāk izmantotais atbalsta pakalpojums ir “izglītojošas atbalsta grupas” – to ir izmantojuši 90% audžuģimeņu, bet 63% audžuģimeņu ir izmantojuši psihologa konsultācijas. Lielākā daļa audžuģimeņu ir izmantojušas atbalsta grupu pakalpojumu un šobrīd neizjūt papildus vajadzību pēc šī pakalpojuma. Atbildot uz jautājumu “kādu pakalpojumu un palīdzību būtu nepieciešams uzlabot/pastiprināt audžuģimenēm”, tikai viena audžuģimene ir norādījusi “izglītojošas atbalsta grupas”. Savukārt attiecībā uz psihologa konsultācijām 32% audžuģimeņu uzskata,

⁴⁰ Valsts programma bērnu un ģimenes stāvokļa uzlabošanai 2015.gadam. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/vp_2015.pdf.

⁴¹ Valsts programma bērnu un ģimenes stāvokļa uzlabošanai 2016.gadam. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/3/vp_2016.pdf.

⁴² Valsts programma bērnu un ģimenes stāvokļa uzlabošanai 2017.gadam. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berni-b/vp_2017.pdf.

⁴³ Nodibinājuma “Sociālo pakalpojumu aģentūra” pētījums “Specializētās audžuģimenes – ārpusģimenes aprūpes modeļa attīstība Latvijā”. Pieejams: <http://www.krize.lv/petijums-par-latvijas-audzugimenem/>.

ka šo pakalpojumu “būtu nepieciešams uzlabot/pastiprināt”. Diemžēl pētījumā nav datu par saņemto atbalsta pakalpojumu novērtējumu un atbilstību audžuģimeņu vajadzībām.

3/1/4 Atbalsta pakalpojumi, kuru nepieciešamību uzsver audžuģimenes, ir bērna pieskatīšanas pakalpojums – 46%, palīdzība juridiskos, tiesiskos jautājumos – 44%, atbalsts krīzes situācijā – 39%, apmācību kursi, semināri – 38%, pieredzes apmaiņas pasākumi audžuģimenēm – 37%, tikšanās ar bērna izcelsmes ģimeni speciālista klātbūtnē – 33%, nodrošināšana ar transportu, lai varētu apmeklēt piedāvātos pakalpojumus – 33%, psihologa/psihoterapeita konsultācijas – 32%, sociālā darbinieka atbalsts – 23%.

3/1/5 Pašvaldības. Bērnu tiesību aizsardzības likums⁴⁴ un Ministru kabineta noteikumi “Audžuģimenes noteikumi”⁴⁵ nosaka, ka pašvaldība palīdz audžuģimenēm bērnu audzināšanā un nodrošina nepieciešamos sociālos pakalpojumus. Pašvaldība audžuģimenei izmaksā līdzekļus bērna uzturam, kā arī pabalstu apģērba un mīkstā inventāra iegādei, taču dažādu pašvaldību atšķirīgās iespējas ietekmē arī atbalsta apmēru, pieejamību un kvalitāti. Pozitīvs piemērs ir Rīgas pašvaldība, kura kopš 2012.gada audžuģimenēm nodrošina īpašu atbalsta programmu „Sociālā atbalsta un konsultatīvā programma audžuģimenēm, aizbildņiem un adoptētājiem”⁴⁶, kuras ietvaros Rīgas pašvaldībā deklarētās audžuģimenes, kā arī audžuģimenes, kuras rūpējas par Rīgas pašvaldībā deklarētiem bērniem, var saņemt dažādus atbalsta pakalpojumus – speciālistu konsultācijas, mentora pakalpojumus, atbalstu krīzes situācijās, u.tml.

3/1/6 Atbalstu audžuģimenēm sniedz arī dažādas nevalstiskās organizācijas. Nevalstisko organizāciju sniegtais atbalsts un iniciatīvas parasti tiek īstenotas projektu ietvaros, līdz ar to tās ir īstermiņa un nevar nodrošināt regulāru un pastāvīgu atbalstu. Atpazīstamākās nevalstiskās organizācijas šajā jomā ir nodibinājums "Sociālo pakalpojumu aģentūra" un arī biedrība "Latvijas SOS-bērnu ciematu asociācija", kas nodrošina ģimenes modeļa aprūpi bērniem un jauniešiem, kas palikuši bez vecāku gādības.

⁴⁴ Bērnu tiesību aizsardzības likuma 36.panta 2.punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>.

⁴⁵ 19.12.2006 Ministru kabineta noteikumi Nr.1036 “Audžuģimenes noteikumi”. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=150734>.

⁴⁶ Rīgas pašvaldības programma „Sociālā atbalsta un konsultatīvā programma audžuģimenēm, aizbildņiem un adoptētājiem”. Pieejams: <http://www.ld.riga.lv/lv/socialie-pakalpojumi-102/socialie-pakalpojumi-49/atbalsts-audzugimenem-aizbildnkiem.html>.

3/1/7 2015.gadā pieņemtā “**Koncepcija par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu**”⁴⁷ uzsver nepieciešamību uzlabot audžuģimeņu atbalsta sistēmu un kā vienu no organizatoriskiem risinājumiem piedāvā izveidot Audžuģimeņu atbalsta centru, kas koordinē, atbalsta un apmāca audžuģimenes, kā arī strādā ar bērna bioloģisko ģimeni.

3/1/8 ANO Bērnu tiesību komitejas 2016.gada ieteikumi Latvijai par ANO Bērnu tiesību konvencijas izpildi ģimenes vides un alternatīvās aprūpe attīstības jomā. Ziņojumā⁴⁸ Komiteja norāda uz lēnu audžuģimeņu tīkla attīstību un iesaka nostiprināt audžuģimeņu aprūpes sistēmu, lai samazinātu bērnu nonākšanu iestādēs un nostiprinātu valsts un pašvaldības iestāžu lomu un atbildību šajā procesā.

3/1/9 Pilnveidojot atbalsta sistēmu un piesaistot to audžuģimenē uzņemto bērnu vajadzībām, sagaidāms, ka uzlabosies arī viens no neatņemamiem audžuģimenes darbības uzdevumiem - **uzturēt bērna saikni ar viņa izcelsmes ģimeni.** Saiknes uzturēšana ar bērna izcelsmes ģimeni iekļauj ne tikai bērna vecākus, bet arī paplašināto ģimeni un citas bērnam tuvas personas – draugus, kaimiņus, iepriekšējos aprūpētājus. 2015.gadā no visiem bērniem, kuriem pārtraukta aprūpe audžuģimenēs (t.i., no 267 bērniem), 40% atgriezušies savās ģimenēs vai tikuši nodoti aizbildnībā, 2016.gadā (no 356 bērniem) attiecīgi 31% . Attīstot atbalsta sistēmu, prioritāri būtu jāpieaug to bērnu skaitam, kuriem notiek ģimenes atkalapvienošana vai nodibināta aizbildnība.

3/1/10 Atbalsta sistēmas ieviešana paredz **attīstīt komandas darbu.** Priekšlikumu kontekstā tas nozīmē sadarbību starp audžuģimeni, AĢ Aģentūru un pašvaldību (sociālo dienestu un bāriņtiesu). Sadarbība var izpausties savstarpējas komunikācijas un informācijas apmaiņas veidā, kas nepieciešama, lai audžuģimene varētu nodrošināt bērna vajadzībām atbilstošu aprūpi. Veicot aptauju SOS Bērnu ciematos par 64 bērniem, kas uzņemti laika posmā no 2015.-2017.gadam, un novērtējot no bāriņtiesām saņemtās informācijas kvalitāti par bērniem, 60% gadījumu no bāriņtiesām saņemtā informācija par bērnu ir atzīta par ļoti izsmeļošu un kvalitatīvu, 18% gadījumu par ievērojami nepietiekamu, bet 22% gadījumu informācija ir tikusi sniegta formālā minimuma ietvaros. Savukārt, vērtējot sadarbību ar bāriņtiesām, 67%

⁴⁷ 09.03.2015. Ministru kabineta rīkojums Nr.114 Par koncepciju "Par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu". Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/272710-par-koncepciju-par-adopcijas-un-arpusgimenes-aprupes-sistemu-pilnveidosanu> .

⁴⁸ ANO Bērnu tiesību komitejas 2016. gada 29.janvāra noslēguma apsvērumi par Latvijas Republikas konsolidēto (trešo, ceturto un piekto) kārtējo ziņojumu par Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989.gada 20.novembra Bērnu tiesību konvencijas izpildi Latvijas Republikā laika posmā no 2004.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 30.jūnijam. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/crc_c_lva_co_3-5_22983_e_lv_final-2.pdf .

gadījumu šī sadarbība ir novērtēta pozitīvi, apliecinot, ka bāriņtiesa pārsvarā ir ieinteresēta un atsaucīga, bet 33% gadījumu sadarbība ir novērtēta kā formāla. Ieviešot AĢ Aģentūras, paredzams uzlabot sadarbību un stiprināt komandas darbu bērna attīstības veicināšanai.

Starptautiskajos dokumentos noteiktie principi par AĢ Aģentūru darbību

Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi⁴⁹

- AĢ Aģentūrai ir jābūt reģistrētai un jāsaņem attiecīga kompetentas iestādes atļauja. Izsniegtā atļauja kompetentajām iestādēm regulāri jāpārskata (105.pants);
- AĢ Aģentūrām jābūt rakstiski formulētai, pamatnostādnēm atbilstoši politikai un praksei, kā arī darbinieku uzvedības kodeksam (106.un 107.pants);
- AĢ Aģentūra nodarbojas ar audžuvecāku sagatavošanu, atbalstu un konsultēšanu (120.pants);
- AĢ Aģentūra dokumentē lietas par aprūpē esošajiem bērniem, nodarbināto personālu un finanšu darījumiem (109.pants);
- AĢ Aģentūra sniedz pārskatus kompetentām iestādēm (128.pants);
- AĢ Aģentūra nodrošina audžuvecāku apmācības par to bērnu tiesībām, kas palikuši bez vecāku gādības, un par bērniem raksturīgo neaizsargātību īpaši smagās situācijās (115.pants);
- AĢ Aģentūra nodrošina jauniešiem pienācīgu pēcaprūpi un/vai uzraudzību (131.pants);
- AĢ Aģentūra sistemātiski gatavo bērnu patstāvīgai dzīvei un pilnīgai integrācijai sabiedrībā (131.pants);
- AĢ Aģentūra izveido sistēmu un apmāca personālu tā, lai tas spētu novērtēt un saskaņot bērna vajadzības ar potenciālo audžuģimeņu spējām un resursiem (118.pants);
- AĢ Aģentūra apmāca savus darbiniekus, kā rīkoties izaicinošas uzvedības gadījumā, tostarp mācot konfliktu risināšanas paņēmienus un līdzekļus, kā novērst kaitējumu, ko bērns varētu nodarīt citiem vai sev pašam (116.pants);
- AĢ Aģentūra nosaka konkrētajā ģeogrāfiskajā vietā nepieciešamo audžuvecāku skaitu (119.pants);
- AĢ Aģentūra ir pieejama audžuvecākiem pirms bērna tiek nodots audžuģimenē, aprūpes laikā un pēc tās (120.pants);
- AĢ Aģentūra uzklausa audžuvecāku viedokli (121.pants);
- AĢ Aģentūra atbalsta audžuvecāku apvienošanos asociācijās (122.pants);
- AĢ Aģentūra piedalās bērna un viņa ģimenes sagatavošanā un atbalstīšanā, paredzot bērna iespējamo atgriešanos ģimenē (49.pants);
- AĢ Aģentūra veicina apmaiņu ar informāciju un informācijas tīkla izveidi (70.pants);
- AĢ Aģentūrai jāatrodas tādā vietā un/vai tās struktūrai jābūt tādai, lai pēc iespējas atvieglotu piekļuvi tās sniegtajiem pakalpojumiem (70.pants).

Quality4Children Standarti bērnu ārpusģimenes aprūpei Eiropā⁵⁰

- AĢ Aģentūra sniedz bērnu aizsardzības dienestiem visu nepieciešamo informāciju par tās piedāvāto aprūpi;
- AĢ Aģentūra pārliecinās, ka aprūpētāja rīcībā ir atbilstoši resursi un atbalsts, lai pieņemtu bērnu un rūpētos par viņu;
- AĢ Aģentūra nodrošina ārpusģimenes aprūpes procesa atbilstību bērna individuālam aprūpes plānam - palīdz aprūpētajam izstrādāt aprūpes plānu un pārliecinās, ka sniegtā aprūpe tiek veikta saskaņā ar aprūpes plānu;
- AĢ Aģentūra sadarbībā ar bērnu aizsardzības dienestiem izvērtē, vai piedāvātā ārpusģimenes aprūpes vieta atbilst bērna vajadzībām, dzīves situācijai un sākotnējai sociālajai videi;
- AĢ Aģentūra nodrošina un veicina bērna saskarsmi ar izcelsmes ģimeni un šajā procesā atbalsta

⁴⁹ 24.02.2010 ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcija 64/142. Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi.

Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/akti/guidelines.pdf.

⁵⁰ Quality4Children Standarti bērnu ārpusģimenes aprūpei Eiropā. Pieejams: http://www.bti.gov.lv/lat/arpusgimenes_aprupe/quality4children/.

aprūpētāju;

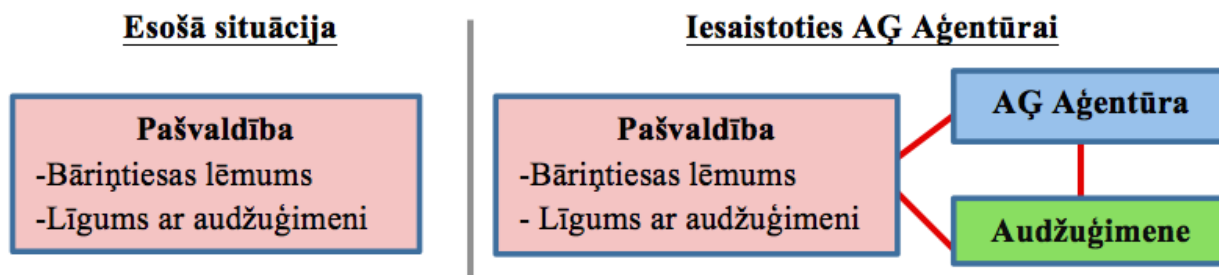
- AĢ Aģentūra nodrošina visu aprūpētāju atbilstību vismaz bērnu aizsardzības dienestu noteiktajam kvalifikācijas profilam;
- AĢ Aģentūra nodrošina nepārtrauktu aprūpētāju apmācību un atbalstu;
- AĢ Aģentūra palīdz aprūpētājam izveidot un saglabāt stabilas attiecības ar bērnu;
- AĢ Aģentūra iemāca aprūpētājam nepieciešamās komunikatīvās prasmes, lai viņš spētu nodibināt pozitīvas attiecības ar bērnu;
- AĢ Aģentūra gādā par to, lai bērna līdzdalība būtu neatņemama aprūpes procesa sastāvdaļa;
- AĢ Aģentūra nodrošina, lai bērns ar īpašām vajadzībām saņemtu piemērotu aprūpi;
- AĢ Aģentūra nodrošina piemērotus pamatapstākļus un programmas, kuru mērķis ir palīdzēt bērnam/jaunietim kļūt patstāvīgam;
- AĢ Aģentūra nodrošina aprūpes izbeigšanas procesa plānošanu un īstenošanu atbilstoši aprūpes plānam;
- AĢ Aģentūra nodrošina pēcaprūpes plāna izstrādi un īstenošanu;
- AĢ Aģentūra nodrošina pēcaprūpes uzraudzībai un nepārtrauktam atbalstam nepieciešamos resursus un pārliecinās, ka bērnam ir iespēja saglabāt saikni ar bijušo aprūpētāju un cilvēku loku, kas bija emocionāli svarīgs aprūpes laikā.

3/2 AUDŽUĢIMENŅU AĢENTŪRA (turpmāk tekstā – AĢ Aģentūra) UN TĀS DARBĪBAS MODELIS

3/2/1 AĢ Aģentūras darbības principi

3/2/1/1 AĢ Aģentūru izveidošana ir organizatoriskais **risinājums audžuģimeņu atbalsta sistēmas uzlabošanai**.

Attēls Nr. 1

AĢ Aģentūras ir jauna veida organizācijas, kuras sadarbībā ar pašvaldību sniedz atbalstu audžuģimenēm, lai tās spētu nodrošināt bērnu vajadzībām atbilstošāko aprūpi, veicina audžuģimeņu profesionālo attīstību un kvalitatīva audžuģimeņu pakalpojuma sniegšanu. AĢ Aģentūras darbības apraksts audžuģimenes dzīves cikla skatījumā ir pievienots *Pielikumā Nr.4*.

3/2/1/2 AĢ Aģentūras uzdevums ir nodrošināt regulāru un pastāvīgu **atbalstu** audžuģimenēm atbilstoši audžuģimenes un tajā ievieto bērnu vajadzībām.

3/2/1/3 AĢ Aģentūras **darbība ir piesaistīta konkrētai teritorijai**, proti, AĢ Aģentūra sadarbojas ar noteiktā teritorijā dzīvojošām audžuģimenēm. Ieteicamais maksimāli pieļaujamais attālums no AĢ Aģentūras līdz audžuģimenes dzīvesvietai ir apmēram 50 līdz 70 km. Tas nozīmē, ka visā Latvijas teritorijā būtu nepieciešamas aptuveni 15 AĢ Aģentūras. Kā papildus kritērijs var tikt izmantots iedzīvotāju blīvums.

3/2/1/4 AĢ Aģentūru darbības pamatā ir vairāku līgumu attiecības starp valsti, AĢ Aģentūru, audžuģimeni un pašvaldību, kuras bāriņtiesa pieņēmusi lēmumu par bērna ievietošanu audžuģimenē. AĢ Aģentūra darbojas **starpdisciplināras komandas ietvaros**.

3/2/1/5 Ir noteikts vienots valsts apmaksāts AĢ Aģentūras sniegto pakalpojumu grozs, kas ir **vienlīdzīgi pieejams** visām audžuģimenēm valstī.

3/2/1/6 AĢ Aģentūru **darbību var veikt dažādi tiesiskie subjekti**, piemēram, nevalstiskas organizācijas, komersanti saskaņā ar sociālās uzņēmējdarbības principiem⁵¹, kā arī pašvaldības.

3/2/1/7 AĢ Aģentūru **darbību nosaka normatīvais regulējums**, tās ir reģistrētas kā sociālo pakalpojumu sniedzējs un to darbības **pamatā ir bērna labāko interešu princips**.

3/2/1/8 Viens no priekšlikumiem ir veidot **reģionālās AĢ Aģentūras**, kas darbojas reģiona ietvaros, nodrošinot vairākus teritoriālos punktus un vienu centrālo biroju. Reģionālo AĢ Aģentūru priekšrocība ir administratīvo izmaksu efektivitāte, labākas datu apkopošanas, analīzes un pakalpojumu plānošanas iespējas. Lai nodrošinātu AĢ Aģentūru darbību, valsts organizē iepirkumu, vienlaikus paredzot regulāru AĢ Aģentūru darbības izvērtējumu un pēc noteikta laika jauna iepirkuma organizēšanu, piemēram, reizi 3 gados, kas dotu iespēju jauna AĢ Aģentūras pakalpojuma sniedzēja ienākšanai tirgū.

3/2/1/9 Paredzams, ka AĢ Aģentūru darbība iekļautu arī adoptētājus un aizbildņus.

3/2/2 AĢ Aģentūras pakalpojumu grozs

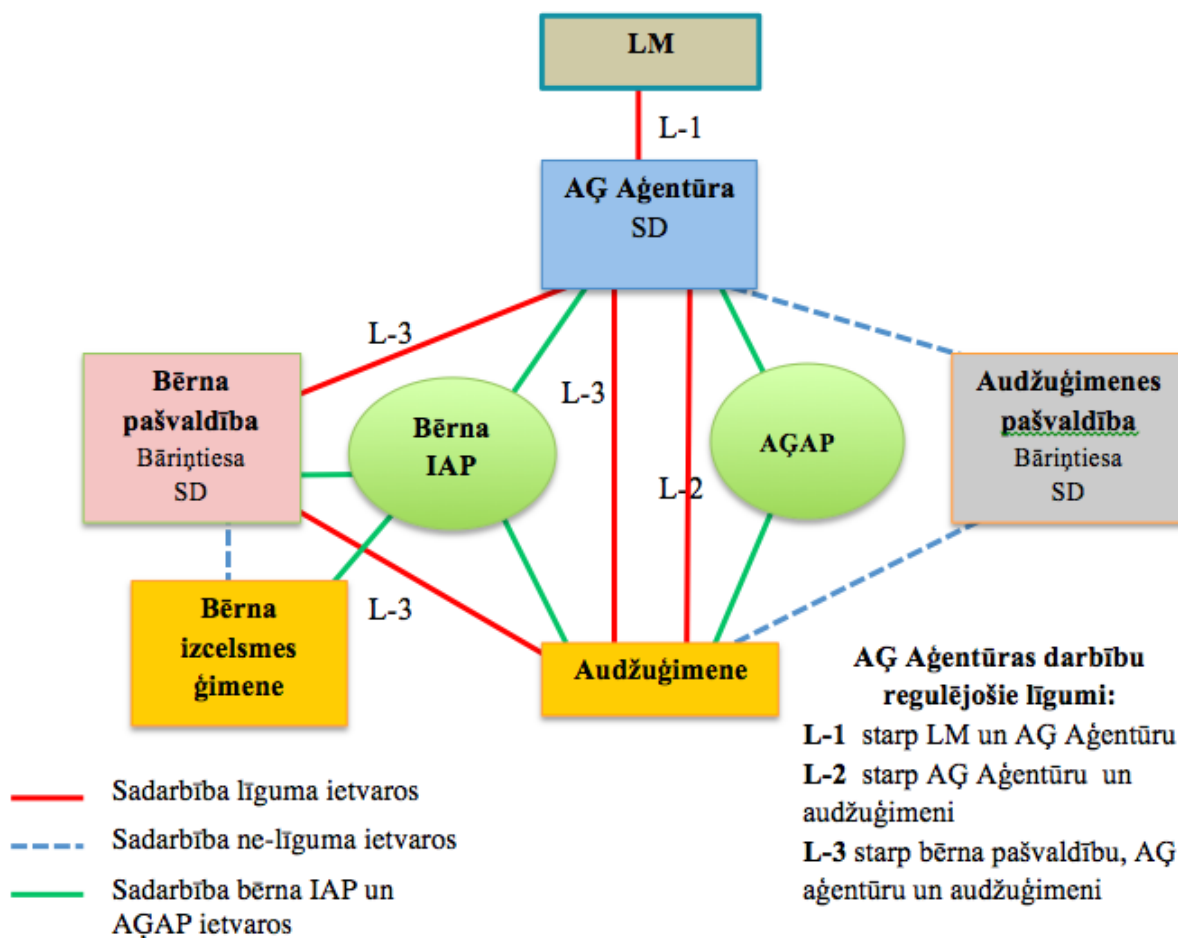
3/2/2/1 AĢ Aģentūras sniegto **pakalpojumu grozs ietver:**

⁵¹ 30.10.2014.Ministru kabineta rīkojums Par koncepciju "Par sociālās uzņēmējdarbības ieviešanas iespējām Latvijā". Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=269885>.

- Vietējo vajadzību apzināšana, audžuģimeņu piesaiste, audžuģimeņu skaita un specializāciju plānošana;
- Audžuģimeņu sagatavošana un izvērtēšana;
- Sociālā darbinieka pakalpojums (piemēram, 20 audžuģimenes vienam sociālajam darbiniekam), audžuģimenēs ievietoto bērnu individuālās attīstības un audžuģimeņu attīstības plānošana;
- Psihologa konsultācijas audžuģimenēm un bērniem;
- Jurista konsultācijas;
- Atbalsta grupas audžuģimenēm;
- Audžuģimeņu tālākizglītība un profesionālā pilnveide;
- Aizvietošanas jeb aukles pakalpojums *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* un *ĪAĢ mazuļiem*;
- Vietējās kopienas resursu piesaiste audžuģimeņu atbalstam (transports, bērnu pieskatīšana, palīdzība ikdienas darbos, atbalsts audžuģimeņu un bērnu pasākumiem, u.c.).

3/2/3 AĢ Aģentūru darbības modelis

3/2/3/1 AĢ Aģentūru darbības modelis ir balstīts komandas un starpinstitutionālā darba pieejā un paredz gan juridisku attiecību (līgumattiecību) noformēšanu, gan **sadarbību** starp valsti, AĢ Aģentūru, audžuģimeni un pašvaldību. Sadarbības modeļa centrā ir bērna labāko interešu nodrošināšanas princips.

3/2/3/2 AG Aģentūras darbības pamatā ir trīs **līgumi**:

- 1) līgums starp AG Aģentūru un valsti, kas nosaka finansējuma saņemšanu un uzraudzību, vispārējos AG Aģentūras darbības principus, prasības u.c. (L-1);
- 2) līgums starp AG Aģentūru un audžuģimeni, kas nosaka savstarpējo sadarbību, AG Aģentūras pakalpojumu klāstu audžuģimenei, pušu pienākumus u.c. (L-2);
- 3) līgums starp AG Aģentūru, audžuģimeni un pašvaldību, kas pieņēmusi lēmumu par bērna ievietošanu audžuģimenē, šis līgums nosaka pušu sadarbību bērna individuālās attīstības plāna ieviešanā u.c. (L-3).

3/2/3/3 AG Aģentūru ieviešana paredz jauna plānošanas instrumenta – **audžuģimenē ievietotā bērna individuālā attīstības plāna** (turpmāk tekstā - bērna IAP) izstrādi un īstenošanu. Šobrīd nav prasības bērnam, kurš ievietots audžuģimenē, izstrādāt atsevišķu individuālās attīstības plānu. Attālināti to var pielīdzināt "Bērna psihofizioloģiskās attīstības pārskatam"⁵², kuru audžuģimene iesniedz bāriņtiesā piecu darba dienu laikā pēc bērna

⁵² 19.12.2006 Ministru kabineta noteikumu Nr.1036 "Audžuģimenes noteikumi" 4.pielikums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=150734>.

uzņemšanas audžuģimenē, pēc tam atkārtoti ik pēc sešiem mēnešiem, kā arī piecu darba dienu laikā pēc bērna uzturēšanās beigām audžuģimenē. Priekšlikumos ir piedāvāts veidot atsevišķu individuālās attīstības plānu ikvienam bērnam, kurš nokļūst audžuģimenes aprūpē. Šāda plāna nepieciešamību bērniem, kuri nonākuši ārpusģimenes aprūpē, uzsver vairāki starptautiskie bērnu tiesību dokumenti. Atšķirībā no "Bērna psihofizioloģiskās attīstības pārskata", kurš pamatā vērsts uz esošās situācijas aprakstu un fiksēšanu, audžuģimenē ievietotā bērna individuālās attīstības plāns paredz regulāru pārskatīšanu, sadarbības modeli tā izstrādē un ieviešanā, kā arī daudz plašāku skatījumu uz bērna attīstības jomām un vajadzībām. Bērna IAP ietver audžuģimenes un sociālā darbinieka izvērtējumu par to, kā audžuģimene nodrošina bērna vajadzības, kā arī tiek noteikti mērķi un konkrēti pasākumi šo mērķu sasniegšanai. Atbildīgais par bērna IAP uzraudzību ir pašvaldības sociālais darbinieks. Bērna IAP praktiskā ieviešana ir audžuģimenes atbildība. AĢ Aģentūras sociālais darbinieks ir bērna IAP vadītājs un audžuģimenes atbalsta resurss plāna īstenošanā. *Pielikumā Nr.5* ir pievienota bērna IAP veidlapa, ar kādu strādā SOS bērnu ciematos un jauniešu mājā un kas var tikt izmantota, lai veidotu audžuģimenēs ievietoto bērnu IAP (dokumenta nosaukums - "SOS Bērnu ciematu asociācijas ĢIMENES MODEĻA APRŪPES PAMATA NOVĒRTĒJUMA VEIDLAPA").

3/2/3/4 Jauniešu sagatavošana patstāvīgai dzīvei. Šo tēmu aktualizēja arī priekšlikumu izstrādes ietvaros organizēto darba grupu dalībnieki. Piemēram, audžuģimenes uzsvēra, ka, strādājot ar jauniešiem, ir svarīgi saņemt metodisku un praktisku palīdzību jauniešu sagatavošanai patstāvīgai dzīvei, kā arī izteica priekšlikumu atbalstīt jauniešu uzturēšanos audžuģimenēs īpaši gadījumos, kad jaunieši turpina mācīties, paredzot pakāpenisku patstāvīgas dzīves uzsākšanu un, piemēram, nosakot īpašu jaunieša pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas un audžuģimenes attiecību regulējumu. Starptautiskie dokumenti uzsver, ka patstāvīgas dzīves plānošana un sagatavošanās tai ir viens no bērna IAP uzdevumiem. Uzsākot darbu pie bērna IAP izveides, nepieciešams ņemt vērā, ka tajā jāiekļauj arī mērķi un rīcība bērna sagatavošanai patstāvīgai dzīvei. *Pielikumā Nr.6* izklāstīts ietvars un vadlīnijas jauniešu no ārpusģimenes aprūpes sagatavošanai patstāvīgai dzīvei un atbalsts pārejai uz patstāvīgu dzīvi.

3/2/3/5 Līdzīgi kā audžuģimenes aprūpē ievietotā bērna IAP, arī audžuģimenes attīstības plāns (turpmāk tekstā - AĢAP) ir jauns instruments. AĢAP ir viens no resursiem audžuģimenes attīstībai un atbalstam. AĢAP tiek veidots, audžuģimenei sadarbojoties ar AĢ Aģentūras darbinieku. AĢAP mērķis ir apzināt audžuģimenes vajadzības un atbalstīt

audžuģimeni tās attīstībā. AĢAP veidošanā tiek izmantotas dažādas metodes: prasmīgi uzdoti jautājumi, novērojumi un notikumu analīze. AĢAP tiek izmantots ne tikai, lai noteiktu audžuģimenes attīstības un atbalsta vajadzības, bet arī lai palīdzētu pieņemt lēmumus par to, kādu bērnu vajadzībām audžuģimene ir piemērota. Tas ir būtiski, piemeklējot piemērotu audžuģimeni bērniem ar specifiskām vajadzībām. AĢAP izstrāde notiek jau sākotnējo apmācību noslēgumā, balstoties uz audžuģimenes un apmācību vadītāju abpusēju izvērtējumu. Pēc tam AĢAP var tikt pārskatīts vienu reizi gadā. *Pielikumā Nr.7* pievienots detalizēts AĢAP apraksts, kas ir izstrādāts un tiek lietots *AIRIvecākiem* programmas ietvaros (sīkāk par programmu sk. nākamajā nodaļā).

3/2/3/6 AĢ Aģentūras darbā iesaistīto pušu atbildības:

3/2/3/6/1 LR Labklājības ministrija

- AĢ Aģentūru kvalifikācijas kritēriju izstrāde;
- AĢ Aģentūru akreditācija /sertifikācija;
- AĢ Aģentūru reģistra ieviešana un uzturēšana;
- AĢ Aģentūru metodiskā vadība;
- AĢ Aģentūru darbības uzraudzība;
- Valsts budžeta līdzekļu izlietojuma kontrole;
- Statistikas datu par AĢ Aģentūru darbu apkopšana, AĢ Aģentūru darba analīze un plānošana;
- Iepirkumu organizēšana AĢ Aģentūru pakalpojuma nodrošināšanai, piemēram, reizi 3 gados, un līgumu slēgšana ar AĢ Aģentūrām;
- Audžuģimeņu uzskaitē, reģistra uzturēšana un aktualizēšana.

3/2/3/6/2 Pašvaldība, kura ievietojsi bērnu audžuģimenē

- Pašvaldība, kas pieņēmusi lēmumu par bērna ievietošanu audžuģimenē, pārstāv ievietotā bērna intereses un atbild par to, lai konkrētās audžuģimenes aprūpe būtu vislabākajās bērna interesēs. Pašvaldība slēdz līgumu ar AĢ Aģentūru un audžuģimeni par bērna aprūpi.

3/2/3/6/3 Bāriņtiesa, kura ievietojsi bērnu audžuģimenē

- Ir atbildīga par audžuģimenē ievietotā bērna interešu pārstāvniecību, ir bērna likumiskais pārstāvis;

- Pieņem lēmumus par bērna ievietošanu audžuģimenē un lemj par pastāvīgas aprūpes risinājumu;
- Sniedz informāciju AĢ Aģentūrai un iesaistās pasākumos, kas nepieciešami iejūtīgai bērna uzņemšanai audžuģimenē;
- Iekārto lietu par katru audžuģimenē nodoto bērnu;
- Ne retāk kā reizi gadā izvērtē audžuģimenē ievietotā bērna aprūpi un viņa tiesību ievērošanu.

3/2/3/6/4 Sociālais dienests/ sociālais darbinieks no pašvaldības, kas ievietoja bērna audžuģimenē

- Sadarbībā ar AĢ Aģentūras sociālo darbinieku piedalās bērna, kurš ievietots audžuģimenē, IAP izstrādē un uzraudzībā;
- Sadarbojas un sniedz informāciju bāriņtiesai, kas nepieciešama lēmuma pieņemšanai par bērna pastāvīgas aprūpes risinājumu;
- Strādā ar bērna izcelsmes ģimeni.

3/2/3/6/5 Pašvaldības, kura pieņēmusi lēmumu par audžuģimenes statusu, bāriņtiesa

- Pieņem lēmumu par audžuģimenes statusa piešķiršanu. Pieņemot lēmumu par audžuģimenes statusa piešķiršanu, ņem vērā apmācību vadītāju atzinumu par audžuģimeni;
- Ne retāk kā 1 reizi gadā apseko audžuģimeni;
- Lemj par audžuģimenes statusa pārtraukšanu / izbeigšanu / lietas ierosināšanu.

3/2/3/6/6 AĢ Aģentūra

AĢ Aģentūras uzdevums ir atbalstīt audžuģimeni bērna attīstības vajadzību nodrošināšanā, rūpēties par audžuģimenes attīstību un kvalitatīvu audžuģimenes pakalpojumu sniegšanu:

- Sniedz nepieciešamo informāciju un atbalsta audžuģimeni, lai bērna uzņemšana audžuģimenē būtu pēc iespējas saudzīga un iejūtīga;
- AĢ Aģentūras sociālais darbinieks, psihologs atbalsta audžuģimeni bērna IAP ieviešanā;
- Sagatavo ziņojumu pašvaldības sociālajam darbiniekam par bērna IAP ieviešanu;
- Sagatavo informāciju pašvaldības sociālajam dienestam, kas nepieciešama bāriņtiesai lēmuma pieņemšanai par bērna pastāvīgas aprūpes risinājumu un citiem ar bērna interesēm saistītiem jautājumiem;

- Plāno audžuģimenes attīstību un profesionālo pilnveidi – izstrādā AĢAP;
- Organizē un nodrošina atbalsta pakalpojumus audžuģimenei;
- Apkopo un analizē informāciju par bērnu vajadzībām un nepieciešamajiem audžuģimeņu pakalpojumiem, specializācijām;
- Tiešsaistes režīmā aktualizē audžuģimeņu reģistru par audžuģimenēm, ar kurām noslēgti līgumi un notiek sadarbība.

3/2/3/6/7 Audžuģimene

- Nodrošina bērna vajadzībām atbilstošu un drošu vidi;
- Velta bērnam individuālu uzmanību, veido uzticēšanos un atklātu, cieņpilnu un godīgu komunikāciju;
- Piedalās bērna IAP izstrādē, izvērtēšanā un nodrošina tā ieviešanu;
- Sadarbojas starpprofesionāļu komandā, lai atbalstītu bērnu;
- Veicina saskarsmi starp bērnu un viņa izcelsmes ģimeni, citiem tuviem cilvēkiem, kā arī sadarbojas ar bērna izcelsmes ģimeni;
- Sagatavo bērnu pārejai uz pastāvīgu aprūpi un/vai patstāvīgu dzīvi;
- Iesaistās AĢAP veidošanā un īstenošanā.

Starptautiskajos dokumentos noteiktie principi par audžuģimenē ievietota bērna individuālo aprūpes plānu

*Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi*⁵³

- Bērna aprūpes nodrošināšanas un ilgtermiņa risinājuma plāna veidošana jāsāk pēc iespējas agrāk, ideālā gadījumā – pirms tam, kad bērns nonāk aprūpē, plānā jābūt priekšlikumiem par īstermiņa un ilgtermiņa uzdevumiem (61.pants);
- Aprūpes nodrošināšanas un ilgtermiņa risinājuma plānā jāņem vērā šādi apsvērumi: bērna attiecības ar ģimeni un to kvalitāte; ģimenes spēja nodrošināt bērna labklājību un harmonisku attīstību; bērna vajadzības vai vēlme būt par ģimenes locekli; vēlamība, lai bērns arī turpmāk uzturētos savā dzīvesvietā vai valstī; bērna kultūras, valodas un reliģiskā piederība un attiecības ar brāļiem un māsām, lai izvairītos no viņu nošķiršanas (62.pants);
- Plānā jābūt skaidri norādītiem aprūpes risinājuma mērķiem un pasākumiem, ar kuriem tie tiks panākti (63.pants);
- Bērnam paredzēta aizsardzības pasākuma sagatavošana, izpilde un izvērtēšana pēc iespējas jāveic, piedaloties viņa vecākiem vai likumīgajiem aizbildņiem un potenciālajiem audžuvecākiem un aprūpētājiem, ievērojot bērna īpašās vajadzības, pārliecību un īpašās vēlmes (65.pants);
- Jānodrošina pagaidu aprūpē ievietota bērna tiesības uz to, lai šī aprūpe un izturēšanās pret bērnu tiktu regulāri un rūpīgi (vēlams, ne retāk kā reizi trijos mēnešos) pārskatīta, jo īpaši ņemot vērā bērna individuālo attīstību un mainīgās vajadzības, izmaiņas viņa ģimenes vidē un to, cik piemērots un vajadzīgs šajos apstākļos ir pašreizējais aprūpes risinājums. Pārskatīšana jāveic atbilstīgi kvalificētām un pilnvarotām personām, un tajā noteikti jāiesaista bērns un visas personas, kurām ir nozīme bērna dzīvē (67.pants);

⁵³ 24.02.2010 ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcija 64/142. Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/akti/guidelines.pdf.

- Bērns jā sagatavo visām izmaiņām aprūpes risinājumā, kas radušās plānošanas un pārlūkošanas procesa rezultātā (68.pants).

***Quality4Children Standarti bērnu ārpusģimenes aprūpei Eiropā*⁵⁴**

- Ārpusģimenes aprūpes process norisinās saskaņā ar bērna individuālu aprūpes plānu, kurš tiek pilnveidots un īstenots visā ārpusģimenes aprūpes procesā. Šī plāna mērķis ir sniegt norādījumus par vispārējo bērna attīstību;
- Individuālās aprūpes plānā ir atspoguļots bērna attīstības stāvoklis, nosprausti mērķi un pasākumi un uzskaitīti resursi, kas nepieciešami bērna vispārējās attīstības sekmēšanai;
- Individuālās aprūpes plāns tiek izstrādāts sadarbībā ar starpprofesionāļu komandu, ņemot vērā pieejamo resursu bāzi un bērna potenciālu;
- Tiek nodrošināta bērna līdzdalība viņa individuālā aprūpes plāna izstrādē un papildināšanā. Līdzdalības līmenis ir atkarīgs no bērna izpratnes līmeņa;
- Individuālais aprūpes plāns tiek periodiski atjaunināts, konsultējoties ar visām iesaistītajām pusēm.

3/3 AĢ Aģentūras FINANSĒŠANAS PRINCIPI UN MODELIS

3/3/1 AĢ Aģentūru finansēšanas principi

3/3/1/1 AĢ Aģentūras tiek finansētas no valsts budžeta.

3/3/1/2 Finansējums tiek aprēķināts uz audžuģimeni un nav atkarīgs no bērnu skaita audžuģimenē.

3/3/1/3 Finansējums tiek piešķirts, pamatojoties uz Līgumu, kas noslēgts starp audžuģimeni un AĢ Aģentūru. Ja *Ilgtermiņa AĢ* nav ievietots bērns, AĢ Aģentūra nesaņem finansējumu par šo audžuģimeni.

3/3/1/4 AĢ Aģentūras līgumā ar audžuģimeni tiek skaidri definēts pakalpojumu klāsts, ko AĢ Aģentūra nodrošina audžuģimenei.

3/3/1/5 AĢ Aģentūru finansēšanā darbojas priekšfinansējuma princips, balstoties uz reāli noslēgto līgumu skaitu ar audžuģimenēm.

3/3/1/6 AĢ Aģentūras var nodarboties ar finanšu piesaisti, lai līdzfinansētu esošos vai citus audžuģimenēm un bērniem nepieciešamos pakalpojumus.

3/3/1/7 Ir noteikta konstanta atbalsta pakalpojumu summa katram audžuģimeņu veidam.

⁵⁴ Quality4Children Standarti bērnu ārpusģimenes aprūpei Eiropā. Piejams: http://www.bti.gov.lv/lat/arpusgimenes_aprupe/quality4children/.

3/3/1/8 Finansējumā *ĪAG ar krīzes risinājumu* un *Ilgtermiņa AG* ietilpst psihologa konsultācijas bērniem.

3/3/1/9 Pārējos bērnam nepieciešamos pakalpojumus, piemēram, speciālistu konsultācijas, u.c., finansē pašvaldība.

3/3/2 AG Aģentūras darbībai nepieciešamais finansējums

Aprēķinos izmantotie pieņēmumi:

3/3/2/1 Piecas reģionālās AG Aģentūras, katra ar vidēji 3 filiālēm, nodrošina AG Aģentūru pakalpojumu pieejamību audžuģimenēm visā Latvijas teritorijā max. 50 - 70 km attālumā no audžuģimenes dzīvesvietas;

3/3/2/2 Izmaksas aptuveni aprēķinātas uz 2020.gadu, kad izveidota nepieciešamā audžuģimeņu bāze;

3/3/2/3 Izmaksas aprēķinātas uz vienu no vienas aģentūras 15 filiālēm ar 62 audžuģimenēm: 11 *ĪAG ar krīzes risinājumu*, 3 *ĪAG mazuļiem*, 48 *Ilgtermiņa AG*, kurās kopumā ievietoti 142 bērni (detalizētu aprēķinu izklāstu sk. C nodaļa "PRIEKŠLIKUMU ĪSTENOŠANAS IZMAKSU PĀRSKATS").

Tabula Nr.13

Aģentūras filiāles izmaksu kopsavilkums	EUR/gadā
Galvenā biroja izmaksu proporcija	20 313
Biroja īre un komunālie maksājumi	2 870
Transporta izdevumi	5 734
Citi administratīvie izdevumi	600
<i>Fiksētās izmaksas KOPĀ:</i>	<i>29 517</i>
Atbalsta pakalpojumi AG:	118 452
<i>sociālo darbinieku algas</i>	<i>44 316</i>
<i>aukles pakalpojums abām ĪAG formām</i>	<i>21 000</i>
<i>citi speciālisti un atbalsta grupas</i>	<i>20 520</i>
<i>Psihologs bērniem</i>	<i>32 616</i>
AG tālākapmācības	4 946
<i>Mainīgās izmaksas KOPĀ:</i>	<i>123 398</i>
Kopējās aģentūras izmaksas	152 914

3/3/2/4 AG Aģentūras nodrošina šādus pakalpojumus audžuģimenēm un tajās ievietotajiem bērniem:

Tabula Nr.14

	ĪAG ar krīzes risinājumu	ĪAG mazuļiem	Ilgtermiņa AĢ
Sociālais darbinieks (uz cik AĢ)	13	20	20
Psihologs AĢ (h/mēnesī)	1	1	1
Jurists AĢ (h/mēnesī)	0,5	0,5	0,5
Aukle (h/mēnesī)	25	25	-
Psihologs bērnam (h/mēnesī)	6	-	1
Tālākpmācība (h/gadā)	24	16	16

3/3/2/5 Ņemot vērā iepriekšminēto, ikgadējais valsts maksājums AĢ Aģentūrai par katru audžuģimenes veidu ir:

Tabula Nr.15

	ĪAG ar krīzes risinājumu	ĪAG mazuļiem	Ilgtermiņa AĢ
Maksājums aģentūrai gadā par AĢ	4 849	3 197	2 042

3/3/2/6 Sākotnējās audžuģimeņu apmācības nav ietvertas pamatpakalpojumu klāstā, bet tiek nodrošinātas pēc nepieciešamības, kā atsevišķi finansēts pasūtījums.

3/3/2/7 Atsevišķs izvērtējums un aprēķins nepieciešams, ja AĢ Aģentūru klientu klāstā iekļautu arī aizbildņus un adoptētājus, kas konceptuāli ir atbalstāms risinājums.

4.nodaļa. PRIEKŠLIKUMS Nr.4. AUDŽUĢIMEŅU SAGATAVOŠANAS UN TĀLĀKAPMĀCĪBAS SISTĒMAS PILNVEIDE

Saturs:

- 4/1 Konceptuāls ietvars audžuģimeņu sagatavošanai un tālākapmācībai
- 4/2 Esošā situācija un nepieciešamības pamatojums
- 4/3 Kvalitātes kritēriji audžuģimeņu apmācības programmām
- 4/4 Audžuģimeņu sagatavošanas un tālākapmācības programmu mērķi
- 4/5 *AIRIvecākiem* programmas piedāvājums audžuģimeņu sagatavošanai un tālākapmācībai
- 4/6 Papildus apmācības īstermiņa audžuģimenēm ar krīzes risinājumu un īstermiņa audžuģimenēm mazuļiem

PRIEKŠLIKUMS Nr.4

Uzlabot esošo apmācību sistēmu, pilnveidojot audžuģimeņu sākotnējās un tālākizglītības apmācības kvalitāti. Radīt iespēju īstenot vairāku apmācību programmu pieeju. *AIRIvecākiem* programmas piedāvājums.

4/1 KONCEPTUĀLS IETVARS AUDŽUĢIMEŅU SAGATAVOŠANAI UN TĀLĀKAPMĀCĪBAI

4/1/1 Būtisks kvalitatīvas audžuģimeņu aprūpes nosacījums ir **pārdomāta, labi organizēta un uz vajadzībām balstīta audžuģimeņu piesaistes, sagatavošanas, atlases un tālākizglītības sistēma**. Balstoties audžuģimenes atšķirīgajās vajadzībās, šo sistēmu nosacīti var iedalīt divos posmos - pirms bērna ienākšanas audžuģimenē un pēc tam, kad audžuģimenē ir ienācis bērns:

- **Pirmais posms** audžuģimeņu apmācībā ir saistīts ar nepieciešamību sagatavoties un izvērtēt savu motivāciju un kompetences, lai gala rezultātā pieņemtu apzinātu lēmumu uzņemties rūpes par svešu bērnu;
- Savukārt **otrais posms** ir saistīts ar apmācībām, kas nepieciešamas audžuģimenei, strādājot ar konkrētiem bērniem un sniedzot atbalstu bērna attīstības vajadzību apmierināšanai.

Kvalitatīvas audžuģimeņu aprūpes nodrošināšanai ļoti svarīga ir abu šo posmu pēctecība un pieejamība. Veidojot pārdomātu sagatavošanas un tālākapmācību sistēmu, audžuģimenes kapacitāte tiek attīstīta jau no pašiem tās pirmsākumiem un tālāk pilnveidota, lai audžuģimene spētu nodrošināt augstas kvalitātes atbalstu dažādās situācijās un bērniem ar dažādām vajadzībām. Audžuģimenes sagatavošanas, atlases un tālākapmācības sistēmas mērķis ir nodrošināt, lai bērni nonāktu viņu vajadzībām visatbilstošākajā audžuģimenē un līdz minimumam tiktu samazināts gadījumu skaits, kad bērns cieš no nonākšanas viņam nepiemērotā audžuģimenē vai pat tiek izņemts no audžuģimenes.

Starptautiskajos dokumentos noteiktie principi par audžuģimeņu apmācību

***Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi*⁵⁵**

- Visiem aprūpētājiem jābūt pienācīgi kvalificētiem sniegt alternatīvās aprūpes pakalpojumus (73.pants);
- Jānodrošina visiem aprūpētājiem apmācība par to bērnu tiesībām, kas palikuši bez vecāku gādības, un par bērniem raksturīgo neaizsargātību īpaši smagās situācijās, piemēram, ārkārtas ievietošana aprūpes iestādē vai nodošana aprūpē ārpus viņu parastās dzīvesvietas. Jānodrošina arī lielāka uzmanība kultūras, sociālajiem, ar dzimumu saistītajiem un reliģiskajiem aspektiem (115.pants);
- Jānodrošina, lai aprūpētāji vajadzības gadījumā būtu gatavi atsaucīgi izturēties pret bērniem ar īpašām vajadzībām, jo īpaši HIV pozitīviem bērniem un bērniem, ko skāris HIV/AIDS vai citas hroniskas fiziskas vai garīgas slimības, un bērniem ar fizisku vai garīgu invaliditāti (117.pants);
- Aprūpētājiem ir jānodrošina apmācība par zīdaiņu un mazu bērnu, tostarp bērnu ar īpašām vajadzībām, drošību, veselību, uzturu, attīstību un citām vajadzībām, ieskaitot pastāvīgu piesaisti konkrētam aprūpes sniedzējam (87.pants);
- Aprūpētājiem jābūt spējīgiem un kompetentiem veidot pozitīvas, drošas un attīstību veicinošas attiecības ar bērniem (90.pants).

***Quality4Children Standarti bērnu ārpusģimenes aprūpei Eiropā*⁵⁶**

- Pirms aprūpētājiem tiek uzticētas rūpes par bērnu, viņi tiek rūpīgi novērtēti, atlasīti un apmācīti;
- Aprūpētāji saņem nepārtrauktu apmācību un profesionālo atbalstu, lai nodrošinātu bērna vispārējo attīstību;
- Aprūpētāja kvalifikācijas profils nosaka, ka aprūpētājam jārīkojas saskaņā ar UNCRC, bērnu aizsardzības prasībām (uzvedības kodeksu) un zināšanām par bērnu attīstību. Viņi tiek apmācīti lietot bērnu/jauniešu domāšanai atbilstošu valodu. Viņi izveido ciešas attiecības ar bērnu/jaunieti, ir apveltīti ar labu klausīties prasmi un ir saprotoši, iejūtīgi un pacietīgi;
- Aprūpētājam tiek sniegta profesionāla apmācība un atbalsts atbilstoši viņa vajadzībām un prasībām. Parasti AĢ Aģentūra piedāvā aprūpētājam iespējas dalīties savā pieredzē un praktiskajās iemaņās, piedalīties šīs jomas sanāsmēs un konferencēs, kā arī saņemt apmācību, konsultācijas un supervīziju;
- AĢ Aģentūras sekmē formālu un neformālu pieredzes apmaiņas tīklu veidošanu, lai sniegtu aprūpētājiem iespēju dalīties pieredzē un apgūt ieteicamo praksi;
- Aprūpētāji, kuri rūpējas par bērniem ar īpašām vajadzībām, saņem papildu specializētu apmācību un atbalstu. AĢ Aģentūra nodrošina aprūpētājam nepārtrauktu apmācību un atbalstu, lai viņš spētu aprūpēt bērnu ar īpašām vajadzībām.

⁵⁵ 24.02.2010 ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcija 64/142. Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi.

Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/akti/guidelines.pdf.

⁵⁶ Quality4Children Standarti bērnu ārpusģimenes aprūpei Eiropā. Pieejams: http://www.bti.gov.lv/lat/arpusgimenes_aprupe/quality4children/.

4/2 ESOŠĀ SITUĀCIJA UN NEPIECIEŠAMĪBAS PAMATOJUMS

4/2/1 Potenciālo audžuģimeņu sagatavošana un atlase. Latvijā audžuģimeņu piemērotības izvērtēšanu veic un lēmumu par audžuģimenes statusa piešķiršanu pieņem bāriņtiesa⁵⁷. Pēc tam, kad bāriņtiesa atzinusi laulāto (personas) piemērotību audžuģimenes pienākumu veikšanai, potenciālajai audžuģimenei ir jāapgūst sagatavošanas apmācību programma. Šobrīd Latvijā ir oficiāli atzīta viena, ar Ministru kabineta noteikumiem apstiprināta, apmācību programma⁵⁸, kas tiek finansēta no valsts budžeta līdzekļiem. **Pozitīvi vērtējams ir vispārīgais audžuģimeņu sagatavošanas un atlases ietvars un tā principi:** a) laulāto (personas) piemērotības audžuģimenes pienākumu veikšanai izvērtējums (dzīves apstākļu, materiālā stāvokļa); b) motivācijas izvērtējums; c) ziņas no Soda reģistra; d) psihologa izvērtējums; e) obligāta potenciālo audžuģimeņu apmācība; f) valsts finansējums potenciālo audžuģimeņu apmācību programmai; g) tiesiski un juridiski pamatots audžuģimenes statuss.

4/2/2 Esošā kārtība, kādā tiek nodrošināta apmācība potenciālajām audžuģimenēm. Ar Ministru kabineta noteikumiem apstiprinātās programmas nodrošinātājs katru gadu tiek izvēlēts atklāta konkursa rezultātā. Iepirkuma kārtība paredz līguma slēgšanu tikai ar vienu pakalpojuma sniedzēju⁵⁹, kas ir bijis nemainīgs daudzu gadu garumā. **Šāda kārtība pilnībā izslēdz izvēles iespējas audžuģimenēm apgūt citas kvalitatīvas un aprobētas sagatavošanas programmas, kā arī neveicina konkurenci apmācību pakalpojumu sniedzēju vidū, kas nodrošinātu pastāvīgu apmācību kvalitātes un izvērtējuma uzlabošanu.**

4/2/3 Audžuģimenes tālākapmācība. Spēkā esošais normatīvais regulējums⁶⁰ attiecībā uz audžuģimeņu tālākapmācību nosaka, ka audžuģimenei vienu reizi 3 gados ir jāpapildina zināšanas bērnu tiesību aizsardzības jomā, apgūstot audžuģimeņu papildus apmācības programmu 24 akadēmisko stundu apjomā par trīs tēmām: “Bērna tiesības un pienākumi”, “Audžuģimenes tiesības un pienākumi”, “Audžuģimenes prasme mazināt “izdegšanas sindromu””. Tēmas ir nemainīgas un līdz ar to reizi 3 gados audžuģimenes apgūst vienu un to pašu programmu un tēmas.

⁵⁷ 19.12.2006 Ministru kabineta noteikumu Nr.1036 “Audžuģimenes noteikumi” II sadaļa. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=150734>.

⁵⁸ 19.12.2006 Ministru kabineta noteikumu Nr.1036 “Audžuģimenes noteikumi” 2.pielikums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=150734>.

⁵⁹ Iepirkums "Audžuģimeņu apmācību organizēšana un vadīšana saskaņā ar Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumiem Nr. 1036 "Audžuģimenes noteikumi"" <http://www.bti.gov.lv/lat/aktualitates/iepirkumi/?doc=4703&page=>.

⁶⁰ 19.12.2006 Ministru kabineta noteikumu Nr.1036 “Audžuģimenes noteikumi” 16¹.punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=150734>.

4/2/4 Esošā audžuģimeņu tālākmācību programma **ir ārkārtīgi vienkārīga** un tajā iekļautās **tēmas neaptver to plašo bērnu vajadzību un problemātikas spektru, ar ko savā ikdienas praksē saskaras audžuģimenes**. Arī programmas apjoms – 24 stundas reizi trijos gados, nenodrošina **pastāvīgu** apmācību un pilnveidi, kas ir svarīga, pildot audžuģimenes pienākumus. Nodibinājuma “Sociālo pakalpojumu aģentūra” veiktais pētījums⁶¹ parāda, ka 38% audžuģimeņu uzskata, ka esošās audžuģimeņu apmācības ir jāuzlabo. Secināms, ka pašreizējais tālākmācības piedāvājums audžuģimenēm ir nepietiekams un tajā nav iekļauti daudzi ar audžuģimenes ikdienas vajadzībām saistīti jautājumi.

4/2/5 Statistikas dati par bērniem, kuriem gada laikā pārtraukta aprūpe audžuģimenē, parāda, ka 2015.gadā 25% bērnu (67 bērni)⁶² un 2016.gadā attiecīgi 19% bērnu (67 bērni)⁶³ nonāca citā audžuģimenē vai institūcijā. Diemžēl padziļināta audžuģimenes aprūpes pārtraukšanas iemeslu analīze nav apkopota, taču priekšlikumu izstrādes ietvaros organizētajās darba grupās dažādu jomu speciālisti - sociālie darbinieki, bāriņtiesu darbinieki, nevalstiskās organizācijas kā vienu no esošās audžuģimeņu aprūpes problēmām **uzsvēra tieši potenciālo audžuģimeņu apmācības kvalitāti un pārāk nekritisku potenciālo audžuģimeņu atlases sistēmu**. Rezultātā daļa bērnu, kuri nonāk audžuģimenes aprūpē, nesaņem atbilstošu pakalpojumu, nereti tiek papildus traumatizēti un pat izņemti no audžuģimenes.

4/2/6 2016.gadā biedrība “Latvijas SOS - bērnu ciematu asociācija” aprobēja AIRIvecākiem programmu. Aprobācijas ietvaros tika novadītas 11 *AIRIvecākiem* apmācību grupas 11 dažādās Latvijas pilsētās un veikts apmācību novērtējums apmācību dalībnieku skatījumā⁶⁴. Neskatoties uz to, ka šī programma ir paredzēta topošo audžuģimeņu, adoptētāju un aizbildņu sagatavošanai, puse no apmācību dalībniekiem bija esošās Latvijas audžuģimenes, adoptētāji un aizbildņi. Zīmīgi, ka 85% pieredzējušo audžuģimeņu, adoptētāju un aizbildņu norādījuši, ka, apgūstot šo programmu, kas veidota potenciāliem aprūpes vecākiem, viņi ir uzzinājuši daudz jauna un saredz iegūto zināšanu praktisku pielietojumu. Apmācību dalībnieki, salīdzinot *AIRIvecākiem* programmu ar citām apmācībām, kurās viņi ir piedalījušies, norādīja uz sekojošām *AIRIvecākiem* programmas priekšrocībām: tēmu izvēles mērķtiecīgums, atbilstība aktuālajām vajadzībām un izpratnes par bērnu paplašināšanās,

⁶¹ Nodibinājuma “Sociālo pakalpojumu aģentūra” pētījums “Specializētās audžuģimenes – ārpusģimenes aprūpes modeļa attīstība Latvijā”, 95.lpp. Pieejams: <http://www.krize.lv/petijums-par-latvijas-audzugimenem/>.

⁶² Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas Pārskats par bāriņtiesu darbu 2015.gadā kopsavilkums. Pieejams: <http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/?doc=4345&page=>.

⁶³ Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas Pārskats par bāriņtiesu darbu 2016.gadā kopsavilkums. Pieejams: <http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/?doc=4738&page=>.

⁶⁴ Biedrības “Latvijas SOS - bērnu ciematu asociācija” apmācību programmas *AIRIvecākiem* izvērtējuma ziņojums. Pieejams: https://www.sosbernuciemati.lv/files/airi_izvertejuma_zinojums.pdf.

izpratne par bērna izcelsmes ģimenes nozīmību, izpratnes par sevi paplašināšanās, vispusīgums. Turklāt dalībnieku skatījumā par ļoti vērtīgu tika atzīta iespēja diskutēt, analizēt piemērus un citu pieredzi, izspēlēt dažādas situācijas, saņemt vērtīgus grupas vadītāju un dalībnieku sniegtos piemērus.

4/2/7 Priekšlikumu izstrādes ietvaros ir salīdzināta pastāvošā valsts akceptētā sākotnējā apmācības programma audžuģimenēm ar starptautiski atzītu apmācības programmu topošajām audžuģimenēm, adoptētājiem - *AIRIvecākiem* (angļu valodā – **PRIDE** jeb *Parent Resources Information Development Education*)⁶⁵. Salīdzinājums veikts, izvēloties vairākus apmācību programmu un bērnu ārpusģimenes aprūpei atbilstošus kvalitātes kritērijus, par pamatu ņemot abu programmu rokasgrāmatas^{66 67} (detalizētu abu programmu izvērtējumu skatīt *Pielikumā Nr.8*). Izvērtēšanas rezultātā secināms, ka esošā programma ir fokusēta uz audžuģimeņu pašizaugsmi un neattīsta topošo audžuģimeņu izpratni par bez vecāku gādības palikušu bērnu vajadzībām. Tā satur plašu ar audžuģimeņu darba uzdevumiem nesaistītu teorētiskās informācijas apkopojumu un ir mazāk vērsta uz audžuģimenei nepieciešamo kompetenču attīstību, kā arī apmācību programmai nav vienotas skaidri definētas apmācību programmas metodoloģijas un apmācību vadītāju sagatavošanas, kas nozīmē, ka nav noteiktu kvalitātes kritēriju un līdz ar to dažādos reģionos apmācībās sniegtās zināšanas par konkrētu tēmu var atšķirties. Nav arī pieejami valsts noteiktās apmācību programmas kvalitāti un efektivitāti apliecināši pētījumi, kas pamatotu konkrētās programmas priekšrocības.

4/3 KVALITĀTES KRITĒRJI AUDŽUĢIMEŅU APMĀCĪBAS PROGRAMMĀM

4/3/1 Priekšlikumi paredz saglabāt esošo audžuģimeņu sagatavošanas, atlases un tālākapmācības vispārīgo ietvaru, pilnveidojot audžuģimenes sagatavošanas, atlases un tālākapmācības kvalitāti un pieejamību. Audžuģimeņu sagatavošanas, atlases un tālākapmācības sistēmai jābūt savstarpēji papildinošai, jābalstās bērna vajadzību izpratnē un jāstiprina audžuģimenes kompetences un praktisko darbu, uzņemoties rūpes par bērniem ar dažādām vajadzībām.

⁶⁵ Vairāk par *AIRIvecākiem* programmu skatīt biedrības "Latvijas SOS - bērnu ciematu asociācija" mājas lapā: <https://www.sosbernuciemati.lv/lv/ko-mes-daram/airi-apmaciba/airi-vecakiem-apmaciba/>.

⁶⁶ Rokasgrāmata audžuģimenei. Pieejams: http://www.bti.gov.lv/lat/arpusgimenes_aprupe/audzugimene/?doc=4296&page=.

⁶⁷ Programmas *AIRIvecākiem* rokasgrāmata, PRIDEbook, 2009 Revision. Washington, DC: Child Welfare League of America. 2009.

4/3/2 Analizējot **ārvalstu praksi** audžuģimeņu sagatavošanas jomā, attiecībā uz apmācību programmām pastāv divas pieejas – vai nu valstī ir vairākas programmas un valsts ir noteikusi apmācību programmu standartus, vai arī, līdzīgi kā Latvijā, pastāv viena valsts apstiprināta apmācības programma. Abos gadījumos **apmācību programmām ir jāatbilst noteiktiem kvalitātes kritērijiem, kas ir skaidri, saprotami, pārbaudāmi un akceptēti no visām audžuģimeņu aprūpē iesaistītām pusēm.** Ir būtiski noteikt apmācības programmas kvalitātes kritērijus, jo tikai tādējādi programmas var tikt izvērtētas.

4/3/3 Ierosinām mainīt Latvijā esošo audžuģimeņu apmācības kārtību, paredzot iespēju audžuģimenēm izvēlēties arī citas kvalitatīvas un audžuģimeņu vajadzībām atbilstošas apmācību programmas.

4/3/4 Ieteicamie audžuģimeņu apmācības programmu kritēriji:

4/3/4/1 Vispārīgie kritēriji:

- programmai ir skaidra sasaiste (konceptuālā pieejā, saturā, metodikā) ar audžuģimenes darba uzdevumiem;
- daudzveidīgi apmācību materiāli, kas iesaista dažādas uztveres jomas - audiovizuālie u.c.;
- programmai ir skaidri definēta metodika – mērķi, uzdevumi, mācību saturs, tēmu secīgums, mācību metodes, aktivitātes;
- programmas izstrādes pamatā ir pierādījumos balstīta prakse un pētījumi;
- ir pierādījumi par programmas efektivitāti;
- programma ir aprobēta Latvijā (ekspertu rekomendācijas, dalībnieku atsauksmes, atzinumi);
- apmācību vadītāju sagatavošana pēc vienota modeļa un metodikas.

4/3/4/2 Sagatavošanas programmas specifiskie kritēriji:

- attīsta potenciālo audžuģimeņu izpratni par bērna vajadzībām;
- attīsta bez vecāku gādības palikušu bērnu aprūpei nepieciešamās kompetences (zināšanas un prasmes);
- izvērtē potenciālo audžuģimeņu kompetences uzņemties rūpes par traumatisku pieredzi guvušu bērnu.

4/3/4/3 Tālākapmācības programmas specifiskie kritēriji:

- pilnveidot audžuģimenes zināšanas un prasmes, lai varētu nodrošināt kvalitatīvāku aprūpes pakalpojumu ģimenē ievietotajiem bērniem;
- programmas piedāvājums balstīts uz bērnu, kas nonāk audžuģimeņu aprūpē, vajadzībām;
- programma piedāvā dažādu tēmu moduļus, kas ļauj konkrētai audžuģimenei apgūt aktuālajām vajadzībām atbilstošāko apmācību moduli;
- apmācības ir atbalsta pakalpojums, kas balstīts ne tik daudz uz teorētisku zināšanu gūšanu, kā pieredzes apmaiņu un reālu problēmsituāciju risināšanu.

4/3/5 Lai ieviestu apmācību programmu izvērtēšanas un apstiprināšanas kārtību, Labklājības ministrijā nepieciešams izveidot komisiju/padomi, kurā piedalās jomas speciālisti un kura izskata, izvērtē un apstiprina konkrētas audžuģimeņu apmācības programmas.

4/4 AUDŽUĢIMEŅU SAGATAVOŠANAS UN TĀLĀKAPMĀCĪBAS PROGRAMMU MĒRĶI

4/4/1 Lai uzlabotu audžuģimeņu apmācības sistēmu, ir jānodala sākotnējās un tālākapmācības mērķi, jo tie ir atšķirīgi.

4/4/2 Mērķi audžuģimeņu sagatavošanas programmai:

- **attīstīt** potenciālo audžuģimeņu **izpratni par bērna vajadzībām**;
- **izvērtēt** potenciālo audžuģimeņu **kompetences**, kas nepieciešamas, ņemoties rūpes par traumatisku pieredzi guvušu bērnu;
- **pieņemt informētu lēmumu** kļūt par audžuģimeni;
- **izslēgt risku**, ka var nākties pārtraukt bērna aprūpi audžuģimenē tāpēc, ka audžuģimene nav bijusi sagatavota vai piemērota pienākumu veikšanai.

Sagatavošanas programmā, kuras dalībnieki ir personas, kuras vēlas kļūt par audžuģimeni, bet kurām vēl nav reālas audžuģimenes pieredzes, galvenais uzsvars ir liekams uz izpratnes gūšanu par bērnu vajadzībām un audžuģimenei nepieciešamajām kompetencēm, kā arī uz savu kompetenču izvērtēšanu, kas nepieciešamas, lai audžuģimene varētu rūpēties par aprūpē nonākušo bērnu vajadzībām un visbeidzot apmācību noslēgumā pieņemtu informētu lēmumu.

4/4/3 Mērķi audžuģimeņu tālākapmācības programmai:

- pilnveidot zināšanas un stiprināt izpratni par to, kā rīkoties, saskaroties ar dažādām grūtībām audžuģimeņu ikdienas darbā;

- nodrošināt pastāvīgu pilnveidi un izaugsmi, lai audžuģimenes būtu spējīgas nodrošināt kvalitatīvu aprūpi bērniem ar dažādām vajadzībām;
- piedāvāt iespējas apgūt padziļinātas zināšanas un prasmes, kas nepieciešamas specifiskās situācijās/ bērniem ar īpašām vajadzībām.

Audžuģimeņu tālākmācības programmai ir jābūt pietiekami visaptverošai, jo audžuģimeņu darbs ir intensīvs, bērni ģimenē mainās, līdz ar to audžuģimenēm ir objektīva nepieciešamība stiprināt zināšanas dažādās jomās, kas saistītas ar audžuģimenes aprūpē nonākušo bērnu vajadzībām. Tālākmācības mērķis ir sniegt atbalstu, lai palīdzētu audžuģimenei ikdienas darbā nodrošināt kvalitatīvu aprūpes pakalpojumu bērniem.

4/5 *AIRIvecākiem* PROGRAMMAS PIEDĀVĀJUMS AUDŽUĢIMEŅU SAGATAVOŠANAI UN TĀLĀKAPMĀCĪBAI

4/5/1 *AIRIvecākiem* programmas iespējas. *AIRIvecākiem* ir starptautiski atzīta audžuvecāku, aizbildņu un adoptētāju izvērtēšanas, sagatavošanas un atbalsta nodrošināšanas programma. Tās ietvaros ir nodrošināta arī audžuģimeņu tālākizglītība, specializācija un pilnveidošanās. Programma piedāvā vienotu sistēmu kvalitatīva audžuģimeņu pakalpojuma sniegšanai.

2014.gadā biedrība “Latvijas SOS - bērnu ciematu asociācija” iegādājās programmas licenci un uzsāka darbu pie programmas adaptācijas Latvijā – materiālu tulkošanas, treneru apmācības, apmācību pilotēšanas Latvijas audžuvecākiem, adoptētājiem un aizbildņiem, apmācību izvērtējuma, pirmo tālākmācības moduļu aprobācijas.

Sīkāk par *AIRIvecākiem* programmu, *AIRIvecākiem* programmas piedāvājumiem audžuģimeņu sagatavošanai un audžuģimeņu tālākmācībai skatīt *Pielikumā Nr.9*.

Priekšlikumu izstrādātāju rīcībā esošā informācija par *AIRIvecākiem* programmu, tās vēsturi, ārvalstu pieredzi, 2016.-2017.gada biedrības “Latvijas SOS - bērnu ciematu asociācija” praksi programmas adaptēšanā Latvijā, dalībnieku un treneru atsauksmēm, apmācību izvērtējumu, ir pamats, lai programma tiktu ieviesta un valstiski atzīta par atbilstošu sagatavošanas un tālākmācību programma Latvijas audžuģimenēm.

4/5/2 *AIRIvecākiem* programmas piedāvājums audžuģimeņu sagatavošanai – sākotnējai apmācībai. *AIRIvecākiem* sagatavošanas programma ietver 2 stundu ievadnodarbību, 27 stundu grupu nodarbības, kas notiek 9 dienas - 3 stundas dienā. Paralēli grupu nodarbībām ir 2 individuālās tikšanās ar katru apmācību dalībnieku/ģimeni un atzinuma sagatavošana par

katru potenciālo audžuģimeni, kas tiek iesniegts bāriņtiesai un kalpo kā papildus informācija, pieņemot lēmumu par audžuģimenes statusa piešķiršanu/atteikšanu. Saskaņā ar programmas metodiku, apmācības vada iepriekš speciāli apmācīts treneru pāris - praktiķis un jomas profesionālis.

4/5/3 AIRIvecākiem programmas pieeja dod iespēju veidot īsāku un koncentrētāku sākotnējās apmācības programmu (33 stundas esošo 96 stundu vietā), kas ir dalībniekiem daudz pieejamāka un fokusēta uz to, lai potenciālie audžuvecāki apzinātos audžuģimenei nepieciešamās kompetences, gūtu izpratni par audžuģimenē nonākušo bērnu vajadzībām un pieņemtu informētu lēmumu par to, vai viņi ir gatavi kļūt par audžuģimeni. Vienlaicīgi iespējams attīstīt sistēmisku tālākapmācību, kas balstās uz salīdzinoši īsiem, elastīgi pielāgojamiem apmācību moduļiem atbilstoši audžuģimenes un tajā esošo bērnu vajadzībām.

4/5/4 Priekšlikumi paredz, ka audžuģimeņu sagatavošanas apmācības tiek finansētas no valsts budžeta un finansējuma saņēmējs ir apmācību pakalpojuma nodrošinātājs – AĢ Aģentūra.

4/5/5 AIRIvecākiem sagatavošanas programmas izmaksas. AIRIvecākiem sagatavošanas programmas izmaksas uz 1 dalībnieku ir 227 EUR, kas veidojas sekojoši:

Tabula Nr.16

Sākotnējo AĢ apmācību izmaksas	h/skaits	EUR
Apmācību stundas (astronomiskās)	29	
Mājas vizītes (2x2h uz ģimeni katram pasniedzējam)	40	
Izvērtējuma ziņojums (2h uz ģimeni vienam pasniedzējam)	20	
Pasniedzēja stundas likme		20
Pasniedzēju skaits	2	
Pasniedzēju atalgojums		3160
Administratīvie izdevumi (kanceleja etc.)		15
Apmācību materiāls (10€ uz cilvēku)		150
Kafijas pauzes (5€ uz cilvēku)		75
Ģimeņu skaits grupā	10	
Cilvēku skaits grupā	15	
Kopējās izmaksas uz 1 grupu, EUR		3400
Izmaksas uz 1 dalībnieku		227

Pieņēmumi, veicot AIRIvecākiem sagatavošanas programmas izmaksu aprēķinu:

- kopējais apmācības stundu skaits vienam dalībniekam - 33 stundas, tai skaitā 2 stundas informatīva tikšanās pirms apmācību uzsākšanas, 27 stundas grupas

nodarbības (9 dienas x 3 stundas), 4 stundas individuālas tikšanās ar apmācību vadītājiem;

- apmācības vada 2 apmācību vadītāji - jomas profesionālis un praktiķis;
- par katru dalībnieku/audžuģimeni tiek sagatavots atzinums, ko iesniedz bāriņtiesā lēmuma pieņemšanai par audžuģimenes statusa piešķiršanu;
- katrs dalībnieks saņem *AIRIvecākiem* rokasgrāmatu;
- maksimālais dalībnieku skaits grupā - 15 personas.

Salīdzinājumam esošās valsts apstiprinātās apmācību programmas izmaksas ir 175 EUR par vienu apmācību dalībnieku⁶⁸, kopā tās ir 98 stundas, tai skaitā 2 stundas individuālas konsultācijas.

4/5/6 *AIRIvecākiem* sagatavošanas programma ir veidota kā programma potenciālajām audžuģimenēm un **arī adoptētājiem**. Tādēļ priekšlikums par kvalitātes kritēriju noteikšanu un uz tiem balstītu jaunu apmācību programmu piedāvājuma paplašināšanu pilnībā attiecas arī uz potenciālo adoptētāju sagatavošanas programmu. Attiecībā uz adoptētāju apmācībām esošā situācija ir līdzīga iepriekš raksturotajai situācijai ar audžuģimeņu apmācību sistēmu - valsts finansēta apmācību programma potenciālajiem adoptētājiem, kas šobrīd ir brīvprātīga, bet nākotnē plānots to noteikt par obligātu, līdzšinējās apmācības adoptētājiem notiek pēc vienas apmācību programmas, apmācību sniedzējs tiek izvēlēts atklātā konkursā.

4/5/7 *AIRIvecākiem* programmas piedāvājums audžuģimeņu tālākapmācībai. *AIRIvecākiem* tālākapmācību programmas pamatā ir moduļu pieeja. Moduļi ir izstrādāti, balstoties audžuģimeņu aprūpē nonākušo bērnu vajadzībās. Sākotnējie tālākapmācības 10 moduļi aptver universālas tēmas, kuras būtiski apgūt visām audžuģimenēm. Kopējais sākotnējo tālākapmācību moduļu apjoms ir 84 stundas, un programma iesaka to apgūt 2 gadu laikā.

4/5/8 Priekšlikumi paredz nodrošināt audžuģimeņu tālākapmācību katru gadu. Tālākapmācības organizē un nodrošina AĢ Aģentūra un, atkarībā no vajadzībām, viena moduļa apmācībās var piedalīties dažādu veidu audžuģimenes. Audžuģimene sadarbībā ar AĢ Aģentūru ik gadu izvēlas tos tālākapmācības moduļus, kuri tai ir visaktuālākie un atbilst AĢAP. Tālākapmācības apjoms dažādiem audžuģimeņu veidiem ir atšķirīgs: *ĪAĢ mazuļiem* un *Ilgtermiņa AĢ* – vismaz 16 stundas gadā, bet *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* - vismaz 24

⁶⁸ Lēmums un līgumi par iepirkumu "Audžuģimeņu apmācību organizēšana un vadīšana saskaņā ar Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumiem Nr. 1036 "Audžuģimenes noteikumi". Pieejams: <http://www.bti.gov.lv/lat/aktualitates/iepirkumi/?doc=4703&page=>.

stundas gadā, pieņemot, ka šīm audžuģimenēm, ņemot vērā darba specifiku, būs nepieciešama intensīvāka apmācība.

4/5/9 Audžuģimeņu tālākmācības programmā var iesaistīt arī adoptētājus un aizbildņus. Ņemot vērā, ka adoptētāju un aizbildņu tālākmācības vajadzības ir atšķirīgas - viņi parasti pastāvīgi audzina 1-2 pieņemtus bērnus, pēc daudzām tēmām viņi var nejust vajadzību, tādēļ audžuģimeņu tālākmācības programmas moduļi šīm mērķa grupām varētu tikt piedāvāti pēc individuālas izvēles.

4/5/10 AIRIvecākiem tālākmācības programmas izmaksas. Tālākmācības programmas izmaksas ir:

49 EUR gadā uz vienu *ĪAG mazuļiem* un *Ilgtermiņa AG* apmācību dalībnieku, paredzot, ka katru gadu audžuģimene mācās 16 stundas; un

71 EUR uz vienu *ĪAG ar krīzes risinājumu* apmācību dalībnieku, paredzot, ka katru gadu *ĪAG ar krīzes risinājumu* mācās 24 stundas. Apmācību dalībnieku skaits grupā – 15, apmācības vada 2 apmācību vadītāji (jomas profesionālis un praktiķis).

Tabula Nr.17

Ikgadējo tālākmācību izmaksas 16h	h/skaits	EUR
Apmācību stundas (astronomiskās)	16	
Pasniedzēja stundas likme		20
Pasniedzēju skaits	2	
Pasniedzēju atalgojums		640
Administratīvie izdevumi (kanceleja etc.)		10
Apmācību materiāls (3€ uz cilvēku)		45
Kafijas pauzes (3€ uz cilvēku)		45
Ģimenes grupā	10	
Cilvēku skaits grupā	15	
Kopējās izmaksas uz 1 grupu, EUR		740
Izmaksas uz 1 dalībnieku		49

Tabula Nr.18

Ikgadējo tālākmācību izmaksas 24h	h/skaits	EUR
Apmācību stundas (astronomiskās)	24	
Pasniedzēja stundas likme		20
Pasniedzēju skaits	2	
Pasniedzēju atalgojums		960
Administratīvie izdevumi (kanceleja etc.)		15
Apmācību materiāls (4€ uz cilvēku)		45
Kafijas pauzes (5€ uz cilvēku)		45
Ģimenes grupā	10	
Cilvēku skaits grupā	15	
Kopējās izmaksas uz 1 grupu, EUR		1065
Izmaksas uz 1 dalībnieku		71

Salīdzinājumam esošās valsts apstiprinātās apmācību programmas izmaksas ir 45 EUR par viena dalībnieka apmācību⁶⁹, kopumā tās ir 24 stundas, kas tiek nodrošinātas reizi 3 gados.

⁶⁹ Lēmums un līgumi par iepirkumu "Audžuģimeņu apmācību organizēšana un vadīšana saskaņā ar Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumiem Nr. 1036 "Audžuģimenes noteikumi"". Pieejams: <http://www.bti.gov.lv/lat/aktualitates/iepirkumi/?doc=4703&page=>.

4/6 PAPILDUS SĀKOTNĒJĀS APMĀCĪBAS ĪSTERMIŅA AUDŽUĢIMENĒM AR KRĪZES RISINĀJUMU UN ĪSTERMIŅA AUDŽUĢIMENĒM MAZUĻIEM

4/6/1 Ieviešot divas audžuģimeņu specializācijas – *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* un *ĪAĢ mazuļiem*, tām ir nepieciešama papildus apmācība. Priekšlikumi paredz, ka gan *ĪAĢ ar krīzes risinājumu*, gan *ĪAĢ mazuļiem* apgūst divas dažādas 16 stundu papildus apmācības programmas, kuras saistītas ar attiecīgo specializāciju. Papildus apmācība paredzēta pēc sagatavošanas apmācībām un audžuģimenes statusa iegūšanas, bet pirms bērna uzņemšanas audžuģimenē.

Papildus apmācības specializācijā izmaksas ir 78 EUR par vienu apmācību dalībnieku, paredzot, ka apmācību apjoms ir 16 stundas, dalībnieku skaits grupā - 9 un apmācības vada 2 vadītāji (jomas profesionālis un praktiķis).

ĪAĢ ar krīzes risinājumu un *ĪAĢ mazuļiem* papildus apmācību izmaksas attiecīgajā specializācijā:

Tabula Nr.19

ĪAĢ (abu veidu) papildapmācību izmaksas, 16h	h/skaits	EUR
Apmācību stundas (astronomiskās)	16	
Pasniedzēja stundas likme		20
Pasniedzēju skaits	2	
Pasniedzēju atalgojums	0	640
Administratīvie izdevumi (kanceleja etc.)		10
Apmācību materiāls (3€ uz cilvēku)		27
Kafijas pauzes (3€ uz cilvēku)		27
Ģimenes grupā	6	
Cilvēku skaits grupā	9	
Kopējās izmaksas uz 1 grupu, EUR	0	704
Izmaksas uz 1 dalībnieku	0	78

B nodaļa. BĒRNA UN VIŅA VAJADZĪBĀM VISPIEMĒROTĀKĀS AUDŽUĢIMENES SAVIETOŠANA

B.1. Konceptijas izstrādes gaitā aptaujājot nozares ekspertus, secināts, ka bērna vajadzībām visatbilstošākās audžuģimenes piemeklēšana Latvijas pašreizējā situācijā ir liels izaicinājums, kas pārvēršas gandrīz nerasniedzamā mērķī. **Galvenās problēmas, kas liedz šobrīd efektīvi īstenot vislabāko bērna un audžuģimenes savietošanu ir:**

- Nepietiekams audžuģimeņu skaits Latvijā;
- Pēc vienotas metodikas veikta audžuģimeņu kompetenču un “stipro pušu” izvērtējuma trūkums;
- Vienotas informācijas sistēmas trūkums par audžuģimenēm un viņu specializāciju profilu;
- Nepietiekama informācija par no ģimenes izņemto bērnu vajadzībām;
- Mērķtiecīgi plānotas un virzītas audžuģimeņu tālākizglītības trūkums, kas orientēts uz audžuģimeņu specializācijas stiprināšanu;
- Speciālistu komandas darba trūkums bērna un audžuģimenes savietošanas plānošanā.

B.2. Darba grupu diskusijās bāriņtiesu pārstāvji norādīja, ka Latvijā tik akūti trūkst audžuģimenes, ka bāriņtiesas ir gandarītas, ja tām vispār izdodas atrast audžuģimeni, kas būtu gatava uzņemt bez vecāku gādības palikušu bērnu. Pastāvot šādiem apstākļiem, bērna vajadzību un audžuģimeņu prasmju un spēju savietošana zaudē savu prioritāro lomu, saskaroties ar objektīvo realitāti. Darba grupu diskusiju dalībnieki arī norādīja, ka praksē ir nereti gadījumi, kad bez ģimenes aprūpes palikušajiem bērniem vairākkārtīgi tiek mainīta ārpusģimenes aprūpes forma, tajā skaitā vairākas audžuģimenes. Šādas situācijas bieži vien rodas gadījumos, kad audžuģimenes nav bijušas sagatavotas konkrētu bērna vajadzību nodrošināšanai, audžuģimenēm kritiskās situācijās ir pietrūcis atbalsta, kā arī bērna vajadzības nav bijušas pilnībā apzinātas, pieņemot lēmumu par konkrētā bērna ievietošanu audžuģimenē.

B.3. No iepriekšminētā secināms, ka jāņem vērā vairāki svarīgi **priekšnoteikumi, lai Latvijā būtu iespējams pilnvērtīgi īstenot bērna un viņa vajadzībām vispiemērotākās audžuģimenes savietošanu:**

- Pietiekams kvalitatīvi izvērtētu, sagatavotu un kompetentu audžuģimeņu skaits ar skaidri apzinātām specializācijām visā Latvijas teritorijā;
- AĢ Aģentūras kā sadarbības partneris bāriņtiesām savietošanas procesā;
- Vienota informācijas sistēma par audžuģimenēm;
- Operatīva informācijas pieejamība par bērnu un viņa vajadzībām;
- Iesaistīto pušu plānota un efektīva sadarbība labākā savietošanas risinājuma meklējumu procesā.

B.4. Priekšlikumi izvirza kompleksu sistēmisku risinājumu kopumu audžuģimeņu sistēmas pilnveidei, kas ilgtermiņā paredzami dos iespēju sistēmas īstenošanā iesaistītajiem nodrošināt bērna labākajās interesēs balstītu savietošanu. To pamato:

- ANO Bērnu tiesību konvencijas⁷⁰ 3. panta pirmā daļa nosaka, ka visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai šīs darbības veic valsts iestādes vai privātas iestādes, kas nodarbojas ar sociālās labklājības jautājumiem, tiesas, administratīvās vai likumdevējas iestādes, primārajam apsvērumam jābūt bērna interesēm. Attiecīgi arī jautājums par bērna un audžuģimenes savietošanu ir primāri jāskata caur bērna labāko interešu prizmu. Bērna labāko interešu princips ir rīks, kas paredzēts, lai izprastu, kas ir bērnam labākais risinājums viņa īpašajā situācijā, ņemot vērā kontekstu un bērna individuālās vajadzības. Bērna interešu izvērtējuma pienākums, pirmkārt, gulstas uz bāriņtiesu, kas pieņem lēmumu par bērnam vispiemērotāko ārpusģimenes aprūpes risinājumu. Ikvienam lēmumam par bērna ievietošanu viņam vispiemērotākajā ārpusģimenes aprūpes formā jābūt balstītam speciālās zināšanās bērnu psiholoģijā, fizioloģijā un medicīnā. Turklāt sistēmiskas problēmas, tajā skaitā kritiski nepietiekamais audžuģimeņu skaits, nedrīkst kalpot par valsts attaisnojumu bērna labāko interešu principa aizskārumam;
- Pamatnostādņu par bērnu alternatīvo aprūpi⁷¹ 58.punktā noteiktais, ka bērna vajadzību vērtējums jāveic bez kavēšanās, pienācīgi un rūpīgi un tajā jāievēro bērna individuālās un attīstības īpatnības, etniskā izcelsme, kultūras, valodas un reliģiskā piederība, ģimenes un sociālā vide, medicīniskā anamnēze un īpašās vajadzības, ja tādas ir;

⁷⁰ ANO Bērnu tiesību konvencija. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1150> .

⁷¹ 24.02.2010 ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcija 64/142. Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/akti/guidelines.pdf .

- Pamatnostādņu par bērnu alternatīvo aprūpi 118.punkts vēl papildus uzsver, ka kompetentajai iestādei vai aģentūrai jāizveido sistēma un jāapmāca attiecīgais personāls tā, lai tas spētu novērtēt un saskaņot bērna vajadzības ar potenciālo audžuģimeņu spējām un resursiem un sagatavot visas iesaistītās puses bērna nodošanai aprūpē audžuvecākiem;
- Papildus tam arī *Quality4Children* Standartu⁷² 13.standarts sevišķi uzver, ka bērniem ar īpašām vajadzībām ir jāsaņem atbilstošu aprūpi un tāpēc aprūpētājiem, tajā skaitā audžuģimenēm, ir jāsaņem nepārtrauktu un specifisku apmācību un atbalstu, lai tie spētu apmierināt viņu aprūpē esošo bērnu īpašās vajadzības.

B.5. Tādējādi starptautiskie standarti nosaka kompleksu pieeju savietošanas jautājumam, no vienas puses nosakot pienākumu izvērtēt bērna īpašās vajadzības un piemeklēt konkrētajam bērnam visatbilstošāko audžuģimeni, no otras puses - izvērtēt un atbalstīt audžuģimenes, lai to kompetences būtu piemērotas bērnu dažādo vajadzību apmierināšanai.

B.6. Savietošanas procesa galvenie principi:

- Bērna unikālo vajadzību vispilnīgākā nodrošināšana kā savietošanas procesa virsmērķis;
- Sadarbībā balstīts speciālistu komandas darbs;
- Informācijas atklātība un pieejamība gan par audžuģimeni, gan bērnu;
- Audžuģimenes aktīva līdzdalība un partnerība;
- Elastīga, uz zināšanām un izpratni balstīta savietošana, izvairoties no bērnu un audžuģimeņu iepriekšnoteiktas kategorizēšanas.

B.7. Savietošanas procesa posmi:

- Kad bāriņtiesas redzeslokā ir nonācis bērns, kuram ir nepieciešams atrast vispiemērotāko audžuģimeni, bāriņtiesa apzina un apkopo visu pieejamo informāciju par bērnu un izveido bērna vajadzību profilu;
- Bāriņtiesa sazinās ar bērna dzīvesvietai tuvāko AĢ Aģentūru un kopā ar bērna vajadzību profilu nosūta tai pieprasījumu piedāvāt konkrētam bērnam piemērotu audžuģimeni no AĢ Aģentūrai piesaistīto audžuģimeņu loka;

⁷² Quality4Children Standarti bērnu ārpusģimenes aprūpei Eiropā. Piejams: http://www.bti.gov.lv/lat/arpusgimenes_aprupe/quality4children/.

- AĢ Aģentūras speciālisti no savas puses apzina un piemeklē konkrēto bērna vajadzību spektram visatbilstošāko audžuģimeni;
- AĢ Aģentūras speciālisti sazinās ar tās ieskatā piemērotām audžuģimenēm un nosūta tām no bāriņtiesām saņemto informāciju par bērnu un viņa vajadzībām;
- Audžuģimene, kritiski izvērtējot savu potenciālu un iespējas, kā arī konsultējoties ar AĢ Aģentūras speciālistiem, pieņem lēmumu par interesi un vēlmi uzņemties konkrētā bērna aprūpi un audzināšanu;
- Audžuģimenes pozitīva lēmuma gadījumā AĢ Aģentūra nosūta bāriņtiesai vienas vai vairāku AĢ Aģentūras ieskatā vispiemērotāko audžuģimeņu profilus;
- Bāriņtiesa sadarbībā ar izraudzīto audžuģimeni un AĢ Aģentūras speciālistiem veic padziļinātu bērna vajadzību izpēti un to savietojamības ar audžuģimenes kompetencēm analīzi, izvērtējot iespējamos riskus un nosakot audžuģimenes pilnveides vajadzības, lai vispilnīgāk apmierinātu konkrētā bērna vajadzības. Audžuģimenes pilnveides vajadzības nodrošina AĢ Aģentūra;
- Bāriņtiesa, pamatojoties uz padziļinātu bērna vajadzību un audžuģimenes kompetenču savietojamības analīzi, pieņem izsvērtu lēmumu par bērna ievietošanu konkrētā audžuģimenē.

B.8. Uz bērna vajadzībām vērsta savietošana nodrošina:

- Pastāvīgu bērna attīstībai un izaugsmei vispiemērotāko vidi;
- Audžuģimenēm iespēju specializēties, pilnveidoties un līdzdarboties, gūstot gandarījumu no sava darba;
- Ārpusģimenes aprūpes sistēmas stabilitāti, kurā sākotnēji ieguldītais darbs nodrošina pastāvīgu, uz bērna labāko interešu nodrošināšanu vērstu pastāvīgu risinājumu, tādējādi ilgtermiņā atslogojot un efektīvizējot sistēmu kopumā.

B.9. Savietošanas metodisko vadlīniju un attiecīgas piemaksu sistēmas detalizēta izstrāde ir ārpus šo priekšlikumu tvēruma. Tomēr, uzsverot atbilstošas savietošanas būtisko nozīmi gan ievietojot bērnu *ĪAĢ mazuļiem* un *ĪAĢ ar krīzes risinājumu*, gan jo īpaši *Ilgtermiņa AĢ*, priekšlikumu izstrādātāji aicina Labklājības ministriju turpināt darbu šajā virzienā, iespējams izveidojot starpnozaru speciālistu darba grupu attiecīgu vadlīniju izstrādei.

C nodaļa. PRIEKŠLIKUMU ĪSTENOŠANAS IZMAKSU PĀRSKATS

Saturs:

C.1. Nepieciešamais audžuģimeņu skaita pieaugums

C.2. *Ilgtermiņa AG* darbības nodrošināšanai nepieciešamais finansējums: MAX modelis

C.3. *Ilgtermiņa AG* darbības nodrošināšanai nepieciešamais finansējums: MIN-1 modelis

C.4. *Ilgtermiņa AG* darbības nodrošināšanai nepieciešamais finansējums: MIN-2 modelis

C.5. *ĪAG mazuļiem* darbības nodrošināšanai nepieciešamais finansējums

C.6. *ĪAG ar krīzes risinājumu* darbības nodrošināšanai nepieciešamais finansējums

C.7. Nepieciešamais finansējums bērnu ar invaliditāti pārvietošanai no SAC uz audžuģimenēm

C.8. AG Aģentūras darbībai nepieciešamais finansējums

C.9. Priekšlikumu realizācijai nepieciešamā finansējuma kopskats

C.1. NEPIECIEŠAMĀS AUDŽUĢIMEŅU SKAITA PIEAUGUMS

Tabula Nr.20.

AKTĪVĀS AG	2016	2017		2018		2019		2020		2021		Vajadzība
		pieaugums	kopā	pieaugums	kopā	pieaugums	kopā	pieaugums	kopā	pieaugums	kopā	
Ilgtermiņa audžuģimenes	500	0	500	25	525	100	625	100	725	43	768	768
ĪAG ar krīzes risinājumu	0	0	0	25	25	70	95	63	158	0	158	158
ĪAG mazuļiem	0	0	0	20	20	30	50	0	50	0	50	50
KOPĀ:	500	0	500	70	570	200	770	163	933	43	976	976

Aprēķinos izmantotie pieņēmumi:

- Visi aprēķini veikti par aktīvajām audžuģimenēm;
- 2018.gada sākumā tiek realizēta informatīvā kampaņa par gaidāmajām izmaiņām audžuģimeņu sistēmā;
- 2018.gada otrajā pusē jaunā sistēma sāk darboties;
- Nepieciešamais *ĪAG mazuļiem* skaits tiek sasniegts 2019.gadā, *ĪAG ar krīzes risinājumu* - 2020. gadā un *Ilgtermiņa AG* - 2021. gadā.

C.1.1. *Ilgtermiņa AĢ:*

- Nepieciešamais *Ilgtermiņa AĢ* skaita palielinājums aprēķināts, ņemot vērā bērnu skaitu institūcijās uz 2016. gada beigām;
- Bērnu vecums 3+ gadi (sākot no 4. dzīves gada);
- No kopējā skaita tiek atņemti bērni, kas ievietoti SOS bērnu ciematos, jo tur bērni aug ģimeniskā vidē (primārais aprūpētājs nemainās);
- Audžuģimene nebūs piemērota aprūpes forma 25% bērnu;
- 30% mazuļu līdz 3 gadu vecumam, kas šobrīd atrodas VSAC, tiktu uzņemti *Ilgtermiņa AĢ*;
- Tādējādi institūcijās esošo bērnu skaits, kuriem nepieciešama *Ilgtermiņa AĢ* - 587 bērni;
- Papildus 57 bērnu vietas nepieciešamas maksimālā pieļaujamā audžubērnu skaita samazinājuma uz vienu audžuģimeni rezultātā;
- Maksimālā bērnu skaita samazinājuma ietekmē vidējais audžubērnu skaits uz aktīvu audžuģimeni samazinās uz 2,4 (no pašreizējā 2,5);
- Tādējādi ilgtermiņā nepieciešamais *Ilgtermiņa AĢ* skaits - 768 (palielinājums par 268 audžuģimenēm).

C.1.2. *Mazuļu AĢ:*

- Nepieciešamais *Mazuļu AĢ* skaits aprēķināts, ņemot vērā bērnu skaitu institūcijās uz 2016.gada beigām;
- Bērnu vecums 0-2,99 gadi (pirmie 3 dzīves gadi);
- No kopējā skaita tiek atņemti bērni, kas ievietoti SOS bērnu ciematos, jo tur bērni aug ģimeniskā vidē (primārais aprūpētājs nemainās);
- Audžuģimene nebūs piemērota aprūpes forma 10% bērnu;
- 30% bērnu no institūcijām tiktu uzņemti *Ilgtermiņa AĢ*, jo, nosakot pašvaldībām pienākumu pilnībā finansēt mazo bērnu uzturēšanos valsts sociālas aprūpes centros, pašvaldībām zustu finansiāla motivācija nepiedāvāt mazuļus AĢ;
- Tādējādi institūciju mazuļu skaits, kuriem nepieciešama *ĪAĢ mazuļiem* – 65 bērni;
- Vidējais mazuļu vietu skaits *ĪAĢ mazuļiem* - 1,5 bērni;
- 10% no nepieciešamā *ĪAĢ mazuļiem* skaita jātur brīvas un pieejamas jaunu mazuļu uzņemšanai;
- Tādējādi nepieciešamais *ĪAĢ mazuļiem* skaits – 50.

C.1.3. *ĪAG ar krīzes risinājumu:*

- Nepieciešamais *ĪAG ar krīzes risinājumu* skaits aprēķināts, ņemot vērā bērnu skaitu, kas izņemti no ģimenēm (arī audžuģimenēm, aizbildņiem, pirmsadopcijas periodā) 2016.gada laikā;
- Tiek pieņemts, ka 40% šo bērnu uzreiz tiek atrasts ilgtermiņa aprūpes risinājums;
- Audžuģimene nebūs piemērota aprūpes forma 10% bērnu;
- Tiek pieņemts, ka vidējais bērna uzturēšanās laiks *ĪAG ar krīzes risinājumu* ir 30 dienas krīzes risinājumā un 180 dienas īstermiņa risinājumā;
- Vidējais bērnu vietu skaits *ĪAG ar krīzes risinājumu* - 2 bērni;
- 30% no nepieciešamajā *ĪAG ar krīzes risinājumu* skaita jātur brīvas un pieejamas jaunu bērnu uzņemšanai;
- Tādējādi nepieciešamais *ĪAG ar krīzes risinājumu* skaits – 158.

C.2. ILGTERMIŅA AĢ DARBĪBAS NODROŠINĀŠANAI NEPIECIEŠAMĀIS FINANSĒJUMS: MAX MODELIS

Tabula Nr.21

ILGTERMIŅA AĢ izmaksas: MAX atlīdzības	2017	2018	2019	2020	2021
Skaitis gada sākumā	500	500	525	625	725
Skaitis gada beigās	500	525	625	725	768
Vidējais aktīvo AĢ skaits gadā	500	513	575	675	747
Vidējais bērnu skaits uz 1 aktīvo AĢ	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4
Vidējais izmantoto bērnu vietu skaits	1250	1281	1438	1620	1792
Atlīdzība par AĢ pienākumu pildīšanu:	3 724 318	3 803 003	4 250 602	4 970 841	5 476 374
1 bērns	820 418	840 929	943 481	1 107 565	1 224 885
2 bērni	794 184	814 039	913 312	1 072 149	1 185 717
3 bērni	734 561	752 925	844 745	991 657	1 096 699
4 bērni	547 343	654 531	839 259	1 108 370	1 361 972
5 bērni	327 213	293 470	282 222	276 086	244 265
6 bērni	404 485	362 773	348 869	341 285	301 948
7 bērni	81 565	73 153	70 350	68 820	60 888
8 bērni	14 548	11 184	8 365	4 910	-
Sociālais nodoklis	1 011 897	1 033 276	1 154 889	1 350 578	1 487 931
Piemaksa par bērniem ar invaliditāti	90 000	100 800	143 400	185 400	204 000
Ikgadējais pabalsts inventāra atjaunošanai	150 000	150 000	157 500	187 500	217 500
Aģentūras atbalsta izmaksas	1 247 571	1 278 760	1 296 833	1 378 594	1 524 623
Kopējās izmaksas AĢ vajadzībām	6 223 786	6 365 839	7 003 224	8 072 912	8 910 427
Līdzekļi bērnu uzturam	3 230 000	3 310 750	3 714 500	4 186 080	4 629 494
Ikgadējās AĢ bāzes atjaunošanas izmaksas	48 889	50 111	56 222	66 000	72 991
Kopējās ikgadējās izmaksas	9 502 675	9 726 701	10 773 946	12 324 992	13 612 913
Kopējās ikgadējās izmaksas uz bērnu	7 602	7 592	7 495	7 608	7 598
Kopējās ikmēneša izmaksas uz bērnu	634	633	625	634	633
Sākotnējās apmācības	-	9 444	37 778	37 778	16 244
Sākotnējais pabalsts inventāram	-	15 000	60 000	60 000	25 800
Kopējās uzsākšanas izmaksas	-	24 444	97 778	97 778	42 044

Aprēķinos izmantotie pieņēmumi:

- Atlīdzība par *Ilgtermiņa AĢ* pienākumu pildīšanu - proporcionāli minimālajai darba algai valstī un bērnu skaitam:

Tabula Nr.22

Ilgtermiņa AĢ izmaksas: MAX modelis, EUR/mēnesī	Prop. no min. algas	Atlīdzība
minimālais garantētais (0 bērni)	-	-
vidēji 1 bērns	1	380
vidēji 2 bērni	1,5	570
vidēji 3 bērni	2	760
vidēji 4 bērni	2,25	855
piemaksa par katru nākamo bērnu	0,2	76

- Sociālo iemaksu apjoms tiek aprēķināts, pieņemot likmi 27.17% no atlīdzības apmēra (ekvivalenti esošajiem likmes apmēriem par piemērotajiem apdrošināšanas

veidiem: pensijas 20%; invaliditāte 2.3%; maternitāte + slimība 3.49%; vecāku apdrošināšana 1.38%);

- Piemaksa par bērnu ar invaliditāti aprūpi 50 EUR/mēnesī;
- Sākot no otrā gada ikgadējais pabalsts inventāra atjaunošanai 300 EUR;
- AĢ Aģentūras atbalsta izmaksas uz vienu *Ilgtermiņa AĢ* vidēji 2042 EUR/gadā pēc pietiekamas *Ilgtermiņa AĢ* bāzes izveidošanas;
- Līdzekļi bērna uzturam vidēji 215 EUR uz bērnu;
- *Ilgtermiņa AĢ* bāzes atjaunošanas izmaksas ietver jaunu *Ilgtermiņa AĢ* apmācību, lai uzturētu nepieciešamo *Ilgtermiņa AĢ* skaitu. Pieņemot, ka *Ilgtermiņa AĢ* pienākumus veic vidēji 10 gadus, izmaksas jaunas *Ilgtermiņa AĢ* izveidei ir 978 EUR;
- Sākotnējās jauno *Ilgtermiņa AĢ* izveides izmaksas ir vienreizēja investīcija, kas jāiegulda līdz valstī tiek sasniegts nepieciešamais *Ilgtermiņa AĢ* skaits. Apmācību izmaksas uz vienu *Ilgtermiņa AĢ* vidēji 378 EUR, sākotnējais pabalsts inventāra iegādei vidēji 600 EUR (200 EUR x vidēji 3 vietas bērniem).

C.3. *ILGTERMIŅA AĢ DARBĪBAS NODROŠINĀŠANAI NEPIECIEŠAMĀIS* FINANSĒJUMS: MIN-1 MODELIS

Tabula Nr.23

ILGTERMIŅA AĢ izmaksas: MIN-1 atlīdzības	2017	2018	2019	2020	2021
Skaits gada sākumā	500	500	525	625	725
Skaits gada beigās	500	525	625	725	768
Vidējais aktīvo AĢ skaits gadā	500	513	575	675	747
Vidējais bērnu skaits uz 1 aktīvo AĢ	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4
Vidējais izmantoto bērnu vietu skaits	1250	1281	1438	1620	1792
Atlīdzība par AĢ pienākumu pildīšanu:	1 839 264	1 870 822	2 082 790	2 426 018	2 661 988
1 bērns	410 209	420 464	471 741	553 782	612 442
2 bērni	370 619	379 885	426 212	500 336	553 335
3 bērni	330 552	338 816	380 135	446 246	493 515
4 bērni	267 590	319 993	410 305	541 870	665 853
5 bērni	173 623	155 719	149 750	146 495	129 610
6 bērni	228 954	205 343	197 473	193 180	170 914
7 bērni	48 653	43 635	41 963	41 051	36 319
8 bērni	9 063	6 967	5 211	3 059	-
Sociālais nodoklis	499 728	508 302	565 894	659 149	723 262
Piemaksa par bērniem ar invaliditāti	90 000	100 800	143 400	185 400	204 000
Ikgadējais pabalsts inventāra atjaunošanai	150 000	150 000	157 500	187 500	217 500
Aģentūras atbalsta izmaksas	1 185 193	1 214 822	1 231 991	1 309 664	1 448 391
Kopējās izmaksas AĢ vajadzībām	3 764 184	3 844 747	4 181 575	4 767 731	5 255 141
Līdzekļi bērnu uzturam	3 230 000	3 310 750	3 714 500	4 186 080	4 629 494
Ikgadējās AĢ bāzes atjaunošanas izmaksas	48 889	50 111	56 222	66 000	72 991
Kopējās ikgadējās izmaksas	7 043 073	7 205 608	7 952 297	9 019 811	9 957 627
Kopējās ikgadējās izmaksas uz bērnu	5 634	5 624	5 532	5 568	5 558
Kopējās ikmēneša izmaksas uz bērnu	470	469	461	464	463
Sākotnējās apmācības	-	9 444	37 778	37 778	16 244
Sākotnējais pabalsts inventāram	-	15 000	60 000	60 000	25 800
Kopējās uzsākšanas izmaksas	-	24 444	97 778	97 778	42 044

Aprēķinos izmantotie pieņēmumi:

- **Vienīgais no sadaļā C.2. aprakstītajiem atšķirīgais pieņēmums** – mazāka atlīdzība par *Ilgtermiņa AĢ* pienākumu pildīšanu, sākot no 190 EUR ar kāpumu 0.2 minimālo algu apmērā par katru nākamo bērnu:

Tabula Nr.24

Ilgtermiņa AĢ izmaksas: MIN-1 modelis, EUR/mēnesī	Prop. no min. algas	Atlīdzība
<i>minimālais garantētais (0 bērni)</i>	-	-
<i>vidēji 1 bērns</i>	0,5	190
<i>vidēji 2 bērni</i>	0,7	266
<i>vidēji 3 bērni</i>	0,9	342
<i>vidēji 4 bērni</i>	1,1	418
<i>piemaksa par katru nākamo bērnu</i>	0,2	76

C.4. ILGTERMIŅA AĢ DARBĪBAS NODROŠINĀŠANAI NEPIECIEŠAMĀIS FINANSĒJUMS: MIN-2 MODELIS

Tabula Nr.25

ILGTERMIŅA AĢ izmaksas: MIN-2 atlīdzības	2017	2018	2019	2020	2021
Skaits gada sākumā	500	500	525	625	725
Skaits gada beigās	500	525	625	725	768
Vidējais aktīvo AĢ skaits gadā	500	513	575	675	747
Vidējais bērnu skaits uz 1 aktīvo AĢ	2,5	2,5	2,5	2,4	2,4
Vidējais izmantoto bērnu vietu skaits	1250	1281	1438	1620	1792
Atlīdzība par AĢ pienākumu pildīšanu:	2 371 582	2 423 660	2 711 137	3 173 141	3 498 755
1 bērns	615 314	630 697	707 611	830 674	918 664
2 bērni	529 456	542 692	608 874	714 766	790 478
3 bērni	440 736	451 755	506 847	594 994	658 019
4 bērni	316 243	378 174	484 905	640 391	786 917
5 bērni	186 979	167 697	161 269	157 764	139 580
6 bērni	228 954	205 343	197 473	193 180	170 914
7 bērni	45 791	41 069	39 495	38 636	34 183
8 bērni	8 109	6 234	4 663	2 737	-
Sociālais nodoklis	644 359	658 508	736 616	862 142	950 612
Piemaksa par bērniem ar invaliditāti	90 000	100 800	143 400	185 400	204 000
Ikgadējais pabalsts inventāra atjaunošanai	150 000	150 000	157 500	187 500	217 500
Aģentūras atbalsta izmaksas	1 185 193	1 214 822	1 231 991	1 309 664	1 448 391
Kopējās izmaksas AĢ vajadzībām	4 441 133	4 547 790	4 980 644	5 717 848	6 319 258
Līdzekļi bērnu uzturam	3 230 000	3 310 750	3 714 500	4 186 080	4 629 494
Ikgadējās AĢ bāzes atjaunošanas izmaksas	48 889	50 111	56 222	66 000	72 991
Kopējās ikgadējās izmaksas	7 720 022	7 908 652	8 751 366	9 969 928	11 021 744
Kopējās ikgadējās izmaksas uz bērnu	6 176	6 173	6 088	6 154	6 152
Kopējās ikmēneša izmaksas uz bērnu	515	514	507	513	513
Sākotnējās apmācības	-	9 444	37 778	37 778	16 244
Sākotnējais pabalsts inventāram	-	15 000	60 000	60 000	25 800
Kopējās uzsākšanas izmaksas	-	24 444	97 778	97 778	42 044

Aprēķinos izmantotie pieņēmumi:

- **Vienīgais no sadaļā C.2. aprakstītajiem atšķirīgais pieņēmums** – mazāka atlīdzība par *Ilgtermiņa AĢ* pienākumu pildīšanu, sākot no 285 EUR, bet ar zemāku kāpumu, pieaugot bērnu skaitam:

Tabula Nr.26

Ilgtermiņa AĢ izmaksas: MIN-2 modelis, EUR/mēnesī	Prop. no min. algas	Atlīdzība
minimālais garantētais (0 bērni)	-	-
vidēji 1 bērns	0,75	285
vidēji 2 bērni	1	380
vidēji 3 bērni	1,2	456
vidēji 4 bērni	1,3	494
piemaksa par katru nākamo bērnu	0,1	38

C.5. ĪAĢ MAZUĻIEM DARBĪBAS NODROŠINĀŠANAI NEPIECIEŠAMĀIS FINANSĒJUMS

Tabula Nr. 27

IAĢ mazuļiem izmaksas	2018	2019	2020	2021
Skaits gada sākumā	0	20	50	50
Skaits gada beigās	20	50	50	50
Vidējais AĢ skaits gadā	10	35	50	50
Vidējais bērnu skaits uz 1 aktīvo AĢ	1,5	1,5	1,5	1,5
Vidējais izmantoto bērnu vietu skaits	15	53	65	65
Atlīdzība par AĢ pienākumu pildīšanu:	80 023	280 082	377 750	377 750
Atlīdzība par AĢ pienākumu pildīšanu aktīvajām AĢ	80 023	280 082	347 928	347 928
Atlīdzība par AĢ pienākumu pildīšanu brīvajām AĢ			29 822	29 822
Sociālais nodoklis	21 742	76 098	102 635	102 635
Piemaksa par bērniem ar invaliditāti	5 400	12 000	12 000	12 000
Ikgadējais pabalsts inventāra atjaunošanai	-	8 000	20 000	20 000
Aģentūras atbalsta izmaksas	36 143	118 617	159 872	159 872
Kopējās izmaksas AĢ vajadzībām	143 309	494 797	672 258	672 258
Līdzekļi bērnu uzturam	38 869	136 040	168 994	168 994
Ikgadējās AĢ bāzes atjaunošanas izmaksas	1 890	6 616	9 451	9 451
Kopējās ikgadējās izmaksas	184 067	637 453	850 702	850 702
Kopējās ikgadējās izmaksas uz bērnu	12 237	12 108	13 008	13 008
Kopējās ikmēneša izmaksas uz bērnu	1 020	1 009	1 084	1 084
Sākotnējās apmācības	9 902	14 853	-	-
Sākotnējais pabalsts inventāram	9 000	13 500	-	-
Kopējās uzsākšanas izmaksas	18 902	28 353	-	-

Aprēķinos izmantotie pieņēmumi:

- Atlīdzība par ĪAĢ mazuļiem pienākumu pildīšanu EUR/mēnesī:

Tabula Nr.28

Atkarībā no ievietoto bērnu skaita: Prop. no min algas		Atlīdzība
minimālais garantētais (0 bērni)	1,00	380
vidēji 1 bērns	1,50	570
vidēji 2 bērni	2,00	760
piemaksa par katru nākošo bērnu	0,20	76

- 10% no nepieciešamā ĪAĢ mazuļiem skaita ir brīvas un gatavas jaunu bērnu uzņemšanai (sākot no 2020. gada, kad sasniegts nepieciešamais ĪAĢ mazuļiem skaits);
- Sociālo iemaksu apjoms tiek aprēķināts, pieņemot likmi 27.17% no atlīdzības apmēra (ekvivalenti esošajiem likmes apmēriem par piemērotajiem apdrošināšanas veidiem: pensijas 20%; invaliditāte 2.3%; maternitāte + slimība 3.49%; vecāku apdrošināšana 1.38%);

- Piemaksa par mazuļu ar invaliditāti aprūpi 50 EUR/mēnesī;
- Sākot no otrā gada ikgadējais pabalsts inventāra atjaunošanai 400 EUR;
- AĢ Aģentūras atbalsta izmaksas uz vienu *ĪAĢ mazuļiem* vidēji 3038 EUR/gadā pēc pietiekamas *ĪAĢ mazuļiem* bāzes izveidošanas (ietver arī aukles pakalpojumu 25 h mēnesī);
- Līdzekļi bērnu uzturam vidēji 215 EUR uz bērnu;
- *ĪAĢ mazuļiem* bāzes atjaunošanas izmaksas ietver jaunu *ĪAĢ mazuļiem* apmācību, lai uzturētu nepieciešamo *ĪAĢ mazuļiem* skaitu. Pieņemot, ka *ĪAĢ mazuļiem* pienākumus veic vidēji 5 gadus, izmaksas jaunas *ĪAĢ mazuļiem* izveidei ir 945 EUR;
- Sākotnējās jauno *ĪAĢ mazuļiem* izveides izmaksas ir vienreizēja investīcija, kas jāiegulda līdz valstī tiek sasniegts nepieciešamais *ĪAĢ mazuļiem* skaits. Apmācību izmaksas uz vienu *ĪAĢ mazuļiem* vidēji 495 EUR, sākotnējais pabalsts inventāra iegādei vidēji 450 EUR (300 EUR x vidēji 1.5 vietas ģimenē).

**C.6. ĪAĢ AR KRĪZES RISINĀJUMU DARBĪBAS NODROŠINĀŠANAI
NEPIECIEŠAMĀIS FINANSĒJUMS**

Tabula Nr. 29

ĪAĢ ar krīzes risinājumu izmaksas	2018	2019	2020	2021
Skaits gada sākumā	0	25	95	158
Skaits gada beigās	25	95	158	158
Vidējais AĢ skaits gadā	12,5	60	126,5	158
Vidējais bērnu skaits uz 1 aktīvo AĢ	2	2	2	2
Vidējais izmantoto bērnu vietu skaits	25	120	195	243
Atlīdzība par AĢ pienākumu pildīšanu:	128 376	616 203	999 355	1 497 847
Atlīdzība par AĢ pienākumu pildīšanu aktīvajām AĢ	128 376	616 203	999 355	1 248 206
Atlīdzība par AĢ pienākumu pildīšanu brīvajām AĢ				249 641
Sociālais nodoklis	34 880	167 422	271 525	406 965
Ikgadējais pabalsts inventāra atjaunošanai	-	10 000	38 000	63 200
Aģentūras atbalsta izmaksas	69 234	308 867	613 371	766 108
Kopējās izmaksas AĢ vajadzībām	232 490	1 102 492	1 922 250	2 734 120
Līdzekļi bērnu uzturam	64 663	310 384	503 379	628 726
Ikgadējās AĢ bāzes atjaunošanas izmaksas	3 110	14 927	31 470	39 307
Kopējās ikgadējās izmaksas	300 263	1 427 803	2 457 099	3 402 153
Kopējās ikgadējās izmaksas uz bērnu vietu	11 999	11 887	12 613	13 983
Kopējās ikmēneša izmaksas uz bērnu vietu	1 000	991	1 051	1 165
Sākotnējās apmācības	12 378	34 658	31 192	-
Sākotnējais pabalsts inventāram	12 500	35 000	31 500	-
Kopējās uzsākšanas izmaksas	24 878	69 658	62 692	-

Aprēķinos izmantotie pieņēmumi:

- Bērni ĪAĢ ar krīzes risinājumu vidēji uzturas 30 dienas krīzes risinājumā un nepieciešamības gadījumā papildus vidēji 180 dienas īstermiņa risinājumā;
- Atlīdzība par ĪAĢ ar krīzes risinājumu pienākumu pildīšanu EUR/mēnesī:

Tabula Nr.30

Atkarībā no ievietoto bērnu skaita:	Prop. no min algas	Atlīdzība
minimālais garantētais (0 bērni)	1,50	570
vidēji 1 bērns	2,00	760
vidēji 2 bērni	2,25	855
vidēji 3 bērni	2,50	950
piemaksa par katru nākošo bērnu	0,20	76

- 30% no nepieciešamā ĪAĢ ar krīzes risinājumu skaita ir brīvas un gatavas jaunu bērnu uzņemšanai (sākot no 2020. gada, kad sasniegts nepieciešamais ĪAĢ ar krīzes risinājumu skaits);
- Sociālo iemaksu apjoms tiek aprēķināts, pieņemot likmi 27.17% no atlīdzības apmēra (ekvivalenti esošajiem likmes apmēriem par piemērotajiem apdrošināšanas

veidiem: pensijas 20%; invaliditāte 2.3%; maternitāte + slimība 3.49%; vecāku apdrošināšana 1.38%);

- Sākot no otrā gada ikgadējais pabalsts inventāra atjaunošanai 300 EUR;
- AĢ Aģentūras atbalsta izmaksas uz vienu *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* vidēji 4849 EUR/gadā pēc pietiekamas *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* bāzes izveidošanas (ietver aukles pakalpojumu 25 h mēnesī, psihologa pakalpojumu bērniem 6 h mēnesī);
- Līdzekļi bērnu uzturam vidēji 215 EUR uz bērnu;
- *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* bāzes atjaunošanas izmaksas ietver *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* apmācību, lai uzturētu nepieciešamo *ĪAĢ ar krīzes risinājumu*. Pieņemot, ka *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* pienākumus veic vidēji 4 gadus, izmaksas jaunas *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* izveidei ir 995 EUR;
- Sākotnējās jauno *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* izveides izmaksas ir vienreizēja investīcija, kas jāveic, līdz valstī tiek sasniegts nepieciešamais *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* skaits. Apmācību izmaksas uz vienu *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* vidēji 495 EUR, sākotnējais pabalsts inventāra iegādei vidēji 500 EUR (200 EUR x vidēji 2.5 vietas ģimenē).

C.7. NEPIECIEŠAMĀIS FINANSĒJUMS BĒRNU AR INVALIDITĀTI PĀRVIETOŠANAI NO SAC UZ AUDŽUĢIMENĒM

Tabula Nr.31

Piemaksa AG, kas rūpējas par bērnu ar invaliditāti	2017	2018	2019	2020	2021
Piemaksa esošajām AG, kas rūpējas par bērniem ar invaliditāti	90 000	90 000	90 000	90 000	90 000
Bērnu invalīdu skaits, kas pārietu no SAC uz AG:	-	27	82	71	30
0-2,99 g.v.	-	9	11	-	-
3+ g.v.	-	18	71	71	30
Pārgājušo bērnu invalīdu skaits gada beigās	-	27	108	179	210
0-2,99 g.v.	-	9	20	20	20
3+ g.v.	-	18	89	159	190
Piemaksa par bērniem, kas pārietu no SAC uz AG:	-	16 200	65 400	108 000	126 000
0-2,99 g.v.	-	5 400	12 000	12 000	12 000
3+ g.v.	-	10 800	53 400	95 400	114 000
<i>Kopējās piemaksas par bērniem ar invaliditāti audžuģimenēs</i>	<i>90 000</i>	<i>106 200</i>	<i>155 400</i>	<i>198 000</i>	<i>216 000</i>

Aprēķinos izmantotie pieņēmumi:

- Bērni ar funkcionāliem traucējumiem priekšlikumu ietvaros definēti kā bērni ar invaliditāti, taču iespējams paplašināt šo bērnu loku, ietverot papildus kategorijas, kā arī diferencēt piemaksas pēc traucējumu smaguma pakāpes;
- Bērnu ar invaliditāti skaits SAC un sadalījums pa vecuma grupām:

Tabula Nr.32

Valsts SAC	275
Pašvaldību SAC	75
Kopā	350
0-2,99 g.v.	34
3+ g.v.	316
Kopā	350

- Tiek pieņemts, ka audžuģimene būtu piemērots aprūpes modelis 60% šo bērnu, tātad 210 bērniem;
- Bērni atkarībā no vecuma tiktu ievietoti *Ilgtermiņa AG* vai *ĪAG mazuļiem*;
- Audžuģimenes saņemtu piemaksu par bērnu ar invaliditāti aprūpi 50 EUR/mēnesī;
- Bērnu ar invaliditāti ievietošana audžuģimenēs īstenojama pakāpeniski un proporcionāli citiem SAC bērniem saskaņā ar plānoto ikgadējo audžuģimeņu skaita pieaugumu;
- Piemaksas piemērojamas arī audžuģimenēm, kurās pēc VBTAI aptuveniem datiem šobrīd tiek aprūpēti aptuveni 150 bērni ar invaliditāti.

C.8. AĢ AĢENTŪRAS DARBĪBAI NEPIECIEŠAMĀS FINANSĒJUMS

Tabula Nr.33

Aģentūras filiāles izmaksu kopsavilkums	EUR/gadā
Galvenā biroja izmaksu proporcija	20 313
Biroja īre un komunālie maksājumi	2 870
Transporta izdevumi	5 734
Citi administratīvie izdevumi	600
Fiksētās izmaksas KOPĀ:	29 517
Atbalsta pakalpojumi AĢ:	118 452
sociālo darbinieku algas	44 316
aukles pakalpojums abām ĪAĢ formām	21 000
citi speciālisti un atbalsta grupas	20 520
Psihologs bērniem	32 616
AĢ tālākmācības	4 946
Mainīgās izmaksas KOPĀ:	123 398
Kopējās aģentūras izmaksas	152 914

Aprēķinos izmantotie pieņēmumi:

- 5 reģionālās AĢ Aģentūras katra ar vidēji 3 filiālēm nodrošina aģentūru pakalpojumu pieejamību audžuģimenēm visā Latvijas teritorijā (50-70 km rādiusā);
- Izmaksas aprēķinātas uz 2020.gadu, kad izveidota nepieciešamā audžuģimeņu bāze;
- Izmaksas aprēķinātas uz vienu no 15 AĢ Aģentūras filiālēm ar 62 audžuģimenēm (48 *Ilgtermiņa AĢ*, 3 *ĪAĢ mazuļiem* un 11 *ĪAĢ ar krīzes risinājumu*);
- AĢ Aģentūras nodrošina šādus pakalpojumus audžuģimenēm un ievietotajiem bērniem:

Tabula Nr.34

	ĪAĢ ar krīzes risinājumu	ĪAĢ mazuļiem	Ilgtermiņa AĢ
Sociālais darbinieks (uz cik AĢ)	13	20	20
Psihologs AĢ (h/mēnesī)	1	1	1
Jurists AĢ (h/mēnesī)	0,5	0,5	0,5
Aukle (h/mēnesī)	25	25	-
Psihologs bērnam (h/mēnesī)	6	-	1
Tālākmācība (h/gadā)	24	16	16

- Ņemot vērā iepriekšminēto, ikgadējais finansējums AĢ Aģentūrai par katru audžuģimeņu veidu būtu sekojošs:

Tabula Nr.35

	ĪAĢ ar krīzes risinājumu	ĪAĢ mazuļiem	Ilgtermiņa AĢ
Maksājums aģentūrai gadā par AĢ	4 849	3 197	2 042

- Sākotnējā audžuģimeņu apmācība nav ietverta AĢ Aģentūras pamatpakalpojumu klāstā, bet tiek īstenota pēc nepieciešamības, kā atsevišķi finansēts valsts pasūtījums;
- Konceptuāli atbalstāma pieeja iekļaut AĢ Aģentūru klientu lokā aizbildņus un adoptētājus. Tam būtu nepieciešams veikt pakalpojumu klāsta izvērtējumu un finanšu aprēķinus.

C.9. PRIEKŠLIKUMU REALIZĀCIJAI NEPIECIEŠAMĀ FINANSĒJUMA KOPSKATS

Tabula Nr.36

KOPĒJĀ audžuģimeņu sistēmas statistika		2017	2018	2019	2020	2021	
Vidējais aktīvo AĢ skaits gadā:		500	535	670	852	955	
<i>Vidējais aktīvo ĪAĢ ar krīzes risinājumu skaits gadā</i>		-	13	60	127	158	
<i>Vidējais aktīvo ĪAĢ mazuliem skaits gadā</i>		-	10	35	50	50	
<i>Vidējais aktīvo Ilgtermiņa audžuģimeņu skaits gadā</i>		500	513	575	675	747	
Vidējais izmantoto bērnu vietu skaits gadā:		1 250	1 321	1 610	1 880	2 100	
<i>Vidējais izmantoto bērnu vietu skaits ĪAĢ ar krīzes risinājumu</i>		-	25	120	195	243	
<i>Vidējais izmantoto bērnu vietu skaits ĪAĢ mazuliem</i>		-	15	53	65	65	
<i>Vidējais izmantoto bērnu vietu skaits Ilgtermiņa audžuģimenēs</i>		1 250	1 281	1 438	1 620	1 792	
Sistēmas izveides SĀKOTNĒJĀS izmaksas		2017	2018	2019	2020	2021	KOPĀ
Sākotnējās apmācības AĢ skaita pieaugumam līdz vajadzīgajam līmenim	v	-	31 724	87 289	68 970	16 244	204 228
Sākotnējais pabalsts inventāram	v/p	-	36 500	108 500	91 500	25 800	262 300
Kopējās uzsākšanas izmaksas		-	68 224	195 789	160 470	42 044	466 528
KOPĒJĀS AĢ sistēmas REGULĀRĀS izmaksas (MAX modelis)		2017	2018	2019	2020	2021	
Atlīdzība par AĢ pienākumu pildīšanu KOPĀ	v	3 724 318	4 011 402	5 146 887	6 347 946	7 351 972	
<i>Atlīdzība par ĪAĢ ar krīzes risinājumu pienākumu pildīšanu</i>		-	128 376	616 203	999 355	1 497 847	
<i>Atlīdzība par ĪAĢ mazuliem pienākumu pildīšanu</i>		-	80 023	280 082	377 750	377 750	
<i>Atlīdzība par Ilgtermiņa audžuģimeņu pienākumu pildīšanu (MAX)</i>		3 724 318	3 803 003	4 250 602	4 970 841	5 476 374	
Sociālais nodoklis	v	1 011 897	1 089 898	1 398 409	1 724 737	1 997 531	
Piemaksa par bērniem ar invaliditāti	v	90 000	106 200	155 400	197 400	216 000	
Ilgadējais pabalsts inventāra atjaunošanai	v/p	150 000	150 000	175 500	245 500	300 700	
Aģentūras atbalsta izmaksas	v	1 247 571	1 384 138	1 724 316	2 151 837	2 450 603	
Kopējās izmaksas AĢ vajadzībām		6 223 786	6 741 638	8 600 513	10 667 421	12 316 805	
Līdzekļi bērnu uzturam	p	3 230 000	3 414 282	4 160 924	4 858 452	5 427 214	
Ilgadējās AĢ bāzes atjaunošanas izmaksas (sāk.apmācības + sāk.pabalsts)	v/p	48 889	55 111	77 765	106 922	121 749	
Kopējās ilgadējās izmaksas		9 502 675	10 211 030	12 839 201	15 632 794	17 865 768	
Kopējās vidējās izmaksas uz bērnu gadā		7 602	7 728	7 973	8 314	8 506	
Kopējās vidējās izmaksas uz bērnu mēnesī		634	644	664	693	709	
Kopējās SĀKOTNĒJĀS izmaksas		-	68 224	195 789	160 470	42 044	
Kopējās REGULĀRĀS un SĀKOTNĒJĀS izmaksas		9 502 675	10 279 255	13 034 990	15 793 264	17 907 812	
KOPĒJĀS AĢ sistēmas REGULĀRĀS izmaksas (MIN-1 modelis)		2017	2018	2019	2020	2021	
Atlīdzība par AĢ pienākumu pildīšanu KOPĀ	v	1 839 264	2 079 221	2 979 075	3 803 123	4 537 585	
<i>Atlīdzība par ĪAĢ ar krīzes risinājumu pienākumu pildīšanu</i>		-	128 376	616 203	999 355	1 497 847	
<i>Atlīdzība par ĪAĢ mazuliem pienākumu pildīšanu</i>		-	80 023	280 082	377 750	377 750	
<i>Atlīdzība par Ilgtermiņa audžuģimeņu pienākumu pildīšanu (MAX)</i>		1 839 264	1 870 822	2 082 790	2 426 018	2 661 988	
Sociālais nodoklis	v	499 728	564 924	809 415	1 033 309	1 232 862	
Piemaksa par bērniem ar invaliditāti	v	90 000	106 200	155 400	197 400	216 000	
Ilgadējais pabalsts inventāra atjaunošanai	v/p	150 000	150 000	175 500	245 500	300 700	
Aģentūras atbalsta izmaksas	v	1 185 193	1 320 200	1 659 475	2 082 907	2 374 371	
Kopējās izmaksas AĢ vajadzībām		3 764 184	4 220 545	5 778 864	7 362 239	8 661 519	
Līdzekļi bērnu uzturam	p	3 230 000	3 414 282	4 160 924	4 858 452	5 427 214	
Ilgadējās AĢ bāzes atjaunošanas izmaksas (sāk.apmācības + sāk.pabalsts)	v/p	48 889	55 111	77 765	106 922	121 749	
Kopējās ilgadējās izmaksas		7 043 073	7 689 938	10 017 552	12 327 613	14 210 482	
Kopējās vidējās izmaksas uz bērnu gadā		5 634	5 820	6 221	6 557	6 766	
Kopējās vidējās izmaksas uz bērnu mēnesī		470	485	518	546	564	
Kopējās SĀKOTNĒJĀS izmaksas		-	68 224	195 789	160 470	42 044	
Kopējās REGULĀRĀS un SĀKOTNĒJĀS izmaksas		7 043 073	7 758 163	10 213 341	12 488 082	14 252 526	
KOPĒJĀS AĢ sistēmas REGULĀRĀS izmaksas (MIN-2 modelis)		2017	2018	2019	2020	2021	
Atlīdzība par AĢ pienākumu pildīšanu KOPĀ	v	2 371 582	2 632 059	3 607 422	4 550 246	5 374 352	
<i>Atlīdzība par ĪAĢ ar krīzes risinājumu pienākumu pildīšanu</i>		-	128 376	616 203	999 355	1 497 847	
<i>Atlīdzība par ĪAĢ mazuliem pienākumu pildīšanu</i>		-	80 023	280 082	377 750	377 750	
<i>Atlīdzība par Ilgtermiņa audžuģimeņu pienākumu pildīšanu (MAX)</i>		2 371 582	2 423 660	2 711 137	3 173 141	3 498 755	
Sociālais nodoklis	v	644 359	715 130	980 137	1 236 302	1 460 212	
Piemaksa par bērniem ar invaliditāti	v	90 000	106 200	155 400	197 400	216 000	
Ilgadējais pabalsts inventāra atjaunošanai	v/p	150 000	150 000	175 500	245 500	300 700	
Aģentūras atbalsta izmaksas	v	1 185 193	1 320 200	1 659 475	2 082 907	2 374 371	
Kopējās izmaksas AĢ vajadzībām		4 441 133	4 923 589	6 577 933	8 312 356	9 725 635	
Līdzekļi bērnu uzturam	p	3 230 000	3 414 282	4 160 924	4 858 452	5 427 214	
Ilgadējās AĢ bāzes atjaunošanas izmaksas (sāk.apmācības + sāk.pabalsts)	v/p	48 889	55 111	77 765	106 922	121 749	
Kopējās ilgadējās izmaksas		7 720 022	8 392 981	10 816 622	13 277 729	15 274 599	
Kopējās vidējās izmaksas uz bērnu gadā		6 176	6 352	6 717	7 062	7 273	
Kopējās vidējās izmaksas uz bērnu mēnesī		515	529	560	588	606	
Kopējās SĀKOTNĒJĀS izmaksas		-	68 224	195 789	160 470	42 044	
Kopējās REGULĀRĀS un SĀKOTNĒJĀS izmaksas		7 720 022	8 461 206	11 012 410	13 438 199	15 316 643	

D nodaļa. AĢ AĢENTŪRAS PILOTPROJEKTS UN NEPIECIEŠAMĀ FINANSĒJUMA APRĒĶINS

Saturs:

D.1. Pilotprojekta apraksts un principi

D.2. Pilotprojekta aktivitātes

D.3. Pilotprojekta izmaksu aprēķins

D.1. PILOTPROJEKTA APRAKSTS UN PRINCIPI

D.1.1. Lai gūtu pārliecību, ka priekšlikumos piedāvātie risinājumi ir sistēmiski dzīvotspējīgi un reāli īstenojumi, nepieciešams realizēt sākotnēju pilotprojektu AĢ Aģentūras darbībai atsevišķās pašvaldībās. Pilotprojekta **mērķis** - aprobēt praksē AĢ Aģentūras darbības modeli un sniegt regulāru atgriezenisko saiti politikas veidotājiem pamatotas un reālas normatīvās bāzes izstrādei. AĢ Aģentūras pilotprojektu paredzēts īstenot pirms vispārēju, nacionāla mēroga sistēmisku izmaiņu uzsākšanas, kas tiek plānotas 2018.gada otrajā pusē. 12 mēnešu pilotprojekta izmaksas tiek finansētas no valsts budžeta;

D.1.2. Pilotprojekta apraksts un principi:

- AĢ Aģentūras pilotprojekta ietvaros paredzēts pilotēt AĢ Aģentūras sadarbības modeli ar pašvaldībām - sociālo dienestu un bāriņtiesu, AĢ Aģentūras darba metodiku (bērna individuālās attīstības plāns, audžuģimenes attīstības plāns), Aģentūras komandas darbu (sociālais darbinieks, psihologs, audžuģimene) u.c.;
- AĢ Aģentūras pilotprojekta plānotais īstenošanas laiks - 12 mēneši, no kuriem pirmie 3 mēneši sagatavošanas darbu veikšanai un 9 mēneši darbam, kad pilotprojekta audžuģimenēs ievietoti bērni, tādējādi daļa no izmaksām aktualizējas no pilotprojekta ceturtā mēneša;
- Plānotais AĢ Aģentūras modelis paredz ieviest 5 reģionālās AĢ Aģentūras katru ar vidēji 3 teritoriālajām filiālēm. Pilotprojekts veidots kā vienas teritoriālās filiāles darbības modelis;
- Pilotprojekta ietvaros tiek uzsākts darbs ar 30 audžuģimenēm, no kurām 6 *ĪAG mazuļiem*, 4 *ĪAG ar krīzes risinājumu* un 20 *Ilgtermiņa AĢ*;

- Visām pilotprojektā iesaistītajām audžuģimenēm saskaņā ar spēkā esošo normatīvo regulējumu ir piešķirts audžuģimenes statuss;
- Pilotprojekta ietvaros tiek nodrošinātas AĢ Aģentūras biroja un administratīvās izmaksas (AĢ Aģentūras vadītājs, lietvedis, grāmatvedis, biroja uzturēšanas izmaksas, transporta izmaksas komandas mobilitātei), speciālistu atalgojums (2 sociālie darbinieki, psihologs u.c. speciālisti pēc nepieciešamības), pilotprojektā iesaistīto audžuģimeņu apmācības, kā arī piemaksas par dalību pilotprojektā audžuģimenēm un iesaistīto pašvaldību sociālajiem darbiniekiem;
- Pēc pilotprojekta beigām audžuģimenes turpina darbu jaunā normatīvā regulējuma un sistēmas ietvaros.

D.2. PILOTPROJEKTA AKTIVITĀTES

Tabula Nr. 37

Darbība	Pilotprojekta mēnesis	Iesaistītās puses	Sagaidāmais rezultāts
1. Info kampaņa pilotprojekta audžuģimeņu piesaistei	1.	Labklājības ministrija; Pilotprojekta AĢ Aģentūra	Pilotēta info kampaņa, Piesaistītas audžuģimenes dalībai projektā
2. AĢ Aģentūras izveide un darba uzsākšana	1.-2.	SOS BCA	Izveidota AĢ Aģentūras speciālistu komanda, procesi un dokumentācija tālākai darbībai
3. Audžuģimeņu sākotnējā un/vai papildus apmācība un sākotnējais audžuģimeņu izvērtējums	2.-3.	<i>AIRIvecākiem</i> treneri; Audžuģimenes; Projektā iesaistīto pašvaldību bāriņtiesas	Papildus apmācība visām 30 audžuģimenēm (6 <i>ĪAĢ mazuļiem</i> , 4 <i>ĪAĢ ar krīzes risinājumu</i> un 20 <i>Ilgtermiņa AĢ</i>) pēc tam, kad bāriņtiesa piešķirusi audžuģimenes statusu (<i>AIRIvecākiem</i> sagatavošanas programma)
4. AĢ Aģentūras līgumattiecību uzsākšana ar audžuģimeni	4.	Audžuģimenes; Pilotprojekta AĢ Aģentūra	30 ģimenes gatavas uzņemt bērnus. Pilotēti līgumattiecību dokumenti (AĢ Aģentūra – pašvaldība; AĢ Aģentūra – audžuģimene; AĢ Aģentūra-audžuģimene-pašvaldība). Uzsākts atbalsta sistēmas pilots, t.sk. papildus finansiālais atbalsts.
5. Pilotprojekta audžuģimenes sāk sniegt aprūpi bērniem	4.	Audžuģimenes; Pilotprojekta AĢ Aģentūra; Bērna pašvaldība (bāriņtiesa, sociālais dienests)	Ne mazāk kā 30 bērni tiek aprūpēti audžuģimenēs. Pilotēta audžuģimenes un AĢ Aģentūras sadarbība. Pilotēta AĢ Aģentūras, bērna bāriņtiesas un sociālā dienesta sadarbība. Izveidota metodoloģija un process AĢ Aģentūras darbam un bērna interešu nodrošināšanai. Pilotēts AĢ Aģentūras administratīvais un finansu modelis.

6. Pilotprojekta izvērtējums	11.-12.	Labklājības ministrija; Pilotprojekta AĢ Aģentūra; Ārējais izvērtētājs	Izvērtēta projekta ieviešanas stratēģija un taktika valsts mērogā. Aprobēta metodoloģija AĢ Aģentūras pilna cikla darbam.
-------------------------------------	---------	--	--

D.3. PILOTPROJEKTA IZMAKSU APRĒĶINS

Tabula Nr.38

Aģentūras pilotprojekta izmaksu kopsavilkums	EUR/gadā
Administrācijas personāla algas	48 144
Biroja īre un komunālie maksājumi	8 100
Transporta izdevumi	7 870
Citi administratīvie izdevumi	2 985
<i>Fiksētās izmaksas KOPĀ:</i>	<i>67 099</i>
Atbalsta pakalpojumi AĢ:	48 984
<i>sociālo darbinieku algas</i>	<i>29 544</i>
<i>citi speciālisti un atbalsta grupas</i>	<i>19 440</i>
AĢ apmācības	16 688
Piemaksas projekta dalībniekiem:	108 000
<i>piemaksas AĢ</i>	<i>96 840</i>
<i>piemaksas sociālajiem darbiniekiem</i>	<i>11 160</i>
<i>Mainīgās izmaksas KOPĀ:</i>	<i>173 672</i>
Kopējās aģentūras izmaksas	240 771

D.3.1. Aprēķinos izmantotie pieņēmumi

- Pilotprojektā uz darba līguma pamata nodarbināti AĢ Aģentūras vadītājs, grāmatvedis un asistents, kā arī 2 sociālie darbinieki;
- Psihologa un jurista konsultācijas, kā arī aukles pakalpojums nodrošināts uz uzņēmuma līguma pamata;
- Pilotprojekta vajadzībām īrētas telpas 90 m² platībā: 60 m² biroja vajadzībām + 30 m² sanāksmju zāle apmācību u.c. vajadzībām;
- Transporta nodrošināšanai nepieciešamās automašīnas iegāde ar līzings pakalpojuma starpniecību;
- Administratīvās izmaksas sedzamas par 12 pilotprojekta mēnešiem, savukārt aktīvās projekta izmaksas – par 9 mēnešiem;
- Visi atbalsta pakalpojumi nodrošināti tādā apmērā, kā paredzēts priekšlikumu 3.nodaļā “Audžuģimeņu atbalsta sistēmas pilnveide – AĢ aģentūru izveide”;
- Visas pilotprojektā iesaistītās audžuģimenes apgūst *AIRIvecākiem* sagatavošanas programmu, *ĪAĢ mazuļiem* un *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* papildus apgūst specializēto

papildapmācību, kā arī visi AĢ Aģentūras dalībnieki – tālākapmācības kursu 8 h garumā.

- Piemaksu apmērs *ĪAĢ mazuļiem* un *ĪAĢ ar krīzes risinājumu* izvēlēts tā, lai kopā ar pašreizējo normatīvajā regulējumā noteikto atlīdzību (113 EUR) pietuvinātu to priekšlikumos norādītajam atlīdzības apmēram, savukārt *Ilgtermiņa AĢ* un pašvaldības sociālo dienestu sociālajiem darbiniekiem piemaksa iecerēta vienīgi kā kompensācija par papildus laiku, ko prasa iesaiste pilotprojektā, jo darba specifika paliek nemainīga. Ņemot vērā iepriekšminēto, aprēķinos ietverti sekojošas piemaksas mēnesī:

Tabula Nr.39

PIEMAKSAS	Bruto + nodokļi	Neto piemaksa
ĪAĢ ar krīzes risinājumu	1 140	650
ĪAĢ mazuļiem	800	460
Ilgtermiņa audžuģimenes	70	50
SD darbinieki	155	100

IZMANTOTIE AVOTI⁷³

Politikas plānošanas dokumenti

1. Latvijas Nacionālās attīstības plāns 2014.-2020.gadam (apstiprināts Saeimā 20.12.2012). Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/4247>.
2. 18.12.2013. Ministru kabineta rīkojums Nr.652 "Profesionāla sociālā darba attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam". Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/tiesibu_aktu_projekti_2/iesibu_aktu_projekti_3/Impamatn_140613_sd.pdf.
3. 30.10.2014. Ministru kabineta rīkojums Par koncepciju "Par sociālās uzņēmējdarbības ieviešanas iespējām Latvijā". Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=269885>.
4. 09.03.2015. Ministru kabineta rīkojums Nr.114 Par koncepciju "Par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu". Pieejams <https://likumi.lv/ta/id/272710-par-koncepciju-par-adopcijas-un-arpusgimenes-aprupes-sistemu-pilnveidosanu>.
5. 15.07.2015. Labklājības ministra rīkojums Nr.63 "Rīcības plāns deinstitucionalizācijas īstenošanai". Pieejams http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/null/2015_15_07_ricplans_final.pdf.
6. Valsts programma bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanai 2015.gadam. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/vp_2015.pdf.
7. Valsts programma bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanai 2016.gadam. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates/3/vp_2016.pdf.
8. Valsts programma bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanai 2017.gadam. Pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/berni-b/vp_2017.pdf.

Normatīvie akti

1. ANO Bērnu tiesību konvencija. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-likumi/id/1150>.
2. Bāriņtiesu likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/139369-barintiesu-likums>.
3. Bērnu tiesību aizsardzības likuma. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=49096>.
4. Darba likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=26019>.
5. Likums "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli". Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=56880>.
6. Likums "Par valsts pensijām". Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=38048>.

⁷³ Izmantoto avotu sarakstā nav iekļauti avoti, kas izmantoti priekšlikumu pielikumu sagatavošanai.

7. Likums "Par valsts sociālo apdrošināšanu". Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=45466>.
8. Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68488>.
9. Valsts sociālo pabalstu likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68483>.
10. 19.12.2006 Ministru kabineta noteikumi Nr.1036 "Audžuģimenes noteikumi". Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=150734>.
11. 22.12.2009 Ministru kabineta noteikumi Nr.1549 "Kārtība, kādā piešķir un izmaksā atlīdzību par audžuģimenes pienākumu pildīšanu". Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=202717>.
12. 15.01.2013 Ministru kabineta noteikumi Nr.37 "Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam". Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=254128>.
13. 08.12.2009 Rīgas domes saistošie noteikumi Nr.32 "Par Rīgas pilsētas pašvaldības palīdzību audžuģimenei". Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=203474>.
14. 26.11.2015 Kuldīgas novada pašvaldības saistošie noteikumi Nr.2015/18 "Par materiālo atbalstu Kuldīgas novada iedzīvotājiem". Pieejams: http://socialais.kuldiga.lv/wp-content/uploads/2014/12/Noteikumi-nr.2015_18-Par-materiālo-atbalstu.pdf.
15. 10.12.2015 Daugavpils pilsētas domes saistošie noteikumi Nr.48 "Daugavpils pilsētas pašvaldības sociālās garantijas bārenim un bez vecāku gādības palikušajam bērnam". Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=279417>.

Pētījumi

1. Nodibinājuma "Sociālo pakalpojumu aģentūra" pētījums "Specializētās audžuģimenes – ārpusģimenes aprūpes modeļa attīstība Latvijā". Pieejams: <http://www.krize.lv/petijums-par-latvijas-audzugimenem/>.

Pārskati un ziņojumi

1. Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas pārskats "Audžuģimenes, kas var uzņemt bērnus (2012.gada novembris)". Pieejams: http://www.bti.gov.lv/lat/arpusgimenes_aprupe/?doc=3052&page.
2. Valsts bērnu tiesības aizsardzības inspekcijas Pārskats par bāriņtiesu darbu 2014.gadā kopsavilkums. Pieejams: <http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/?doc=3938&page=>.

3. Valsts bērnu tiesības aizsardzības inspekcijas Pārskats par bāriņtiesu darbu 2015.gadā kopsavilkums. Pieejams:
<http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/?doc=4345&page=>.
4. Valsts bērnu tiesības aizsardzības inspekcijas Pārskats par bāriņtiesu darbu 2016.gadā kopsavilkums. Pieejams:
<http://www.bti.gov.lv/lat/barintiesas/statistika/?doc=4738&page=>.
5. Valsts statistikas pārskatu kopsavilkums par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu 2015.gadā (VSPARK 27710015), Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības departaments, 2016.
6. Latvijas Republikas tiesībsarga 2016.gada ziņojums. Pieejams:
[http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs_lmp.nsf/0/c3fc1a784bd89cc0c22580e500313e68/\\$FILE/Tiesibsarga_zinojums_2016.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs_lmp.nsf/0/c3fc1a784bd89cc0c22580e500313e68/$FILE/Tiesibsarga_zinojums_2016.pdf).
7. ANO Bērnu tiesību komitejas 2016. gada 29.janvāra noslēguma apsvērumi par Latvijas Republikas konsolidēto (trešo, ceturto un piekto) kārtējo ziņojumu par Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989.gada 20.novembra Bērnu tiesību konvencijas izpildi Latvijas Republikā laika posmā no 2004.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 30.jūnijam. Pieejams http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/crc_c_lva_co_3-5_22983_e_lv_final-2.pdf.
8. Biedrības “Latvijas SOS - bērnu ciematu asociācija” apmācību programmas *AIRIvecākiem* izvērtējuma ziņojums. Pieejams:
https://www.sosbernuciemati.lv/files/airi_izvertejuma_zinojums.pdf.

Citi materiāli

1. 24.02.2010 ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcija 64/142. Pamatnostādnes par bērnu alternatīvo aprūpi. Pieejams:
http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/akti/guidelines.pdf.
2. Quality4Children Standarti bērnu ārpusģimenes aprūpei Eiropā. Pieejams:
http://www.bti.gov.lv/lat/arpusgimenes_aprupe/quality4children/.
3. Eiropas Sociāla fonda projekts “Deinstitucionalizācija un sociālie pakalpojumi personām ar invaliditāti un bērniem” Nr. 9.2.2.1./15/I/002.
4. Rīgas pašvaldības programma „Sociālā atbalsta un konsultatīvā programma audžuģimenēm, aizbildņiem un adoptētājiem”. Pieejams:
<http://www.ld.riga.lv/lv/socialie-pakalpojumi-102/socialie-pakalpojumi-49/atbalsts-audzugimenem-aizbildniem.html>.

5. Iepirkums "Audžuģimeņu apmācību organizēšana un vadīšana saskaņā ar Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumiem Nr. 1036 "Audžuģimenes noteikumi"
<http://www.bti.gov.lv/lat/aktualitates/iepirkumi/?doc=4703&page=> .
6. Lēmums un līgumi par iepirkumu "Audžuģimeņu apmācību organizēšana un vadīšana saskaņā ar Ministru kabineta 2006. gada 19. decembra noteikumiem Nr. 1036 "Audžuģimenes noteikumi". Pieejams:
<http://www.bti.gov.lv/lat/aktualitates/iepirkumi/?doc=4703&page=>.
7. Rokasgrāmata audžuģimenei. Pieejams:
http://www.bti.gov.lv/lat/arpusgimenes_aprupe/audzugimene/?doc=4296&page=.
8. PRIDE Practice Guidebook. Washington, DC: Child Welfare League of America. 2005.
9. PRIDEbook, 2009 Revision. Washington, DC: Child Welfare League of America. 2009.
10. SOS Bērnu ciematu asociācijas 2016.gadā aktualizētā Ģimenes modeļa aprūpes novērtējuma veidlapa.

Nepublicētie dati

1. De-I ietvaros izvērtēto bērnu datu analīze. Vērtēšana veikta Eiropas Sociāla fonda projekta "Deinstitucionalizācija un sociālie pakalpojumi personām ar invaliditāti un bērniem" Nr. 9.2.2.1./15/I/002 ietvaros.